Roel Prins
Kampen

BIJBELWIJZER BIJ DE NEDERLANDSE GELOOFSBELIJDENIS

Teksten bij de N.G.B.

NED. BOND VAN GEREFORMEERDE JEUGDVERENIGINGEN

INHOUD

Artikel 1: De enige God 7
Artikel 2: Hoe wij God kennen 9
Artikel 3: Het Woord van God 10
Artikel 4: De canonieke boeken 11
Artikel 5: Het gezag van de Heilige Schrift 12
Artikel 6: Het onderscheid tussen de canonieke en de apocriefe boeken 14
Artikel 7: De volkomenheid van de Heilige Schrift 15
Artikel 8: De Heilige Drieëenheid 18
Artikel 9: Het getuigenis van de Schrift voor deze leer 21
Artikel 10: De godheid van Jezus Christus 24
Artikel 11: De god heid van de Heilige Geest 28
Artikel 12: De schepping van de wereld; de engelen 30
Artikel 13: Gods voorzienigheid 33
Artikel 14: De schepping van de mens; zijn val en zijn verdorvenheid 36
Artikel 15: De erfzonde 39
Artikel 16: De eeuwige uitverkiezing door God 41
Artikel 17: De belofte van de Verlosser 44
Artikel 18: De menswording van Gods Zoon 45
Artikel 19: De twee naturen van Christus 47
Artikel 20: Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus 49
Artikel 21: De voldoening door Christus 50
Artikel 22: De rechtvaardiging door het geloof in Christus 54
Artikel 23: Onze gerechtigheid voor God in Christus 58
Artikel 24: De heiliging 61
Artikel 25: Christus de vervulling van de wet 65
Artikel 26: Christus onze enige Voorspraak 67
Artikel 27: De katholieke of algemene kerk 71
Artikel 28: De roeping zich bij de kerk te voegen 74
Artikel 29: De kenmerken van de ware kerk, van haar leden en van de valse kerk 77
Artikel 30: De regering van de kerk 82
Artikel 31: De ambten in de kerk 85
Artikel 32: De orde en de tucht in de kerk 87
Artikel 33: De sacramenten 89
Artikel 34: De heilige doop 91
Artikel 35: Het heilig avondmaal 95
Artikel 36: De taak van de overheid 99
Artikel 37: Het laatste oordeel 103

TEN GELEIDE

U hebt met dit boekje een Bijbel-wijzer in handen. Een eenvoudig hulpmiddel bij de bestudering van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.
In het Gereformeerd Kerkboek staan naast de tekst van deze belijdenis veel verwijzingen naar de bron: de Bijbel. In dit boekje zijn de verwijzingen allemaal uitgeschreven.
Dat maakt een snelle oriëntatie mogelijk en illustreert hoezeer belijden beamen is.
Hier ligt ook onmiddellijk de beperking van dit boekje aangegeven. Het is maar een hulpmiddel. Wij leven in de kerk niet bij teksten, maar bij het levende Woord van God. Een tekst krijgt haar zeggingskracht wanneer ze in het verband van de kontekst en van heel Gods Schrift-openbaring wordt gelezen.
In feite wil dit boekje dan ook alleen maar helpen om via een tekstcitaat een Bijbelgedeelte gemakkelijker voor de geest te halen.
Deze Bijbel-wijzer wil dringen naar een open-liggende Bijbel naast de belijdenis.
Moge dit boekje zo dienstbaar zijn aan een leven uit de Wijsheid die behoudt.
Tenslotte een woord van dank aan Guido en Maaike van Harten uit Amersfoort die dit monnikenwerk voor ons hebben willen klaren.

De methodiekcommissie van de
Nederlandse Bond van
Gereformeerde Jeugdverenigingen

ARTIKEL 1

De enige God

Wij geloven allen met het hart en belijden met de mond[1], dat er één God is[2], een geheel enig en éénvoudig geestelijk wezen[3]. Hij is eeuwig[4], niet te doorgronden[5], onzienlijk[6], onveranderlijk[7], oneindig[8], almachtig[9]. Hij is volkomen wijs[10], rechtvaardig[11] en goed[12], en een zeer overvloedige bron van al het goede[7].

[1] Rom. 10 : 10 Want met het hart gelooft men tot gerechtigheid en met de mond belijdt men tot behoudenis.

[2] Deut. 6 : 4 Hoor, Israël: de Here is onze God; de HERE is één!

1 Kor. 8 : 4, 6 Opdat de eis der wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, doch naar de Geest.
Want de gezindheid van het vlees is de dood, maar de gezindheid van de Geest is leven en vrede.

1 Tim. 2 : 5 Want er is een God en ook een middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

[3] Joh. 4 : 24 God is geest en wie Hem aanbidden moeten aanbidden in Geest en in waarheid.

[4] Ps. 90 : 2 Eer de bergen geboren waren, en Gij aarde en wereld hadt voortgebracht, ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God.

[5] Rom. 11 : 33 O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen!

[6] Kol. 1 : 15 Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene der ganse schepping.

1 Tim. 6 : 16 . . . Die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontoegankelijk licht bewoont, die geen der mensen gezien heeft of zien kan. Hem zij eer en eeuwige kracht! Amen.

[7] Jak. 1 : 17 Iedere gave, die goed, en elk geschenk dat volmaakt is, daalt van boven neder, van de Vader der lichten, bij wie geen verandering is of zweem van ommekeer.

[8] 1 Kon. 8 : 27 Zou God dan waarlijk op aarde wonen? Zie, de hemel

der hemelen, kan U niet bevatten, hoeveel te min dit huis dat ik gebouwd heb.

Jer. 23 : 24 Zou zich iemand in schuilhoeken kunnen verschuilen, dat Ik hem niet zou zien! luidt het woord des HEREN. Vervul Ik niet de hemel en de aarde! luidt het woord des HEREN.

[9] Gen. 17 : 1 Toen Abram negenennegentig jaar oud was, verscheen de HERE aan Abram en zeide tot hem: Ik ben God, de Almachtige, wandel voor mijn aangezicht, en wees onberispelijk.

Matt. 19 : 26 Jezus zag hen aan en zeide: Bij mensen is dit onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk.

Openb. 1 : 8 In ben de alfa en de omega, zegt de Here God, die is en die was en die komt, de Almachtige.

[10] Rom. 16 : 27 Hem, de alleen wijze God, zij, door Jezus Christus, de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

[11] Rom. 3 : 25, 26 Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed, om zijn rechtvaardigheid te tonen, daar Hij de zonden, die tevoren onder verdraagzaamheid Gods gepleegd waren, had laten geworden — om zijn rechtvaardigheid te tonen, in de tegenwoordige tijd, zodat Hijzelf rechtvaardig is, ook als Hij hem rechtvaardigt, die uit het geloof in Jezus is.

Rom. 9 : 14 Wat zullen wij dan zeggen: Zou er onrechtvaardigheid zijn bij God? Volstrekt niet!

Openbaring 16 : 5, 7 En ik hoorde de engel der wateren zeggen: Rechtvaardig zijt Gij, die zijt en die waart, Gij Heilige, dat Gij dit oordeel hebt geveld. En ik hoorde het altaar zeggen: Ja, Here God, Almachtige, uw oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig.

[12] Matt. 19 : 17 Hij zeide tot hem: Wat vraagt gij Mij naar het goede? Een is de goede. Maar indien gij het leven wilt binnengaan, onderhoud de geboden.

ARTIKEL 2

Hoe wij God kennen

Wij kennen Hem door twee middelen. Ten eerste door de schepping, onderhouding en regering van de hele wereld. Want deze is voor onze ogen als een prachtig boek[1], waarin alle schepselen, groot en klein, de letters zijn, die ons te aanschouwen geven wat van God niet gezien kan worden, namelijk *zijn eeuwige kracht en goddelijkheid,* zoals de apostel Paulus zegt in Romeinen 1 : 20. Dit alles is voldoende om de mensen te overtuigen en hun elke verontschuldiging te ontnemen.
Ten tweede maakt Hij Zichzelf nog duidelijker en volkomener aan ons bekend door zijn heilig en goddelijk Woord[2], namelijk voor zover dat voor ons leven in dit leven nodig is tot zijn eer en behoud van de zijnen.

[1] Ps. 19 : 2—5 De hemelen vertellen Gods eer,
en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen;
de dag doet sprake toekomen aan de dag,
en de nacht predikt kennis aan de nacht.
Het is geen sprake en het zijn geen woorden,
hun stem wordt niet vernomen:
toch gaat hun prediking uit over de ganse aarde
en hun taal tot aan het einde der wereld.
Hij heeft daarin een tent opgeslagen voor de zon.

[2] Ps. 19 : 8, 9 De wet des HEREN is volmaakt,
zij verkwikt de ziel;
de getuigenis des HEREN is betrouwbaar,
zij schenkt wijsheid aan de onverstandige.
De bevelen des HEREN zijn waarachtig,
zij verheugen het hart;
het gebod des HEREN is louter,
het verlicht de ogen.

1 Kor. 1 : 18—21 Want het woord des kruises is wel voor hen, die verloren gaan, een dwaasheid, maar voor ons, die behouden worden, is het een kracht Gods. Want er staat geschreven: 'Verderven zal Ik de wijsheid der wijzen, en het verstand der verstandigen zal ik verdoen.
Waar blijft de wijze? Waar de schriftgeleerde? Waar de redetwister van deze tijd? Heeft God niet de wijsheid der wereld tot dwaasheid gemaakt? Want daar de wereld in de wijsheid Gods door haar wijsheid God niet gekend heeft, heeft het Gode behaagd door de dwaasheid der prediking te redden hen, die geloven.

ARTIKEL 3

Het Woord van God

Wij belijden dat dit Woord van God *niet is voortgekomen uit de wil van een mens, maar dat mensen, door de Heilige Geest gedreven, van Godswege gesproken hebben,* zoals de apostel Petrus zegt (2 Petr. 1 : 21). Daarna heeft God in zijn bijzondere zorg voor ons en ons behoud zijn knechten, de profeten en apostelen, geboden zijn geopenbaarde Woord op schrift te stellen[1], en zelf heeft Hij met zijn vinger de twee tafelen van de wet geschreven[2]. Hierom noemen wij zulke geschriften heilige en goddelijke Schriften[3].

[1] Ex. 34 : 27 De HERE zeide tot Mozes: Schrijf u deze woorden op, want op grond van deze woorden heb Ik met u en met Israël een verbond gesloten.

Ps. 102 : 19 Dit worde opgeschreven voor een volgend geslacht, en het volk dat geschapen zal worden, zal de HERE loven.

Openb. 1 : 11, 19 Hetgeen gij ziet, schrijf dat in een boek en zend het aan de zeven gemeenten: naar Efeze, en naar Smyrna, en naar Pergamum, en naar Tyatira, en naar Sardes, en naar Filadelfia en naar Laodicea.

[2] Ex. 31 : 18 En Hij gaf aan Mozes, toen Hij geëindigd had met hem te spreken op de berg Sinai, de twee tafelen der getuigenis, tafelen van steen, beschreven door de vinger Gods.

[3] 2 Tim. 3 : 16 Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid.

ARTIKEL 4

De canonieke boeken

Wij onderscheiden in de Heilige Schrift twee delen: het Oude en het Nieuwe Testament. Dit zijn canonieke boeken, waartegen niets valt in te brengen.
Hiertoe worden in Gods kerk gerekend: de boeken van het Oude Testament: de vijf boeken van Mozes: namelijk Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël, 1 en 2 Koningen, 1 en 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Ester, Job, de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo, namelijk Spreuken, Prediker en Hooglied; de vier grote profeten: Jesaja, Jeremia (met de Klaagliederen), Ezechiël en Daniël; vervolgens de twaalf kleine profeten: Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia en Maleachi.
De boeken van het Nieuwe Testament: de vier evangelisten Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes; de Handelingen der Apostelen; de dertien brieven van de apostel Paulus, namelijk aan de Romeinen, twee aan de Korintiërs, aan de Galaten, aan de Efeziërs, aan de Filippenzen, aan de Kolossenzen, twee aan de Tessalonicenzen, twee aan Timoteüs, aan Titus, aan Filemon, de brief aan de Hebreeën; de zeven overige brieven, namelijk de brief van Jakobus, twee brieven van Petrus, drie van Johannes, de brief van Judas; de Openbaring van de apostel Johannes.

ARTIKEL 5

Het gezag van de Heilige Schrift

Wij ontvangen[1] al deze boeken, en deze alleen, als heilig en canoniek, om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen[2]. En zonder in enig opzicht te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten.
Dat doen wij niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als canoniek erkent, maar vooral omdat de Heilige Geest in ons hart getuigt dat zij van God zijn[3]. Het bewijs daarvan ligt bovendien in de boeken zelf. Want zelfs blinden kunnen tasten dat de dingen die erin voorzegd zijn, gebeuren[4].

[1] 1 Tess. 2 : 13 En hierom danken ook wij God onophoudelijk, dat gij, toen gij het gepredikte woord Gods van ons hebt ontvangen, het hebt aangenomen niet als een woord van mensen, maar, wat het inderdaad is, als een Woord van God, dat ook werkzaam is in u, die gelooft.

[2] 2 Tim. 3 : 16, 17 Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid, opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust.

[3] 1 Kor. 12 : 3 Daarom maak ik u bekend, dat niemand door de Geest Gods sprekende, zegt: Vervloekt is Jezus; en dat niemand kan zeggen: Jezus is Here, dan door de Heilige Geest.

1 Joh. 4 : 6 Wij zijn uit God; wie God kent, hoort naar ons; wie uit God niet is, hoort naar ons niet. Hieraan onderkennen wij de Geest der waarheid en de Geest der dwaling.

1 Joh. 5 : 6b En de Geest is het, die getuigt, omdat de Geest de waarheid is.

[4] Deut. 18 : 21, 22 Wanneer gij nu bij uzelf mocht zeggen: Hoe onderkennen wij het woord dat de HERE niet gesproken heeft? — als een profeet spreekt in de naam des HEREN en zijn woord wordt niet vervuld en komt niet uit, dan is dit een woord, dat de HERE niet gesproken heeft; in overmoed heeft de profeet het gesproken, gij zult voor hem niet vrezen.

1 Kon. 22 : 28 Doch Micha zeide: Indien gij inderdaad behouden terugkomt, heeft de HERE door mij niet gesproken. Voorts zeide hij: Hoort, gij volken, allemaal.

Jer. 28 : 9 De profeet die van vrede profeteert — als het woord van die profeet komt, zal van die profeet erkend worden, dat de HERE hem in werkelijkheid gezonden heeft.

Ezech. 33 : 33 Doch als het komt — en het komt! — dan zullen zij weten, dat er in hun midden een profeet is geweest.

ARTIKEL 6

Het onderscheid tussen de canonieke en de apocriefe boeken

Wij onderscheiden deze heilige boeken van de apocriefe, namelijk het derde en vierde boek van Ezra, het boek Tobias, Judit, het boek Wijsheid, Jezus Sirach, Baruch, de Toevoegingen aan het boek Ester, het Gebed van de drie mannen in het vuur, de Geschiedenis van Susanna, van Bel en de Draak, het Gebed van Manasse en de twee boeken van de Makkabeeën.
De kerk mag deze boeken wel lezen en ervan leren, voor zover zij overeenstemmen met de canonieke boeken. Zij hebben echter niet zo'n kracht en gezag, dat men door het getuigenis van deze boeken enig punt van het geloof of van de christelijke godsdienst zou kunnen bevestigen; laat staan dat zij het gezag van de andere, de heilige boeken, zouden kunnen verminderen.

ARTIKEL 7

De volkomenheid van de Heilige Schrift

Wij geloven dat deze Heilige Schrift de wil van God volkomen bevat en voldoende leert al wat de mens moet geloven om behouden te worden[1]. Daarin heeft God uitvoerig beschreven op welke wijze wij Hem moeten dienen. Daarom is het de mensen, zelfs al waren het apostelen, niet geoorloofd anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schrift[2]; *zelfs niet een engel uit de hemel,* zoals de apostel Paulus zegt (Gal. 1 : 8). Het is verboden *aan het Woord van God iets toe te voegen of daarvan af te doen*[3] (Deut. 12 : 32). Daaruit blijkt duidelijk dat wat daarin geleerd wordt, volmaakt en in alle opzichten volledig is[4].
Men mag ook geen geschriften van mensen, hoe heilig de schrijvers ook geweest zijn, op één lijn stellen met de goddelijke Schriften, ook de gewoonte niet met Gods waarheid — want de waarheid gaat boven alles —; evenmin het grote aantal, de ouderdom, de ononderbroken voortgang in de tijden of de opvolging van personen, of de concilies, decreten of besluiten[5]. Want *alle mensen zijn* uit zichzelf *leugenaars* (Ps. 116 : 11) en ijdeler dan de ijdelheid zelf.
Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart alles wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt[6]. Zo hebben de apostelen het ons geleerd: *Beproeft de geesten of zij uit God zijn* (1 Joh. 4 : 1). En: *Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis* (2 Joh. : 10).

[1] 2 Tim. 3 : 16, 17 Elk van God ingegeven schriftwoord is ook nuttig om te onderrichten, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de gerechtigheid, opdat de mens Gods volkomen zij, tot alle goed werk volkomen toegerust.

1 Petr. 1 : 10—12 Naar deze zaligheid hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u bestemde genade geprofeteerd hebben, terwijl zij naspeurden, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus zou komen, en van al de heerlijkheid daarna. Hun werd geopenbaard, dat zij niet zichzelf, maar u dienden met die dingen, welke u thans verkondigd zijn bij monde van hen, die door de Heilige Geest, die van de Hemel gezonden is, u het evangelie hebben gebracht, in welke dingen zelfs engelen begeren een blik te slaan.

[2] 1 Kor. 15 : 2 . . . waardoor gij ook behouden wordt, indien gij het zo vasthoudt, als ik het u verkondigd heb, tenzij gij tevergeefs tot geloof zoudt gekomen zijn.

1 Tim. 1 : 3 Doe, zoals ik u bij mijn reis naar Macedonië aangeraden heb: blijf nog te Efeze, om sommigen te bevelen geen andere leer te brengen.

[3] Deut. 4 : 2 Gij zult aan wat ik u gebied niet toedoen en daarvan niet afdoen, opdat gij de geboden van de HERE, uw God, onderhoudt, die ik u opleg.

Spr. 30 : 6 Doe niets aan zijn woorden toe, opdat Hij u niet terechtwijze en gij een leugenaar bevonden wordt.

Hand. 26 : 22 Als een getuige, die hulp heeft ontvangen tot op deze dag, sta ik dus hier voor klein en groot, zonder iets anders te zeggen dan wat de profeten en Mozes gesproken hebben, dat geschieden zou.

1 Kor. 4 : 6 Dit, broeders, heb ik op mijzelf en Apollos overgebracht om uwentwil, opdat gij uit ons (voorbeeld) zoudt leren niet te gaan boven hetgeen geschreven staat, opdat niemand uwer zich voor de een en tegen de ander opblaze.

Openb. 22 : 18, 19 Ik betuig aan een ieder, die de woorden der profetie van dit boek hoort: indien iemand hieraan toevoegd, God zal hem toevoegen de plagen, die in dit boek beschreven zijn; en indien iemand afneemt van de woorden van het boek dezer profetie, God zal zijn deel afnemen van het geboomte des levens en van de heilige stad, welke in dit boek beschreven zijn.

[4] Ps. 19 : 8 De wet des HEREN is volmaakt,
zij verkwikt de ziel,
de getuigenis des HEREN is betrouwbaar,
zij schenkt wijsheid aan de onverstandige.

Joh. 15 : 15 Ik noem u niet meer slaven, want de slaaf weet niet, wat zijn heer doet; maar u heb Ik vrienden genoemd, omdat Ik alles, wat Ik van mijn Vader gehoord heb, u heb bekend gemaakt.

Hand. 18 : 28 Want onvermoeid bestreed hij de Joden in het openbaar en bewees uit de Schriften, dat Jezus de Christus is.

Hand. 20 : 27 Want ik heb niet nagelaten u al de raad Gods te verkondigen.

Rom. 15 : 4 Al wat namelijk tevoren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven, opdat wij in de weg der volharding en van de vertroosting der Schriften de hoop zouden vasthouden.

[5] Marc. 7 : 7—9 Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die geboden van mensen zijn.

Gij verwaarloost het gebod Gods en houdt u aan de overlevering der mensen. En Hij zeide tot hen: Het gebod Gods stelt gij wel fraai buiten werking om uw overlevering in stand te houden.

Hand. 4 : 19 Maar Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tot hen: Beslist zelf, of het recht is voor God, meer aan u dan aan God gehoor te geven.

Kol. 2 : 8 En in zijn uiterlijk als een mens bevonden, heeft Hij zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de dood des kruises.

1 Joh. 2 : 19 Zij zijn van ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zouden zij bij ons gebleven zijn: maar aan hen moest openbaar worden, dat niet allen uit ons zijn.

[6] Deut. 4 : 5, 6 Zie, ik heb u inzettingen en verordeningen geleerd, zoals de HERE, mijn God, mij geboden had, opdat gij aldus zoudt doen in het land, dat gij in bezit gaat nemen. Onderhoudt ze dan naarstig, want dat zal uw wijsheid en uw inzicht zijn in de ogen der volken, die bij het horen van al deze inzettingen zullen zeggen: Waarlijk dit grote volk is een wijze en verstandige natie.

Jes. 8 : 20 Tot de wet en tot de getuigenis! Voor wie niet spreekt naar dit woord, is er geen dageraad.

1 Kor. 3 : 11 Want een ander fundament, dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen.

Ef. 4 : 4—6 . . . een lichaam en een Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, een Here, een geloof, een doop, een God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen.

2 Tess. 2 : 2 . . . dat gij niet spoedig uw bezinning verliest of in onrust verkeert, hetzij door een geestesuiting, hetzij door een prediking, hetzij door een brief, die van ons afkomstig zou zijn, alsof de dag des Heren (reeds) aanbrak.

2 Tim. 3 : 14, 15 Blijf gij echter bij wat u geleerd en toevertrouwd is, wel bewust van wie gij het hebt geleerd, en dat gij van kindsbeen af de heilige schriften kent, die u wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof in Christus Jezus.

ARTIKEL 8

De Heilige Drieëenheid

Volgens deze waarheid en dit Woord van God geloven wij in één God[1], die een geheel enig wezen is, waarin drie Personen zijn, namelijk de Vader, de Zoon en de Heilige Geest[2]. Deze zijn werkelijk en van eeuwigheid onderscheiden naar hun onmededeelbare eigenschappen.
De Vader is de oorzaak, de oorsprong en het begin van alle zichtbare en onzichtbare dingen[3]. De Zoon is het Woord, de wijsheid en het beeld van de Vader[4]. De Heilige Geest is de eeuwige kracht en macht, die uitgaat van de Vader en van de Zoon[5].
Uit dit onderscheid volgt echter niet dat God in drieën gedeeld is. Want de Heilige Schrift leert ons dat de Vader en de Zoon en de Heilige Geest wel ieder hun eigen zelfstandigheid hebben, onderscheiden door haar eigenschappen, maar toch zo, dat deze drie Personen slechts één God zijn. Het is dus duidelijk dat de Vader niet de Zoon is en dat de Zoon niet de Vader is; dat eveneens de Heilige Geest niet de Vader of de Zoon is.
Toch zijn deze Personen, aldus onderscheiden, niet gedeeld of onderling vermengd. Want de Vader heeft ons vlees en bloed niet aangenomen en ook de Heilige Geest niet, maar alleen de Zoon. De Vader is nooit zonder zijn Zoon[6] en nooit zonder zijn Heilige Geest geweest, want Zij zijn alle drie even eeuwig in eenzelfde wezen. Er is geen eerste of laatste, want Zij zijn alle drie één in waarheid, in macht, in goedheid en barmhartigheid.

[1] 1 Kor. 8 : 4—6 Wat nu het eten van offervlees betreft, wij weten, dat er een afgod in de wereld bestaat en dat er geen God is dan Een. Want al zijn er zogenaamde goden, hetzij in de hemel, hetzij op de aarde — en werkelijk zijn er goden in menigte en heren in menigte — voor ons nochtans is er maar een God, de Vader, uit wie alle dingen zijn en tot wie wij zijn, en een Here, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn, en wij door Hem.

[2] Matt. 3 : 16, 17 Terstond nadat Jezus gedoopt was, steeg Hij op uit het water. En zie, de hemelen openden zich, en hij zag de Geest Gods nederdalen als een duif en op Hem komen. En zie, een stem uit de hemelen zeide: Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb.

Matt. 28 : 19 Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat ik u bevolen heb.

[3] Ef. 3 : 14, 15 Om die reden buig ik mijn knieën voor de Vader, naar wie alle geslacht in de hemelen en op de aarde genoemd wordt.

[4] Spr. 8 : 22—31 De HERE heeft mij tot aanzijn geroepen
als het begin van zijn wegen
voor zijn werken van ouds af.
Van eeuwigheid aan ben ik geformeerd,
van den beginne, eer de aarde bestond.
Toen er nog geen oceaan was, ben ik geboren,
toen er nog geen bronnen waren, rijk aan water.
Eer de bergen omlaaggezonken waren,
voor de heuvelen ben ik geboren;
toen Hij het aardrijk en de velden nog niet had gemaakt,
noch de eerste stofdeeltjes der wereld.
Toen hij de hemel bereidde was ik daar;
toen hij een kring trok op het oppervlak van de oceaan,
toen hij de wolken daarboven bevestigde,
en de bronnen van de oceaan met kracht opborrelden,
toen hij aan de zee haar perk stelde,
opdat de wateren zijn gebod niet zouden overtreden,
en hij de grondslagen der aarde bepaalde,
toen was ik een troetelkind bij Hem,
ik was een en al verrukking dag aan dag,
te allen tijde mij verheugend voor zijn aangezicht,
mij verheugend in de wereld van zijn aardrijk,
en mijn vreugde was met de mensenkinderen.

Joh. 1 : 14 Het woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.

Joh. 5 : 17—26 Maar Hij antwoordde hun: Mijn Vader werkt tot nu toe en ik werk ook. Hierom dan trachtten de Joden des te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen de sabbat schond, maar ook God zijn eigen Vader noemde en Zich dus met God gelijk stelde.
Jezus dan antwoordde en zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, de Zoon kan niets doen van Zichzelf, of Hij moet het de Vader zien doen; want wat deze doet, dat doet ook de Zoon evenzo. Want de Vader heeft de Zoon lief en toont hem al wat hij zelf doet, en Hij zal Hem grotere werken tonen dan deze, opdat gij u verwondert. Want gelijk de Vader de doden opwekt en doet leven, zo doet ook de Zoon leven, wie Hij wil. Want ook de Vader oordeelt niemand, maar heeft het gehele oordeel aan de Zoon gegeven, opdat allen de Zoon eren, gelijk zij de Vader eren. Wie de Zoon niet eert, eert ook de Vader niet, die Hem gezonden heeft.
Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven. Voorwaar, voorwaar,

Ik zeg u, de ure komt en is nu, dat de doden naar de stem van de Zoon van God zullen horen, en die haar horen, zullen leven. Want gelijk de Vader leven heeft in Zichzelf, heeft Hij ook de Zoon gegeven, leven te hebben in Zichzelf.

1 Kor. 1 : 24 . . . maar voor hen, die geroepen zijn, Joden zowel als Grieken, (prediken wij) Christus, de kracht Gods en de wijsheid Gods.

Kol. 1 : 15—20 Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene der ganse schepping, want in Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en op de aarde zijn, de zichtbare en de onzichtbare, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen; en Hij is voor alles en alle dingen hebben hun bestaan in Hem; en Hij is het hoofd van het lichaam, de gemeente. Hij is het begin, de eerstgeborene uit de doden, zodat Hij onder alles de eerste geworden is. Want het heeft de ganse volheid behaagd in Hem woning te maken, en door Hem, vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, alle dingen weder met zich te verzoenen. door Hem, hetzij wat op de aarde, hetzij wat in de hemelen is.

Hebr. 1 : 3 Deze, de afstraling zijner heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen, die alle dingen draagt door het woord zijner kracht, heeft, na de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge.

Openb. 19 : 13 En Hij was bekleed met een kleed, dat in bloed geverfd was, en zijn naam is genoemd: het Woord Gods.

[5] Joh. 15 : 26 Wanneer de Trooster komt, die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest der Waarheid, die van de Vader uitgaat, zal deze van Mij getuigen.

[6] Micha 5 : 1 En gij, Bethlehem Efrata, al zijt gij klein onder de geslachten van Juda, uit u zal Mij voortkomen die een heerser zal zijn over Israël en wiens oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid.

Joh. 1 : 1, 2 In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God.

ARTIKEL 9

Het getuigenis van de Schrift voor deze leer

Wij weten dit alles zowel uit het getuigenis van de Heilige Schrift[1] als uit de werkingen van deze Personen, voornamelijk uit die welke wij in onszelf ervaren.
Het getuigenis van de Heilige Schriften dat ons leert deze Heilige Drieëenheid te geloven, is op vele plaatsen in het Oude Testament te vinden. We behoeven ze niet op te sommen, maar dienen slechts een zorgvuldige keus te maken. In Genesis 1 : 26 en 27 zegt God: *Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis,* enzovoort. *En God schiep de mens naar zijn beeld, man en vrouw schiep Hij hen.* Eveneens in Genesis 3 : 22: *Zie, de mens is geworden als Onzer één.* Daaruit blijkt dat er meer dan één Persoon in de Godheid is, want Hij zegt: *Laat Ons mensen maken naar ons beeld;* en Hij wijst daarna de eenheid aan, als Hij zegt: *God schiep.* Weliswaar zegt Hij niet hoeveel Personen er zijn, maar wat voor ons enigszins duister is in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe. Want toen onze Here gedoopt werd in de Jordaan, werd de stem van de Vader gehoord, die zei: *Deze is mijn Zoon, de geliefde* (Matt. 3 ; 17); terwijl de Zoon werd gezien in het water en de Heilige Geest verscheen in de gedaante van een duif[2].
Bovendien heeft Christus voor de doop van alle gelovigen deze formule gegeven: *Doopt al de volken in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest* (Matt. 28 : 19). In het Evangelie naar Lukas spreekt de engel Gabriël tot Maria, de moeder van de Here, aldus: *De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige dat verwekt wordt, Zoon van God genoemd worden* (Luc. 1 : 35). Eveneens: *De genade van de Here Jezus Christus en de liefde van God en de gemeenschap van de Heilige Geest zij met u* (2 Kor. 13 : 13)*.
Op al deze plaatsen wordt ons duidelijk geleerd dat er drie Personen zijn in één goddelijk Wezen. En hoewel deze leer het menselijk verstand ver te boven gaat, geloven wij die nu op grond van het Woord en verwachten wij dat wij de volle kennis en de vrucht ervan in de hemel zullen genieten. Verder moeten wij ook letten op het eigen werk dat ieder van deze drie Personen aan ons verricht: de Vader wordt genoemd onze Schepper door zijn kracht; de Zoon is onze Heiland en Verlosser door zijn bloed; de Heilige Geest is onze Heiligmaker, doordat Hij woont in ons hart.
Deze leer van de Heilige Drieëenheid heeft de ware kerk altijd gehandhaafd, van de tijd van de apostelen af tot nu toe, tegenover joden, mohammedanen en valse christenen en ketters als Marcion, Mani, Praxeas, Sabellius, Paulus van Samosata, Arius en dergelijke. De vaderen hebben hen terecht veroordeeld. Daarom aanvaarden wij in dezen graag de drie oecumenische geloofsbelijdenissen, namelijk de Apostolische, die van Ni-

cea en van Athanasius, en eveneens wat de vaderen in overeenstemming daarmee hebben vastgesteld.

* De Generale Synode van Heemse 1984-1985 verwijderde op deze plaats de volgende woorden: ,,En: Drie zijn er die getuigen in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één''. De verwijzing naar 1 Joh. 5 : 7b is omstreden, omdat deze tekst in de oude handschriften niet wordt gevonden.

[1] Joh. 14 : 16 En Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een andere Trooster geven om tot in eeuwigheid bij u te zijn.

Joh. 15 : 26 Wanneer de Trooster komt, die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest der Waarheid, die van de Vader uitgaat, zal deze van Mij getuigen.

Hand. 2 : 32, 33 Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn. Nu Hij dan door de rechterhand Gods verhoogd is en de belofte des Heiligen Geestes van de Vader ontvangen heeft, heeft Hij dit uitgestort, wat gij en ziet en hoort.

Rom. 8 : 9 Gij daarentegen zijt niet in het vlees, maar in de Geest, althans, indien de Geest Gods in u woont. Indien iemand echter de Geest van Christus niet heeft, die behoort hem niet toe.

Gal. 4 : 6 En, dat gij zonen zijt — God heeft de Geest zijns Zoons uitgezonden in onze harten, die roept: Abba, Vader.

Tit. 3 : 4—6 Maar toen de goedertierenheid en mensenliefde van onze Heiland (en) God verscheen, heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest, die Hij rijkelijk over ons heeft uitgestort door Jezus Christus, onze Heiland.

1 Petr. 1 : 2 . . . de uitverkorenen naar de voorkennis van God, de Vader, in heiliging door de Geest, tot gehoorzaamheid en besprenging met het bloed van Jezus Christus: genade en vrede worde u vermenigvuldigd.

1 Joh. 4 : 13, 14 Hieraan onderkennen wij, dat wij in Hem blijven en Hij in ons, dat Hij ons van zijn Geest gegeven heeft. En wij hebben aanschouwd en getuigen, dat de Vader de Zoon gezonden heeft als Heiland der wereld.

1 Joh. 5 : 1—12 Een ieder, die gelooft, dat Jezus de Christus is, is uit God geboren; een ieder die hem liefheeft, die deed geboren worden, heeft (ook) degene lief, die uit hem geboren is. Hieraan onderkennen

wij, dat wij de kinderen Gods liefhebben, wanneer wij God liefhebben en zijn geboden doen. Want dit is de liefde Gods, dat wij zijn geboden bewaren. En zijn geboden zijn niet zwaar, want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwonnen heeft; ons geloof. Wie is het, die de wereld overwint, dan wie gelooft, dat Jezus de Zoon van God is? Dit is Hij, die gekomen is door water en bloed, Jezus Christus, niet slechts met water, maar met het water en met het bloed. En de Geest is het, die getuigt, omdat de Geest de waarheid is. Want drie zijn er, die getuigen (in de hemel: de Vader, het Woord, en de Heilige Geest; en deze drie zijn een. En drie zijn er die getuigen op de aarde): de Geest en het water en het bloed, en de drie zijn tot een. Indien wij het getuigenis der mensen aannemen, het getuigenis van God is meerder, want dit is het getuigenis van God, dat Hij van zijn Zoon getuigd heeft. Wie in de zoon van God gelooft, heeft het getuigenis in zich; wie God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, omdat hij niet geloofd heeft in het getuigenis, dat God getuigd heeft van zijn Zoon. En dit is het getuigenis: God heeft ons eeuwig leven gegeven en dit leven is in zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.

Judas : 21, 22 Maar gij, geliefden, bewaart uzelf in de liefde Gods, door uzelf op te bouwen in uw allerheiligst geloof en door te bidden in de Heilige Geest, verwachtende de ontferming van onze Here Jezus Christus ten eeuwigen leven.

Openb. 1 : 4, 5 Johannes aan de zeven gemeenten in Asia: genade zij u en vrede van Hem, die is en die was en die komt, en van de zeven geesten, die voor zijn troon zijn, en van Jezus Christus, de getrouwe getuige, de eerstgeborene der doden en de overste van de koningen der aarde.

[2] Matt. 3 : 16 Terstond nadat Jezus gedoopt was, steeg Hij op uit het water. En zie, de hemelen openden zich, en hij zag de Geest Gods nederdalen als een duif en op Hem komen.

ARTIKEL 10

De godheid van Jezus Christus

Wij geloven dat Jezus Christus naar zijn goddelijke natuur de eniggeboren Zoon van God is[1], van eeuwigheid voortgebracht. Hij is niet gemaakt of geschapen — want dan zou Hij een schepsel zijn — maar één van wezen met de Vader, mede-eeuwig, Hem in alles gelijk[2]. De Schrift noemt Hem: *de afstraling van zijn heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen* (Hebr. 1 : 3).
Hij is Gods Zoon, niet alleen sinds Hij onze natuur heeft aangenomen, maar van alle eeuwigheid[3]. De volgende getuigenissen leren ons dat, wanneer wij ze met elkaar vergelijken.
Mozes zegt dat God de wereld heeft geschapen[4], en de apostel Johannes zegt dat alle dingen zijn geschapen door het Woord, dat hij God noemt[5]. De apostel zegt dat God de wereld door zijn Zoon geschapen heeft[6] en eveneens dat God alle dingen door Jezus Christus geschapen heeft[7]. Daarom moet Hij die genoemd wordt God, het Woord, de Zoon en Jezus Christus, er reeds geweest zijn, toen alle dingen door Hem geschapen werden. De profeet Micha zegt dan ook: *Zijn oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid* (Micha 5 : 1). En de brief aan de Hebreeën: *Hij is zonder begin van dagen of einde van leven* (Hebr. 7 : 3).
Zo is Hij dan de ware, eeuwige God, die Almachtige die wij aanroepen, aanbidden en dienen.

[1] Matt. 17 : 5 Terwijl hij nog sprak, zie, daar overschaduwde hen een lichtende wolk, en zie, een stem uit de wolk zeide: Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb; hoort naar Hem!

Joh. 1 : 14, 18 Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.
Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen.

Joh. 3 : 16 Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe.

Joh. 14 : 1—14 Uw hart worde niet ontroerd; gij gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het huis Mijns Vaders zijn vele woningen — anders zou Ik het u gezegd hebben — want Ik ga heen om u plaats te bereiden; en wanneer Ik heengegaan ben en u plaats bereid heb, kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben.
En waar Ik heenga, daarheen weet gij de weg. Thomas zeide tot Hem: Here, wij weten niet, waar Gij heengaat; hoe weten wij dan de weg?

Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij. Indien gij Mij kendet, zoudt gij ook mijn Vader gekend hebben. Van nu aan kent gij Hem en hebt gij Hem gezien.
Filippus zeide tot Hem: Here, toon ons de Vader en het is ons genoeg.
Jezus zeide tot hem: Ben Ik zolang bij u, Filippus, en kent gij Mij niet? Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons de Vader? Gelooft gij niet, dat Ik in de Vader ben en de Vader in Mij is? De woorden, die Ik tot u spreek, zeg Ik uit Mijzelf niet; maar de Vader, die in Mij blijft, doet zijn werken. Gelooft Mij, dat Ik in de Vader ben en de Vader in Mij is; of anders, gelooft om de werken zelf. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie in Mij gelooft, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen, en grotere nog dan deze, want Ik ga tot de Vader; en wat gij ook vraagt in mijn naam, Ik zal het doen, opdat de Vader in de Zoon verheerlijkt worde. Indien gij Mij iets vraagt in mijn naam, Ik zal het doen.

Joh. 20 : 17, 31 Jezus zeide tot haar: Houd Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgevaren naar de Vader; maar ga naar mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God.
. . . maar deze zijn opgeschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in zijn naam.

Rom. 1 : 4 . . . naar de geest der heiligheid door zijn opstanding uit de doden verklaard Gods Zoon te zijn in kracht, Jezus Christus, onze Here.

Gal. 4 : 4 Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw.

Hebr. 1 : 1 Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaderen gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in de Zoon.

1 Joh. 5 : 5, 9—12 Wie is het, die de wereld overwint, dan wie gelooft, dat Jezus de Zoon van God is?
Indien wij het getuigenis der mensen aannemen, het getuigenis van God is meerder, want dit is het getuigenis van God, dat Hij van zijn Zoon getuigd heeft. Wie in de Zoon van God gelooft, heeft het getuigenis in zich; wie God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt, omdat hij niet geloofd heeft in het getuigenis, dat God getuigd heeft van zijn Zoon. En dit is het getuigenis: God heeft ons eeuwig leven gegeven en dit leven is in zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.

[2] Joh. 5 : 18, 23 Hierom dan trachten de Joden des te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen de sabbat schond, maar ook God zijn eigen Vader noemde en Zich dus met God gelijkstelde.
. . . opdat allen de Zoon eren, gelijk zij de Vader eren. Wie de Zoon niet eert, eert ook de Vader niet, die Hem gezonden heeft.

Joh. 10 : 30 Ik en de Vader zijn één.

Joh. 14 : 9 Jezus zeide tot hem: Ben ik zolang bij u, Filippus, en kent gij Mij niet? Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien; hoe zegt gij dan: Toon ons de Vader?

Joh. 20 : 28 Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Mijn Here en mijn God!

Rom. 9 : 5 Hunner zijn de vaderen en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus, die is boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid! Amen.

Filip. 2 : 6 die, in de gestalte Gods zijnde, het Gode gelijk zijn niet als een roof heeft geacht.

Kol. 1 : 15 Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene der ganse schepping.

Tit. 2 : 13 verwachtende de zalige hoop en de verschijning der heerlijkheid van onze grote God en Heiland, Christus Jezus.

Hebr. 1 : 3 Deze, de afstraling zijner heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen, die alle dingen draagt door het woord zijner kracht, heeft, na de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge.

Openb. 5 : 13 En alle schepsel in de hemel en op de aarde en onder de aarde en op de zee en alles wat daarin is, hoorde ik zeggen:
Hem, die op de troon gezeten is, en het Lam zij de lof en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden.

[3] Joh. 8 : 58 Jezus zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar. Ik zeg u: Eer Abraham was, ben Ik.

Joh. 17 : 5 En nu verheerlijk Gij Mij, Vader, bij Uzelf met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was.

Hebr. 13 : 8 Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid.

[4] Gen. 1 : 1 In den beginne schiep God de hemel en de aarde.

[5] Joh. 1 : 1—3 In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.

[6] Hebr. 1 : 2 die Hij gesteld heeft tot erfgenaam van alle dingen, door wie Hij ook de wereld geschapen heeft.

[7] 1 Kor. 8 : 6 voor ons nochtans is er maar één God, de Vader, uit wie alle dingen zijn en tot wie wij zijn, en één Here, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn, en wij door Hem.

Kol. 1 : 16 want in Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, de zichtbare en de onzichtbare, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen;

ARTIKEL 11

De godheid van de Heilige Geest

Wij geloven en belijden ook dat de Heilige Geest van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uitgaat. Hij is niet gemaakt of geschapen en ook niet voortgebracht; wij kunnen alleen maar zeggen: Hij gaat van beiden uit[1]. In orde is Hij de derde Persoon van de Drieëenheid, van éénzelfde wezen, majesteit en heerlijkheid als de Vader en de Zoon, echt en eeuwig God, zoals de Heilige Schriften ons leren[2].

[1] Joh. 14 : 15—26 Wanneer gij Mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren. En Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een andere Trooster geven om tot in eeuwigheid bij u te zijn, de Geest der waarheid, die de wereld niet kan ontvangen, want zij ziet Hem niet en kent Hem niet; maar gij kent Hem, want Hij blijft bij u en zal in u zijn.
Ik zal u niet als wezen achterlaten. Ik kom tot u. Nog een korte tijd en de wereld ziet Mij niet meer, maar gij ziet Mij, want Ik leef en gij zult leven. Te dien dage zult gij weten, dat Ik in mijn Vader ben en gij in Mij en Ik in u.
Wie mijn geboden heeft en ze bewaart, die is het, die mij liefheeft; en wie Mij liefheeft, zal geliefd worden door mijn Vader en Ik zal hem liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren. Judas, niet Iskariot, zeide tot Hem: Here, en hoe komt het, dat Gij Uzelf aan ons zult openbaren en niet aan de wereld? Jezus antwoordde en zeide tot hem: Indien iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen. Wie Mij niet liefheeft bewaart mijn woorden niet; en het woord, dat gij hoort, is niet van Mij, maar van de Vadert, die Mij gezonden heeft.
Dit heb Ik tot u gesproken, terwijl Ik nog bij u verblijf; maar de Trooster, de Heilige Geest, die de Vader zenden zal in mijn naam, die zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb.

Joh. 15 : 26 Wanneer de Trooster komt, die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest der waarheid, die van de Vader uitgaat, zal deze van Mij getuigen.

Rom. 8 : 9 Gij daarentegen zijt niet in het vlees, maar in de Geest, althans, indien de Geest Gods in u woont. Indien iemand echter de Geest van Christus niet heeft, die behoort Hem niet toe.

[2] Gen. 1 : 2 De aarde nu was woest en ledig, en duisternis lag op de vloed en de Geest Gods zweefde over de wateren.

Matt. 28 : 19 Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen

en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u geboden heb.

Hand. 5 : 3, 4 Maar Petrus zeide: Ananias, waarom heeft de satan uw hart vervuld om de Heilige Geest te bedriegen en iets achter te houden van de opbrengst van het stuk land? Als het onverkocht gebleven was, bleef het dan niet van u, en was, na de verkoop, de opbrengst niet te uwer beschikking? Hoe kondt gij aan deze daad in uw hart plaats geven? Gij hebt niet tegen mensen gelogen, maar tegen God.

1 Kor. 2 : 10 Want ons heeft God het geopenbaard door de Geest. Want de Geest doorzoekt alle dingen, zelfs de diepten Gods.

1 Kor. 3 : 16 Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt en dat de Geest Gods in u woont?

1 Kor. 6 : 11 En sommigen uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door de naam van de Here Jezus Christus en door de Geest van onze God.

1 Joh. 5 : 6 Dit is Hij, die gekomen is door water en bloed, Jezus Christus, niet slechts met water, maar met het water en met bloed. En de Geest is het, die getuigt, omdat de Geest de waarheid is.

ARTIKEL 12

De schepping van de wereld; de engelen

Wij geloven dat de Vader door zijn Woord — dat is door zijn Zoon — de hemel, de aarde en alle schepselen uit niets heeft geschapen, toen het Hem goeddacht[1]. Ook heeft Hij aan elk schepsel zijn wezen en gedaante gegeven en zijn eigen taak om zijn Schepper te dienen. Ook nu nog houdt Hij ze alle in stand en regeert ze overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht, opdat zij de mens dienen, zodat de mens zijn God kan dienen.
Hij heeft ook de engelen goed geschapen, om zijn gezanten te zijn en zijn uitverkorenen te dienen[2]. Sommigen van die engelen zijn uit die verheven staat waarin God hen geschapen had, in het eeuwige verderf gevallen[3], maar door Gods genade hebben de anderen volhard en zijn in hun oorspronkelijke staat staande gebleven. De duivelen en de boze geesten zijn zo verdorven, dat zij vijanden van God en van al het goede zijn[4]. Uit alle macht loeren zij als moordenaars op de kerk en elk van haar leden, om alles door hun bedriegerijen te vernielen en te verwoesten[5]. Zij zijn daarom door hun eigen slechtheid veroordeeld tot de eeuwige ondergang en verwachten dagelijks hun verschrikkelijke pijnigingen[6].
Wat dit betreft verwerpen en verfoeien wij de dwaling van de Sadduceeën, die loochenen dat er geesten en engelen zijn[7]. En ook de dwaling van de manicheeërs, die zeggen dat de duivelen hun oorsprong uit zichzelf hebben en van nature slecht zijn; zij ontkennen dat de duivelen slecht zijn geworden.

[1] Gen. 1 : 1 In den beginne schiep God de hemel en de aarde.

Gen. 2 : 3 En God zegende de zevende dag en heiligde die, omdat Hij daarop gerust heeft van al het werk, dat God scheppende tot stand had gebracht.

Jes. 40 : 26 Heft uw ogen naar omhoog en ziet: wie heeft dit alles geschapen? Hij, die het heer daarvan bij name roept door de grootheid zijner sterkte en omdat Hij geweldig van kracht is; er blijft niet een achter.

Jer. 32 : 17 Ach, Here HERE, zie, Gij hebt de hemel en de aarde gemaakt door uw grote kracht en uw uitgestrekte arm; niets zou te wonderlijk zijn voor U.

Kol. 1 : 15, 16 Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene der ganse schepping, want in Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en op de aarde zijn, de zichtbare en de onzichtbare, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten.

1 Tim. 4 : 3 het huwelijk verbieden en het genot van spijzen, welke God toch geschapen heeft om met dankzegging te worden gebruikt door de gelovigen, die tot erkentenis der waarheid gekomen zijn.

Hebr. 11 : 3 Door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het Woord Gods tot stand gebracht is, zodat het zichtbare niet ontstaan is uit het waarneembare.

Openb. 4 : 11 Gij, onze Here en God, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht, want Gij hebt alles geschapen, en om uw wil was het en werd het geschapen.

[2] Ps. 103 : 20, 21 Looft de HERE, gij zijn engelen;
gij krachtige helden die zijn woord volvoert,
luisterend naar de klank van zijn woord.
Looft de HERE, al zijn heerscharen,
gij zijn dienaren, die zijn wil volbrengt.

Matt. 4 : 11 Toen liet de duivel Hem met rust en zie, engelen kwamen en dienden Hem.

Hebr. 1 : 14 Zijn zij niet allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen, die het heil zullen beërven.

[3] Joh. 8 : 44 Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen. Die was een mensenmoorder van den beginne en staat niet in de waarheid, want er is in hem geen waarheid. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij naar zijn aard, want hij is een leugenaar en de vader der leugen.

2 Petr. 2 : 4 Want indien God engelen, die gezondigd hadden, niet gespaard heeft, maar hen, door hen in de afgrond te werpen, aan krochten der duisternis heeft overgegeven om hen tot het oordeel te bewaren.

Judas : 6 en dat Hij engelen, die aan hun oorsprong ontrouw werden en hun eigen woning verlieten, voor het oordeel van de grote dag met eeuwige banden onder donkerheid heeft bewaard gehouden.

[4] Gen. 3 : 1—5 De slang nu was het listigste van alle dieren des velds, die de HERE God gemaakt had; en zij zeide tot de vrouw: God heeft zeker wel gezegd: Gij zult niet eten van enige boom in de hof? Toen zeide de vrouw tot de slang: Van de vrucht van het geboomte in de hof mogen wij eten, maar van de vrucht van de boom, die in het midden van de hof staat, heeft God gezegd: Gij zult daarvan niet eten, noch die aanraken; anders zult gij sterven. De slang zeide echter tot de vrouw: Gij zult geenszins sterven, maar God weet, dat ten dage, dat gij daarvan eet, uw

ogen geopend zullen worden, en gij als God zult zijn, kennende goed en kwaad.

1 Petr. 5 : 8 Wordt nuchter en waakzaam. Uw tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende wie hij zal verslinden.

[5] Ef. 6 : 12 Want wij hebben niet te worstelen tegen bloed en vlees, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers dezer duisternis, tegen de boze geesten in de hemelse gewesten.

Openb. 12 : 4, 13—17 En zijn staart sleepte een derde van de sterren des hemels mee en wierp die op de aarde.
En toen de draak zag, dat hij op de aarde was geworpen, vervolgde hij de vrouw, die het mannelijke kind gebaard had. En aan de vrouw werden de twee vleugels van de grote arend gegeven om naar de woestijn te vliegen, naar haar plaats, waar zij onderhouden wordt buiten het gezicht van de slang, een tijd en tijden en een halve tijd. En de slang wierp uit haar bek water achter de vrouw als een stroom, om haar door de stroom te laten medesleuren. En de aarde kwam de vrouw ter hulp en de aarde opende haar mond en verzwolg de stroom, die de draak uit z'n bek had geworpen. En de draak werd toornig op de vrouw en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus hebben.

Openb. 20 : 7—9 En wanneer de duizend jaren voleindigd zijn, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten, en hij zal uitgaan om de volkeren aan de vier hoeken der aarde te verleiden, Gog en Magog, om hen tot de oorlog te verzamelen, en hun getal is als het zand der zee. En zij kwamen op over de breedte der aarde en omsingelden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad; en vuur daalde neder uit de hemel en verslond hen.

[6] Matt. 8 : 29 En zie, zij schreeuwden, zeggende: Wat hebt Gij met ons te maken, Zoon van God? Zijt Gij hier gekomen om ons voor de tijd te pijnigen?

Matt. 25 : 41 Dan zal Hij ook tot hen, die aan zijn linkerhand zijn zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is.

Openb. 20 : 10 En de duivel, die hen verleidde, werd geworpen in de poel van vuur en zwavel, waar ook het beest en de valse profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden in alle eeuwigheden.

[7] Hand. 23 : 8 Want de sadduceeën zeggen, dat er geen opstanding is, noch engel of geest, maar de farizeeën belijden zowel het een als het ander.

ARTIKEL 13

Gods voorzienigheid

Wij geloven dat deze goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet aan zichzelf heeft overgelaten, of aan het toeval of het lot prijsgegeven[1], maar ze overeenkomstig zijn heilige wil zo leidt en regeert, dat in deze wereld niets gebeurt zonder zijn beschikking[2]. Toch is God niet de bewerker van de zonde die gedaan wordt, en evenmin draagt Hij er de schuld van[3]. Want zijn macht en goedheid zijn zó groot en gaan ons begrip zó te boven, dat Hij zijn werk zeer goed en rechtvaardig beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig[4]. En al wat in zijn doen het menselijk verstand te boven gaat, willen wij niet nieuwsgierig onderzoeken, verder dan ons begrip reikt. Maar in alle ootmoed en eerbied aanbidden wij de rechtvaardige beslissingen van God, die voor ons verborgen zijn[5]. Wij stellen ons ermee tevreden, dat wij leerlingen van Christus zijn, om slechts te leren wat Hij ons onderwijst door zijn Woord, zonder deze grenzen te overschrijden[6].

Deze leer schenkt ons een onuitsprekelijke troost, als wij erdoor leren verstaan dat ons niets bij toeval kan gebeuren, maar dat alles ons alleen overkomt door de beschikking van onze goedertieren hemelse Vader. Hij waakt over ons met een vaderlijke zorg, terwijl Hij zó over alle schepselen heerst, dat niet één haar van ons hoofd — want *die zijn alle geteld — en niet één musje ter aarde zal vallen zonder de wil van onze Vader* (Matt. 10 : 29, 30). Hierop stellen wij ons vertrouwen, omdat wij weten dat Hij de duivelen en al onze vijanden in toom houdt en zij ons zonder zijn toelating en wil niet kunnen schaden[7].

Daarom verwerpen wij de verfoeilijke dwaling van de epicureeërs, die zeggen dat God Zich nergens mee bemoeit en alles aan het toeval overlaat.

[1] Joh. 5 : 17 Maar Hij antwoordde hun: Mijn Vader werkt tot nu toe en ik werk ook.

Hebr. 1 : 3 Deze, de afstraling zijner heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen, die alle dingen draagt door het woord zijner kracht, heeft, na de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge.

[2] Ps. 115 : 3 Onze God is in de hemel,
Hij doet al wat Hem behaagt.

Spr. 16 : 1, 9, 33 De mens heeft overleggingen des harten,
maar het antwoord der tong is van de HERE.
Het hart des mensen overdenkt zijn weg,
maar de HERE bestiert zijn gang.

Het lot wordt in de schoot geworpen,
maar elke beslissing daarvan is van de HERE.

Spr. 21 : 1 Het hart van de koning is in de hand des HEREN als waterbeken,
Hij leidt het overal heen, waar het Hem behaagt.

Ef. 1 : 11 in Hem, in wie wij ook het erfdeel ontvangen hebben, waartoe wij tevoren bestemd waren, krachtens het voornemen van Hem, die in alles werkt naar de raad van zijn wil.

Jak. 4 : 13—15 Welaan dan, gij die zegt: Vandaag of morgen gaan wij op reis naar die en die stad, wij zullen er een jaar doorbrengen, zaken doen en winst maken; gij, die niet (eens) weet, hoe morgen uw leven zijn zal! Want gij zijt een damp, die voor een korte tijd verschijnt en daarna verdwijnt; in plaats van te zeggen: Indien de Here wil, zullen wij leven en dit of dat doen.

[3] Jak. 1 : 13 Laat niemand, als hij verzocht wordt, zeggen: Ik word van Godswege verzocht. Want God kan door het kwade niet verzocht worden en Hijzelf brengt ook niemand in verzoeking.

1 Joh. 2 : 16 want al wat in de wereld is: de begeertes des vlezes, de begeerte der ogen en een hovaardig leven, is niet uit de Vader, maar uit de wereld.

[4] Job 1 : 21 en zeide: Naakt ben ik uit de schoot mijner moeder gekomen, naakt zal ik daarheen wederkeren. De HERE heeft gegeven, de HERE heeft genomen, de naam des HEREN zij geloofd.

Jes. 10 : 5 Wee Assur, die de roede van mijn toorn is en in welks hand mijn gramschap is als een stok.

Jes. 45 : 7 die het licht formeer en de duisternis schep, die het heil bewerk en het onheil schep; Ik, de HERE, doe dit alles.

Amos 3 : 6 Wordt de bazuin in een stad geblazen, zonder dat de inwoners opschrikken? Geschiedt er een ramp in een stad, zonder dat de HERE die bewerkt?

Hand. 2 : 23 deze, naar de bepaalde raad en voorkennis van God uitgeleverd, hebt gij door de handen van wetteloze mensen aan het kruis genageld en gedood.

Hand. 4 : 27, 28 Want inderdaad zijn in deze stad vergaderd tegen uw heilige knecht Jezus, die Gij gezalfd hebt, Herodus zowel als Pontius Pilatus met de heidenen en volkeren van Israël, om te doen al wat uw hand en uw raad tevoren bepaald had, dat geschieden zou.

[5] 1 Kon. 22 : 19—23 (Micha) zeide: Daarom hoort het woord des HEREN. Ik zag de HERE op zijn troon zitten, terwijl het ganse heer des hemels aan zijn rechter- en aan zijn linkerhand stond. En de HERE zeide: wie zal Achab verleiden, zodat hij optrekt en sneuvelt te Ramot in Gilead? De een zeide dit en de ander dat. Toen trad er een geest naar voren en stelde zich voor de HERE en zeide: ik zal hem verleiden. De HERE vroeg hem: waarmede? Hij antwoordde: ik zal heengaan en een leugengeest worden in de mond van al zijn profeten. Toen zeide Hij: gij moet hem verleiden, en gij zult er ook toe in staat zijn; ga heen en doe het. Nu dan, zie, de HERE heeft een leugengeest gegeven in de mond van al deze profeten van u, en de HERE heeft het onheil over u besloten.

Rom. 1 : 28 En daar zij het verwerpelijk achtten God te erkennen, heeft God hen overgegeven aan een verwerpelijk denken om te doen wat niet betaamt.

2 Tess. 2 : 11 En daarom zendt God hun een dwaling, die beperkt, dat zij de leugen geloven.

[6] Deut. 29 : 29 De verborgen dingen zijn voor de HERE, onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen voor altijd, opdat wij al de woorden dezer wet volbrengen.

1 Kor. 4 : 6 Dit, broeders, heb ik op mijzelf en Apollos overgebracht om uwentwil, opdat gij uit ons (voorbeeld) zoudt leren niet te gaan boven hetgeen geschreven staat, opdat niemand uwer zich voor de een en tegen de ander opblaze.

[7] Gen. 45 : 8 Dus zijt gij het niet, die mij hierheen gezonden heeft, maar God; Hij heeft mij gesteld tot Farao's vader en tot heer over geheel zijn huis en tot heerser over het gehele land Egypte.

Gen. 50 : 20 Gij hebt wel kwaad tegen mij gedacht, maar God heeft dat ten goede gedacht, ten einde te doen, zoals heden het geval is: een groot volk in het leven te behouden.

2 Sam. 16 : 10 Maar de koning sprak: wat heb ik met u te doen, zonen van Seruja? Laat hem mij maar vervloeken! Wanneer de HERE tot hem zegt: vervloek David, — wie zal dan zeggen: waarom doet gij dat?

Rom. 8 : 28, 38, 39 Wij weten nu, dat (God) alle dingen doet medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben, die volgens zijn voornemen geroepenen zijn.
Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch machten, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons kan scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here.

ARTIKEL 14

De schepping van de mens; zijn val en zijn verdorvenheid

Wij geloven dat God de mens uit het stof van de aarde geschapen heeft[1] en hem gemaakt en gevormd heeft naar zijn beeld en gelijkenis: goed, rechtvaardig en heilig[2], zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God. Maar toen de mens in die eervolle positie verkeerde, heeft hij er geen acht op geslagen en zijn bevoorrechte plaats niet erkend. Hij heeft zich, door gehoor te geven aan het woord van de duivel, willens en wetens aan de zonde onderworpen en daarmee aan de dood en de vervloeking[3]. Want het gebod ten leven dat hij ontvangen had, heeft hij overtreden en door zijn zonde heeft hij de gemeenschap met God, die zijn ware leven was, verbroken. Zo heeft hij zijn hele natuur verdorven en daarmee de lichamelijke en geestelijke dood verdiend[4]. Doordat hij in al zijn doen en laten goddeloos, verkeerd en ontaard is geworden, heeft hij alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren[5]. Hij heeft daarvan niets overgehouden dan geringe sporen, die niettemin voldoende zijn om de mens iedere verontschuldiging te ontnemen[6]. Al het licht in ons is immers in duisternis veranderd[7], zoals de Schrift ons leert: *Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet gegrepen* (Joh. 1 : 5). Hier noemt de apostel Johannes de mensen duisternis. Daarom verwerpen wij al wat men in strijd hiermee leert over de vrije wil van de mens, omdat de mens slechts een slaaf van de zonde is en *niets kan aannemen, of het moet hem uit de hemel gegeven zijn* (Joh. 3 : 27). Want wie zal zich erop beroemen uit eigen kracht iets goeds te kunnen doen, daar Christus immers zegt: *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekt* (Joh. 6 : 44)? Wie zal wijzen op zijn eigen wil, als hij weet *dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God* (Rom. 8 : 7)? Wie zal de moed hebben te spreken over eigen kennis, wanneer hij inziet *dat een ongeestelijk mens niet aanvaardt wat van Gods Geest is* (1 Kor. 2 : 14)? Kortom, wie zal ook maar één eigen denkbeeld naar voren brengen, wanneer hij weet *dat wij niet bekwaam zijn iets uit onszelf te denken, maar dat onze bekwaamheid Gods werk is* (2 Kor. 3 : 5)?

Daarom hoort het woord van de apostel onwrikbaar vastgehouden te worden, *dat het God is die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt* (Filip. 2 : 13). Want geen kennis of wil is in overeenstemming met die van God, als Christus ze niet in de mens tot stand heeft gebracht, zoals Hij ons leert met de woorden: *Zonder Mij kunt gij niets doen* (Joh. 15 : 5).

[1] Gen. 2 : 7 toen formeerde de HERE God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; alzo werd de mens tot een levend wezen.

Gen. 3 : 19 in het zweed uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren.

Pred. 12 : 7 en het stof wederkeert tot de aarde, zoals het geweest is, en de Geest wederkeert tot God, die hem geschonken heeft.

[2] Gen. 1 : 26, 27 En God zeide: Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods gelijkenis schiep hij hen.

Ef. 4 : 24 . . . en de nieuwe mens aandoet, die naar (de wil van) God geschapen is in waarachtige gerechtigheid en heiligheid.

Kol. 3 : 10 en de nieuwe aangedaan hebt, die vernieuwt wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper.

[3] Gen. 3 : 16—19 Tot de vrouw zeide Hij: Ik zal zeer vermeerderen de moeite uwer zwangerschap, met smart zult gij kinderen baren en naar uw man zal uw begeerte uitgaan, en hij zal over u heersen. En tot de mens zeide Hij: Omdat gij naar uw vrouw hebt geluisterd en van de boom gegeten, waarvan Ik u geboden had: Gij zult daarvan niet eten, is de aardbodem vervloekt; al zwoegende zult gij daarvan eten zolang gij leeft, in het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren.

Rom. 5 : 12 Daarom, gelijk door een mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgegaan, omdat allen gezondigd hebben.

[4] Gen. 2 : 17 maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage, dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven.

Ef. 2 : 1 Ook u, hoewel gij dood waart door uw overtredingen en zonden.

Ef. 4 : 18 verduisterd in hun verstand, vervreemd van het leven Gods om de onwetendheid, die in hen heerst, om de volharding van hun hart.

[5] Ps. 94 : 11 De HERE kent de gedachten der mensen:
ijdelheid zijn zij.

Rom. 3 : 10 gelijk geschreven staat: Niemand is rechtvaardig, ook niet één.

Rom. 8 : 6 Want de gezindheid van het vlees is de dood, maar de gezindheid van de Geest is leven en vrede.

[6] Rom. 1 : 20, 21 Want hetgeen van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit zijn werken met het verstand doorzien, zodat zij geen verontschuldiging hebben. Immers, hoewel zij God kenden, hebben zij Hem niet als God verheerlijkt of gedankt, maar hun overleggingen zijn op niets uitgelopen, en het is duister geworden in hun onverstandig hart.

[7] Ef. 5 : 8 Want gij waart vroeger duisternis, maar thans zijt gij licht in de Here; wandelt als kinderen des lichts.

ARTIKEL 15

De erfzonde

Wij geloven dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde zich over heel het menselijk geslacht heeft verbreid[1]. Zij is een verdorvenheid van de hele natuur[2] en een erfelijk kwaad, waarmee zelfs de kleine kinderen in de moederschoot besmet zijn[3]. Zij is namelijk de wortel waaruit allerlei zonden in de mens voortkomen. Daarom is ze zó gruwelijk en afzichtelijk voor God, dat zij reden genoeg is om het menselijk geslacht te veroordelen[4].

Zelfs door de doop is zij niet geheel vernietigd of uitgeroeid, omdat de zonde altijd uit deze verdorvenheid ontspringt als opwellend water uit een giftige bron[5]. Zij wordt evenwel de kinderen van God niet toegerekend om hen te veroordelen, maar door zijn genade en barmhartigheid vergeven[6], niet om de gelovigen zorgeloos in de zonde te laten voortleven, maar om hen door het besef van deze verdorvenheid dikwijls te doen zuchten van verlangen, *uit het lichaam, dat in de macht van de dood is, verlost te worden* (Rom. 7 : 24). Op dit punt verwerpen wij de dwaling van de pelagianen, die zeggen dat de zonde slechts uit navolging ontstaat.

[1] Rom. 5 : 12—14, 19 Daarom, gelijk door een mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgegaan, omdat allen gezondigd hebben; want reeds voor de wet was er zonde in de wereld. Maar zonde wordt niet toegerekend, als er geen wet is. Toch heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook over hen, die niet gezondigt hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad, die een beeld is van de komende.
Want, gelijk door de ongehoorzaamheid van een mens zeer velen zondaren geworden zijn, zo zullen ook door de gehoorzaamheid van één zeer velen rechtvaardigen worden.

[2] Rom. 3 : 10 gelijk geschreven staat: Niemand is rechtvaardig, ook niet één.

[3] Job 14 : 4 Komt ooit een reine uit een onreine — niet één.

Ps. 51 : 7 Zie, in ongerechtigheid ben ik geboren,
in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen.

Joh. 3 : 6 Wat uit het vlees geboren is, is vlees, en wat uit de Geest geboren is, is geest.

[4] Ef. 2 : 3 — trouwens, ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en

van de gedachten, en wij waren van nature, evenzeer als de overigen, kinderen des toorns —.

[5] Rom. 7 : 18, 19 Want ik weet, dat in mij, dat wil zeggen in mijn vlees, geen goed woont. Immers het wensen is wel bij mij aanwezig, maar het goede uitwerken kan ik niet. Want niet wat ik wens, het goede, doe ik, maar wat ik niet wens, het kwade, dat doe ik.

[6] Ef. 2 : 4, 5 God echter, die rijk is aan erbarming, heeft, om zijn grote liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, ons hoewel wij dood waren door de overtredingen mede levend gemaakt met Christus, — door genade zijt gij behouden.

ARTIKEL 16

De eeuwige uitverkiezing door God

Wij geloven dat God, toen het hele geslacht van Adam door de zonde van de eerste mens in verderf en ondergang was gestort[1], bewezen heeft dat Hij barmhartig en rechtvaardig is. Barmhartig, doordat Hij diegenen uit dit verderf trekt en verlost, die Hij in zijn eeuwige en onveranderlijke raad[2] uit louter genade uitverkoren heeft[3] in Jezus Christus, onze Here[4], zonder ook maar enigszins hun werken in rekening te brengen[5]. Rechtvaardig, doordat Hij de anderen laat in hun val en verderf, waarin zij zichzelf gestort hebben[6].

[1] Rom. 3 : 12 allen zijn afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet wat goed is, zelfs niet één.

[2] Joh. 6 : 37, 44 Alles wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen, en wie tot Mij komt, zal ik geenszins uitwerpen.
Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke, en Ik zal hem opwekken ten jongste dage.

Joh. 10 : 29 Wat mijn Vader mij gegeven heeft, gaat alles te boven en niemand kan iets roven uit de hand mijns Vaders.

Joh. 17 : 2, 9, 12 gelijk Gij Hem macht hebt gegeven over alle vlees, om aan al wat Gij Hem gegeven hebt, eeuwig leven te schenken. Ik bid voor hen; niet voor de wereld bid Ik U, maar voor hen, die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn van U. Zolang Ik bij hen was, bewaarde Ik hen in Uw naam, welke Gij Mij gegeven hebt, en Ik heb over hen gewaakt en niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon des verderfs, opdat de Schrift vervuld werd.

Joh. 18 : 9 opdat het woord vervuld werd, dat Hij gesproken had: Wie Gij Mij gegeven hebt, uit hen heb Ik niemand laten verloren gaan.

[3] 1 Sam. 12 : 22 Want de HERE zal zijn volk niet verstoten, om der wille van zijn grote naam. De HERE heeft immers verkozen u tot zijn volk te maken.

Ps. 65 : 5 Welzalig hij, die Gij verkiest en doet naderen,
opdat hij wone in uw voorhoven.
Wij zullen verzadigd worden met het goede van uw huis,
het heilige van uw tempel.

Hand. 13 : 48 Toen nu de heidenen dit hoorden, verblijdden zij zich en verheerlijkten het woord des Heren; en allen, die bestemd waren ten eeuwigen leven, kwamen tot geloof.

Rom. 9 : 16 Het hangt dus niet daarvan af, of iemand wil, dan wel of iemand loopt, maar van God, die Zich ontfermt.

Rom. 11 : 5 Zo is er dan ook in de tegenwoordige tijd een overblijfsel gelaten naar de verkiezing der genade.

Tit. 1 : 1 Paulus, een dienstknecht van God, een apostel van Jezus Christus, naar het geloof der uitverkorenen Gods en de erkentenis van de waarheid, die naar de godsvrucht is.

[4] Joh. 15 : 16, 19 Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen en u aangewezen, opdat gij zoudt heengaan en vrucht dragen en uw vrucht zou blijven, opdat de Vader u alles geve, wat gij Hem bidt in mijn naam. Indien gij van de wereld waart, zou de wereld het hare liefhebben, doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld uitgekozen heb, daarom haat u de wereld.

Rom. 8 : 29 Want die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld zijns Zoons, opdat Hij de eerstgeborene zou zijn onder vele broederen.

Ef. 1 : 4, 5 Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren voor de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren ertoe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil.

[5] Mal. 1 : 2, 3 Ik heb u liefgehad, zegt de HERE. En dan zegt gij: Waarin hebt gij ons uw liefde betoond? Was niet Esau Jakobs broeder? luidt het woord des HEREN. Toch heb Ik Jakob liefgehad, maar Esau heb Ik gehaat; Ik heb zijn bergen tot een woestenij gemaakt en zijn erfdeel aan de jakhalzen der woestijn prijsgegeven.

Rom. 9 : 11—13 Want toen de kinderen nog niet geboren waren en goed noch kwaad hadden gedaan — opdat het verkiezend voornemen Gods zou blijven, niet op grond van werken, maar op grond daarvan, dat Hij riep, — werd tot haar gezegd: De oudste zal de jongste dienstbaar zijn, gelijk geschreven staat: Jakob heb ik liefgehad, maar Esau heb ik gehaat.

2 Tim. 1 : 9 die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping, niet naar onze werken, maar naar zijn eigen voornemen en de genade, die ons in Christus Jezus gegeven is voor eeuwige tijden.

Tit. 3 : 4, 5 Maar toen de goedertierenheid en mensenliefde van onze Heiland (en) God verscheen, heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming ons

gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest.

[6] Rom. 9 : 19—22 Gij zult nu tot mij zeggen: Wat heeft Hij dan nog aan te merken! Want wie wederstaat zijn wil? Maar gij, o mens! wie zijt gij, dat gij God zoudt tegenspreken? Zal het geboetseerde soms tot zijn boetseerder zeggen: Waarom hebt gij mij zo gemaakt? Of heeft de pottebakker niet de vrije beschikking over het leem om uit dezelfde klomp het ene voorwerp te vervaardigen tot eervol, het andere tot alledaags gebruik? En als God nu, zijn toorn willende tonen en zijn kracht bekend maken, de voorwerpen des toorns, die ten verderve toebereid waren, met veel lankmoedigheid verdragen heeft —

1 Petr. 2 : 8 . . . voor hen, die zich daaraan, in hun ongehoorzaamheid aan het woord, stoten, waartoe zij ook bestemd zijn.

ARTIKEL 17

De belofte van de Verlosser

Wij geloven dat onze goede God, toen Hij zag dat de mens zich zo in de lichamelijke en geestelijke dood gestort had en zich volkomen rampzalig had gemaakt, hem in zijn wonderbare wijsheid en goedheid zelf is gaan zoeken, toen hij bevend voor Hem vluchtte[1]. God heeft hem getroost met de belofte hem zijn Zoon te geven, *die geboren zou worden uit een vrouw* (Gal. 4 : 4), *om de kop van de slang te vermorzelen* (Gen. 3 : 15) en de mens voor eeuwig gelukkig te maken[2].

[1] Gen. 3 : 9 En de HERE God riep de mens tot Zich en zeide tot hem: Waar zijt gij?

[2] Gen. 22 : 18 En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden, omdat gij naar mijn stem gehoord hebt.

Jes. 7 : 14 Daarom zal de Here zelf u een teken geven: Zie, de jonkvrouw zal zwanger worden en een zoon baren; en zij zal hem de naam Immanuël geven.

Joh. 1 : 14 Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.

Joh. 5 : 46 Want indien gij Mozes geloofdet, zoudt gij ook Mij geloven, want hij heeft van Mij geschreven.

Joh. 7 : 42 Zegt de Schrift niet, dat de Christus komt uit het geslacht van David en van het dorp Bethlehem, waar David was?

Hand. 13 : 32 En wij verkondigen u, dat God de belofte, die aan de vaderen geschied is, aan ons, hun kinderen, vervuld heeft door Jezus op te wekken.

Rom. 1 : 2, 3 dat Hij tevoren door zijn profeten beloofd had in de heilige Schriften —

Gal. 3 : 16 Nu werden aan Abraham de beloften gedaan en aan zijn zaad. Hij zegt niet: en aan zijn zaden, in het meervoud, maar in het enkelvoud: en aan uw zaad, dat wil zeggen: aan Christus.

2 Tim. 2 : 8 Gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt, uit het geslacht van David, naar mijn evangelie.

Hebr. 7 : 14 Het is immers duidelijk, dat onze Here uit Juda is gesproten, ten aanzien van welke stam Mozes met geen woord van priesters gerept heeft.

ARTIKEL 18

De menswording van Gods Zoon

Wij belijden dus dat God de belofte die Hij aan de vaderen gegeven had bij monde van zijn heilige profeten[1], vervuld heeft door zijn eigen, eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bepaalde tijd[2]. Deze *heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is aan de mensen gelijk geworden* (Filip. 2 : 7) door echte menselijke natuur werkelijk aan te nemen met al haar zwakheden[3], uitgezonderd de zonde[4]. Hij is ontvangen in de schoot van de gezegende maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man[5]. Hij heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een echte menselijke ziel om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, moest Hij ze beide aannemen om beide te redden.

Tegenover de ketterij van de wederdopers, die ontkennen dat Christus van zijn moeder de menselijke natuur aangenomen heeft, belijden wij daarom *dat Hij deel gekregen heeft aan het vlees en bloed van Gods kinderen* (Hebr. 2 : 14); *dat Hij een vrucht van Davids lendenen is* (Hand. 2 : 30), *naar het vlees voortgekomen uit het geslacht van David* (Rom. 1 : 3); *vrucht van Maria's schoot* (Luc. 1 : 42); *geboren uit een vrouw* (Gal. 4 : 4); *spruit van David* (Jer. 33 : 15); *scheut uit de wortel van Isaï* (Jes. 11 : 1); *gesproten uit Juda* (Hebr. 7 : 14); *wat het vlees betreft afkomstig ui de joden* (Rom. 9 : 5); *uit het nageslacht van Abraham*[6], omdat *Hij dat heeft aangenomen en in alle opzichten aan zijn broeders gelijk is geworden met uitzondering van de zonde* (Hebr. 2 : 16, 17; 4 : 15). Zo is Hij werkelijk onze *Immanuël: God met ons* (Matt. 1 : 23).

[1] Gen. 26 : 4 En Ik zal uw nageslacht vermenigvuldigen als de sterren des hemels, en Ik zal uw nageslacht al die landen geven, en met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden.

2 Sam. 7 : 12—16 Wanneer uw dagen vervuld zijn en gij bij uw vaderen te ruste zijt gegaan , dan zal Ik uw nakomeling, uw eigen zoon, na u doen optreden, en ik zal zijn koningschap bevestigen. Die zal mijn naam een huis bouwen en Ik zal zijn koninklijke troon voor immer bevestigen. Ik zal hem tot een vader zijn, en hij zal Mij tot een zoon zijn. Wanneer hij ongerechtigheid bedrijft, zal ik hem tuchtigen met een roede der mensen en met slagen der mensenkinderen. Maar mijn goedertierenheid zal van hem niet wijken, zoals Ik haar heb doen wijken van Saul, die Ik voor uw aangezicht heb weggedaan. Uw huis en uw koningschap zullen voor immer bestendig zijn voor uw aangezicht, uw troon zal vast staan voor altijd.

Ps. 132 : 11 De HERE heeft David een dure eed gezworen,

waarop Hij niet terugkomt:
Een van uw lijfelijke zonen zal Ik op uw troon zetten.

Luc. 1 : 55 gelijk Hij gesproken heeft tot onze vaderen —
voor Abraham en zijn nageslacht in eeuwigheid.

Hand. 13 : 23 Uit zijn geslacht heeft God naar de belofte voor Israël de Heiland Jezus doen komen.

[2] Gal. 4 : 4 Maar toen de volheid des tijds gekomen was, heeft God zijn Zoon uitgezonden, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet.

[3] 1 Tim. 2 : 5 Want er is een God en ook een middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

1 Tim. 3 : 16 En buiten twijfel, groot is het geheimenis der godsvrucht:
Die Zich geopenbaard heeft in het vlees,
is gerechtvaardigd door de Geest,
is verschenen aan de engelen
is verkondigd onder de heidenen,
geloofd in de wereld,
opgenomen in heerlijkheid.

Hebr. 2 : 14 Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou onttronen.

[4] 2 Kor. 5 : 21 Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem.

Hebr. 7 : 26 Immers, zulk een hogepriester hadden wij ook nodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven.

1 Petr. 2 : 22 die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden.

[5] Matt. 1 : 18 De geboorte van Jezus Christus geschiedde aldus. Terwijl zijn moeder Maria ondertrouwd was met Jozef, bleek zij, voordat zij gingen samenwonen, zwanger te zijn uit de Heilige Geest.

Luc. 1 : 35 En de engel antwoordde en zeide tot haar: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Zoon Gods genoemd worden.

[6] Gal. 3 : 16 Nu werden aan Abraham de beloften gedaan en aan zijn zaad. Hij zegt niet: en aan zijn zaden, in het meervoud, maar in het enkelvoud: en aan uw zaad, dat wil zeggen: aan Christus.

ARTIKEL 19

De twee naturen van Christus

Wij geloven dat de Persoon van de Zoon door deze ontvangenis onafscheidelijk verenigd en verbonden is met de menselijke natuur[1]. Er zijn dus geen twee zonen van God en geen twee personen, maar twee naturen verenigd in één Persoon, waarbij elke natuur haar onderscheiden eigenschappen behoudt. De goddelijke natuur is altijd ongeschapen gebleven, *zonder begin van dagen of einde van leven* (Hebr. 7 : 3), en vervult hemel en aarde[2]. Evenzo heeft de menselijke natuur haar eigenschappen niet verloren, maar is schepsel gebleven, dat wel een begin van dagen heeft, eindig is en alles behoudt wat bij een echt lichaam hoort[3]. Wel heeft Hij haar door zijn opstanding onsterfelijkheid gegeven, maar Hij heeft de echtheid van zijn menselijke natuur niet veranderd[4], omdat ons behoud en onze opstanding mee afhangen van de echtheid van zijn lichaam[5].
Deze twee naturen zijn zo in één Persoon verenigd, dat zij zelfs door zijn dood niet gescheiden zijn geweest. Bij zijn sterven gaf Hij dus in de handen van zijn Vader een echt menselijke geest, die zijn lichaam verliet[6]; maar toch bleef de goddelijke natuur steeds met de menselijke verenigd, zelfs toen Hij in het graf lag[7]. De godheid hield niet op in Hem te zijn, evenals zij in Hem was toen Hij een klein kind was, hoewel zij zich voor korte tijd niet openbaarde. Daarom belijden wij dat Hij echt God en echt mens is: echt God om door zijn kracht de dood te overwinnen, echt mens om voor ons te kunnen sterven vanwege de zwakheid van zijn vlees.

[1] Joh. 1 : 14 Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.

Joh. 10 : 30 Ik en de Vader zijn één.

Rom. 9 : 5 Hunner zijn de vaderen en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus, die is boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid! Amen.

Filip. 2 : 6, 7 Die, in de gestalte Gods zijnde, het Gode gelijk zijn niet als een roof heeft geacht, maar zichzelf ontledigd heeft, en de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen, en aan de mensen gelijk geworden is.

[2] Matt. 28 : 20 En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.

[3] 1 Tim. 2 : 5 Want er is een God en ook een middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

[4] Matt. 26 : 11 De armen hebt gij immers altijd bij u, maar Mij hebt gij niet altijd bij u.

Luc. 24 : 39 Ziet mijn handen en mijn voeten, dat Ik het zelf ben; betast Mij en ziet, dat een geest geen vlees en beenderen heeft, zoals gij ziet, dat Ik heb.

Joh. 20 : 25 De andere discipelen dan zeiden tot hem: Wij hebben de Here gezien! Maar hij zeide tot hen: Indien ik in zijn handen niet zie het teken der nagels en mijn vinger niet steek in de plaats der nagels en mijn hand niet steek in zijn zijde, zal ik geenszins geloven.

Hand. 1 : 3, 11 aan wie Hij zich ook na zijn lijden met vele kentekenen levend heeft vertoond, veertig dagen lang hun verschijnende en tot hen sprekende over al wat het Koninkrijk Gods betreft.
. . . die ook zeiden: Galileese mannen, wat staat gij daar en ziet op naar de hemel? Deze Jezus, die van u opgenomen is naar de hemel, zal op dezelfde wijze wederkomen, als gij Hem ten hemel hebt zien varen.

Hand. 3 : 21 Hem moest de hemel opnemen tot de tijden van de wederoprichting aller dingen, waarvan God gesproken heeft bij monde van zijn heilige profeten, van oudsher.

Hebr. 2 : 9 maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld was vanwege het lijden des doods, opdat hij door de genade Gods voor een ieder de dood zou smaken, met heerlijkheid en eer gekroond.

[5] 1 Kor. 15 : 21 Want, dewijl de dood er is door een mens, is ook de opstanding der doden door een mens.

Filip. 3 : 21 die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt, naar de kracht, waarmede Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen.

[6] Matt. 278 : 50 Jezus riep wederom met luider stem en gaf de geest.

[7] Rom. 1 : 4 naar de geest der heiligheid door zijn opstanding uit de doden verklaard Gods Zoon te zijn in kracht, Jezus Christus, onze Here —

ARTIKEL 20

Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid in Christus

Wij geloven dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijn Zoon gezonden heeft om de natuur waarin de ongehoorzaamheid begaan was, aan te nemen[1] en in haar de schuld te betalen en door zijn zeer bitter lijden en sterven de straf voor de zonden te dragen[2]. Zo heeft God zijn rechtvaardigheid bewezen jegens zijn Zoon door onze zonden op Hem te laden[3]. Zijn goedheid en barmhartigheid heeft Hij uitgestort over ons, die schuldig waren en verdienden veroordeeld te worden. Want in volkomen liefde heeft Hij zijn Zoon voor ons in de dood overgegeven en Hem opgewekt tot onze rechtvaardiging[4], opdat wij door Hem onsterfelijkheid en eeuwig leven zouden hebben.

[1] Rom. 8 : 3 Want wat de wet niet vermocht, omdat zij zwak was door het vlees — God heeft, door zijn eigen Zoon te zenden in een vlees, aan dat der zonde gelijk, en wel om de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees.

[2] Hebr. 2 : 14 Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou onttronen.

[3] Rom. 3 : 25, 26 Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed, om zijn rechtvaardigheid te tonen, daar Hij de zonden, die tevoren onder de verdraagzaamheid Gods gepleegd waren — had laten geworden —

Rom. 8 : 32 Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken?

[4] Rom. 4 : 25 die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om zijn rechtvaardiging.

ARTIKEL 21

De voldoening door Christus

Wij geloven dat Jezus Christus een eeuwige Hogepriester is naar de orde van Melchisedek, wat voor God met een eed heeft bevestigd[1]. Hij heeft Zichzelf in onze plaats voor zijn Vader gesteld, om door volkomen voldoening diens toorn te stillen[2]. Daartoe heeft Hij Zichzelf aan het kruis geofferd en zijn kostbaar bloed vergoten, om ons te reinigen van onze zonden[3], zoals de profeten hadden voorzegd[4].
Want er staat geschreven, *dat de straf die ons de vrede aanbrengt, op de Zoon van God was en dat wij door zijn striemen genezen zijn*[5]; *dat Hij als een lam ter slachting is geleid en onder de overtreders is geteld*[6] (Jes. 53 : 5, 7, 12); dat Hij als een misdadiger veroordeeld is door Pontius Pilatus, hoewel deze Hem onschuldig verklaard had[7]. *Zo heeft Hij teruggegeven wat Hij niet geroofd had* (Ps. 69 : 5), *en heeft Hij als rechtvaardige voor onrechtvaardigen geleden*[8] (1 Petr. 3 : 18), zowel naar lichaam als naar ziel[9], zodat Hij de verschrikkelijke straf voelde die wij door onze zonden verdiend hadden, *en zijn zweet als bloeddruppels werd, die op de aarde vielen* (Luc. 22 : 44). Hij heeft geroepen: *Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?* (Matt. 27 : 46), en Hij heeft dit alles geleden ter wille van de vergeving van onze zonden. Daarom zeggen wij terecht met Paulus, *dat wij niets anders weten dan Jezus Christus en die gekruisigd* (1 Kor. 2 : 2); *wij beschouwen alles als vuilnis, omdat de kennis van Christus Jezus, onze Here, alles te boven gaat* (Filip. 3 : 8). Wij vinden al onze troost in zijn wonden en behoeven geen enkel ander middel te zoeken of uit te denken om ons met God te verzoenen naast *dit ene, eens voor altijd gebrachte offer, dat de gelovigen voor eeuwig tot volmaaktheid brengt*[10] (Hebr. 10 : 14). Daarom noemt Gods engel Hem ook Jezus, dat is Verlosser, *omdat Hij zijn volk zou redden van hun zonden*[11] (Matt. 1 : 21).

[1] Ps. 110 : 4 De HERE heeft gezworen en het berouwt Hem niet:
Gij zijt priester voor eeuwig,
naar de wijze van Melchisedek.

Hebr. 7 : 15—17 En veel duidelijker wordt het, als naar het evenbeeld van Melchisedek een andere priester opstaat, die dit niet geworden is, krachtens een wet met een voorschrift betreffende vleselijke (afkomst), maar krachtens een onvernietigbaar leven. Want van Hem wordt getuigd: Gij zijt priester in eeuwigheid naar de ordening van Melchisedek.

[2] Rom. 4 : 25 die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om zijn rechtvaardiging.

Rom. 5 : 8, 9 God echter bewijst zijn liefde jegens ons, doordat

Christus toen wij nog zondaren waren, voor ons gestorven is. Veel meer zullen wij derhalve, thans door zijn bloed gerechtvaardigd, door Hem behouden worden van de toorn.

Rom. 8 : 32 Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken?

Gal. 3 : 13 Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek der wet door voor ons een vloek te worden; want er staat geschreven: Vervloekt is een ieder, die aan het hout hangt.

Kol. 2 : 14 door het bewijsstuk uit te wissen, dat door zijn inzettingen tegen ons getuigde en ons bedreigde. En dat heeft Hij weggedaan door het aan het kruis te nagelen.

Hebr. 2 : 9, 17 maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld was vanwege het lijden des doods, opdat hij door de genade Gods voor een ieder de dood zou smaken, met heerlijkheid en eer gekroond.
Daarom moest Hij in alle opzichten aan zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw hogepriester zou worden bij God, om de zonden van het volk te verzoenen.

Hebr. 9 : 11—15 Maar Christus, opgetreden als hogepriester der goederen, die gekomen zijn, is door de grotere en meer volmaakte tabernakel, niet met handen gemaakt, dat is, niet van deze schepping, en dat niet met het bloed van bokken en kalveren, maar met zijn eigen bloed, eens voor altijd binnengegaan in het heiligdom, waardoor Hij een eeuwige verlossing verwierf. Want als (reeds) het bloed van bokken en stieren en de besprenging met de as der vaars hen, die verontreinigd zijn, heiligt, zodat zij naar het vlees gereinigd worden, hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door de eeuwige Geest Zichzelf als een smetteloos offer aan God gebracht heeft, ons zijn bewustzijn reinigen van dode werken, om de levende God te dienen? En daarom is Hij de middelaar van een nieuw verbond, opdat, nu Hij de dood had ondergaan, om te bevrijden van de overtredingen onder het eerste verbond, de geroepenen de belofte der eeuwige erfenis ontvangen zouden.

[3] Hand. 2 : 23 deze, naar de bepaalde raad en voorkennis van God uitgeleverd, hebt gij door de handen van wetteloze mensen aan het kruis genageld en gedood.

Filip. 2 : 8 En in zijn uiterlijk als een mens bevonden, heeft Hij Zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de dood des kruises.

1 Tim. : 15 Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, onder welke ik een eerste plaats inneem.

Hebr. 9 : 22 En nagenoeg alles wordt volgens de wet met bloed gereinigd, en zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving.

1 Petr. 1 : 18, 19 wetende, dat gij niet met vergankelijke dingen, zilver of goud, zijt vrijgekocht van uw ijdele wandel, die (u) van de vaderen overgeleverd is, maar met het kostbare bloed van Christus, als van een onberispelijk en vlekkeloos lam.

1 Joh. 1 : 7 maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, hebben wij gemeenschap met elkander; en het bloed van Jezus, zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden.

Openb. 7 : 14 En ik sprak tot hem: Mijn heer, gij weet het. En hij zeide tot mij: Dezen zijn het, die komen uit de grote verdrukking; en zij hebben hun gewaden gewassen en die wit gemaakt in het bloed des Lams.

[4] Luc. 24 : 25-27 En Hij zeide tot hen: O onverstandigen en tragen van hart, dat gij niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben! Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan? En Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit, wat in al de Schriften op Hem betrekking had.

Rom. 3 : 21 Thans is echter buiten de wet om gerechtigheid Gods openbaar geworden, waarvan de wet en de profeten getuigen.

1 Kor. 15 : 3 Want voor alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ik zelf ontvangen heb: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften.

[5] 1 Petr. 2 : 24 die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven; en door zijn striemen zijt gij genezen.

[6] Mark. 15 : 28 (en het schriftwoord is vervuld geworden, dat zegt: En Hij is met de misdadigers gerekend.)

[7] Joh. 18 : 38 Pilatus zeide tot Hem: Wat is waarheid? En na dit gezegd te hebben, kwam hij weder naar buiten tot de Joden en zeide tot hen: Ik vind geen schuld in Hem.

[8] Rom. 5 : 6 zo zeker als Christus, toen wij nog zwak waren, te zijner tijd voor goddelozen is gestorven.

[9] Ps. 22 : 16 verdroogd als een scherf is mijn kracht,
mijn tong kleeft aan mijn gehemelte;
in het stof des doods legt Gij mij neer.

[10] Hebr. 7 : 26—28 Immers, zulk een hogepriester hadden wij ook nodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven; die niet, gelijk de hogepriesters, van dag tot dag eerst offers voor zijn eigen zonden hoeft te brengen en daarna voor die van het volk, want dit laatste heeft Hij eens voor altijd gedaan, toen Hij zichzelf ten offer bracht. Want de wet stelt als hogepriester mensen, die met zwakheid behept zijn, maar het plechtige woord van de eed, die na de wet kwam, stelt de Zoon, die in eeuwigheid volmaakt is.

Hebr. 9 : 24—28 Want Christus is niet binnengegaan in een heiligdom met handen gemaakt, een afbeelding van het ware, maar in de hemel zelf, om thans, ons ten goede, voor het aangezicht Gods te verschijnen; ook niet om Zichzelf dikwijls te offeren, gelijk de hogepriester jaarlijks met ander bloed dan het zijne in het heiligdom gaat, want dan had Hij dikwijls moeten lijden sinds de grondlegging der wereld; maar thans is Hij eenmaal, bij de voleinding der eeuwen, verschenen om door zijn offer de zonde weg te doen. En zoals het de mensen beschikt is, eenmaal te sterven en daarna het oordeel, zo zal ook Christus, nadat Hij zich eenmaal geofferd heeft om veler zonden op zich te nemen, ten tweeden male zonder zonde aanschouwd worden door hen, die Hem tot hun heil verwachten.

[11] Luc. 1 : 31 En zie, gij zult zwanger worden en een zoon baren, en gij zult hem de naam Jezus geven.

Hand. 4 : 12 En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

ARTIKEL 22

De rechtvaardiging door het geloof in Christus

Wij geloven dat de Heilige Geest, om ons ware kennis van deze grote verborgenheid te doen verwerven, in ons hart waar geloof ontsteekt[1], dat Jezus Christus met al zijn verdiensten omhelst, Hem zich toeeigent en niets meer buiten Hem zoekt[2]. Want één van beide: òf in Jezus Christus is niet alles wat voor ons heil nodig is, òf dit alles is wel in Hem en dan heeft hij die Jezus Christus door geloof bezit, al zijn heil[3]. Zou men dus beweren dat Christus niet genoeg is, maar dat er naast Hem nog iets anders nodig is, dan is dat een gruwelijke godslastering. Daaruit zou immers volgen dat Christus maar een halve Heiland is.
Daarom zeggen wij terecht met Paulus, *dat wij door het geloof alleen,* of *door het geloof zonder de werken, gerechtvaardigd worden*[4] (Rom. 3 : 28). Wij vatten dit, nauwkeurig gesproken, niet zo op, dat het geloof zelf ons rechtvaardigt[5], want het is slechts het middel waarmee wij Christus, onze gerechtigheid, omhelzen. Maar Jezus Christus is onze gerechtigheid, doordat Hij ons toerekent al zijn verdiensten en al zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats heeft gedaan[6]. En het geloof is het middel dat ons met Hem in de gemeenschap van al zijn schatten en gaven verbonden houdt. Als deze ons eigendom zijn geworden, zijn zij meer dan voldoende om ons vrij te spreken van onze zonden.

[1] Joh. 16 : 14 Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het mijne nemen en het u verkondigen.

1 Kor. 2 : 12 Wij nu hebben niet de geest der wereld ontvangen, maar de Geest uit God, opdat wij zouden weten, wat ons door God in genade geschonken is.

Ef. 1 : 17,18 opdat de God van onze Here Jezus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve de Geest van wijsheid en van openbaring om Hem recht te kennen: verlichte ogen (uws) harten, zodat gij weet, welke hoop zijn roeping wekt, hoe rijk de heerlijkheid is zijner erfenis bij de heiligen.

[2] Joh. 14 : 6 Jezus zeide tot hem: Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij.

Hand. 4 : 12 En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

Gal. 2 : 21 Ik ontneem aan de genade Gods haar kracht niet; want indien er gerechtigheid door de wet is, dan is Christus tevergeefs gestorven.

[3] Ps. 32 : 1 Welzalig hij, wiens overtreding vergeven,
wiens zonde bedekt is.

Matt. 1 : 21 Zij zal een zoon baren en gij zult Hem de naam Jezus geven.

Luc. 1 : 77 om aan zijn volk te geven kennis van heil in de vergeving hunner zonden.

Hand. 13 : 38, 39 Zo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door Hem u vergeving van zonden verkondigd wordt; ook van alles, waarvan gij niet gerechtvaardigd kondt worden door de wet van Mozes, wordt ieder, die gelooft, gerechtvaardigd door Hem.

Rom. 8 : 1 Zo is er dan nu geen veroordeling door hen, die in Christus Jezus zijn.

[4] Rom. 3 : 19 — 4 : 8 Nu weten wij, dat de wet, bij al wat zij zegt, tot hen spreekt, die onder de wet zijn, opdat alle mond gestopt en de gehele wereld strafwaardig worde voor God, daarom, dat uit werken der wet geen vlees voor Hem gerechtvaardigd zal worden, want wet doet zonde kennen. Thans is echter buiten de wet om gerechtigheid Gods openbaar geworden, waarvan de wet en de profeten getuigen, en wel gerechtigheid Gods door het geloof in (Jezus) Christus, voor allen, die geloven; want er is geen onderscheid. Want allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods, en worden om niet gerechtvaardigd uit zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus. Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed, om zijn rechtvaardigheid te tonen, daar Hij de zonden, die Hij tevoren onder de verdraagzaamheid Gods gepleegd waren — had laten geworden — om zijn rechtvaardigheid te tonen, in de tegenwoordige tijd, zodat Hij zelf rechtvaardig is, ook als Hij hem rechtvaardigt, die uit geloof in Jezus is.
Waar blijft het roemen dan? Het is uitgesloten. Door welke wet? Der werken? Neen, maar door de wet van geloof. Want wij zijn van oordeel, dat de mens door geloof gerechtvaardigd wordt, zonder werken der wet. Of is God alleen de God der Joden? Niet ook der heidenen? Zeker ook der heidenen. Indien er namelijk een God is, die de onbesnedenen recht vaardigen zal uit het geloof en de onbesnedenen door het geloof.
Stellen wij dan door het geloof de wet buiten werking? Volstrekt niet; veeleer bevestigen wij de wet.
Wat zullen wij dan zeggen, dat Abraham, onze voorvader naar het vlees, verkregen heeft? Want indien Abraham uit werken gerechtvaardigd is, dan heeft hij roem, maar niet bij God. Want wat zegt het schriftwoord? Abraham geloofde God en het werd hem tot gerechtigheid gerekend. Nu wordt hem die werkt, het loon niet toegerekend uit genade, maar krachtens verplichting. Hem echter, die niet werkt, maar

zijn geloof vestigt op Hem, die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid, gelijk ook David de mens zalig spreekt, aan wie God gerechtigheid toerekent zonder werken:

Zalig zij, wier ongerechtigheden vergeven en wier zonden bedekt zijn.
Zalig de man, wiens zonde de Here geenszins zal toerekenen.

Rom. 10 : 4—11 Want Christus is het einde der wet, tot gerechtigheid voor een ieder, die gelooft. Want Mozes schrijft: De mens, die de gerechtigheid naar de wet doet, zal daardoor leven. Maar de gerechtigheid uit het geloof spreekt aldus: Zeg niet in uw hart: Wie zal ten hemel opklimmen? namelijk om Christus te doen afdalen; of: wie zal in de afgrond nederdalen? namelijk om Christus uit de doden te doen opkomen. Maar wat zegt zij! Nabij u is het woord, in uw mond en in uw hart, namelijk het woord des geloofs, dat wij prediken. Want indien gij met uw mond belijdt, dat Jezus Heer is, en met uw hart gelooft, dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult gij behouden worden; want met het hart gelooft men tot gerechtigheid en met de mond belijdt men tot behoudenis. Immers, het schriftwoord zegt: Al wie op Hem zijn geloof bouwt, zal niet beschaamd uitkomen.

Gal. 2 : 16 wetende, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken der wet, maar door het geloof in Christus Jezus, zijn ook zelf tot het geloof in Christus Jezus gekomen, om gerechtvaardigd te worden uit het geloof in Christus en niet uit werken der wet. Want uit werken der wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden.

Filip. 3 : 9 en in Hem moge blijken niet een eigen gerechtigheid, uit de wet, te bezitten, maar de gerechtigheid door het geloof in Christus, welke uit God is op grond van het geloof.

Tit. 3 : 5 heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest.

[5] 1 Kor. 4 : 7 Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt? En indien gij het dan ontvangen hebt, wat beroemt gij u, alsof gij het niet ontvangen hadt.

[6] Jer. 23 : 6 In zijn dagen zal Juda behouden worden en Israël veilig wonen; en dit is zijn naam, waarmede men hem zal noemen: de HERE onze gerechtigheid.

Matt. 20 : 28 gelijk de Zoon des Mensen niet gekomen is om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als een losprijs voor velen.

Rom. 8 : 33 Wie zal uitverkorenen Gods beschuldigen? God is het die rechtvaardigt.

1 Kor. 1 : 30, 31 Maar uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en verlossing, opdat het zij, gelijk geschreven staat:
Wie roemt, roeme in de Here.

2 Kor. 5 : 21 Hem, die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem.

1 Joh. 4 : 10 Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden.

ARTIKEL 23

Onze gerechtigheid voor God in Christus

Wij geloven dat ons heil gelegen is in de vergeving van onze zonden om Jezus Christus' wil. Daarin bestaat onze gerechtigheid voor God[1]. Dat leren David en Paulus ons door te verklaren: *Zalig is de mens aan wie God gerechtigheid toerekent zonder werken* (Ps. 32 : 2; Rom. 4 : 6). En dezelfde apostel zegt, *dat wij om niet,* anders gezegd, *uit genade gerechtvaardigd zijn door de verlossing in Christus Jezus*[2] (Rom. 3 : 24). Daarom houden wij dit fundament altijd vast. Daarin geven wij alle eer aan God[3], terwijl wij onszelf vernederen en belijden wat voor mensen wij zijn, zonder ons ook maar enigszins op onszelf of op onze verdiensten te laten voorstaan[4]. Wij steunen uitsluitend op de gehoorzaamheid van de gekruisigde Christus en rusten daarin[5]. En deze gehoorzaamheid is de onze, wanneer wij in Hem geloven[6]. Zij is voldoende om al onze ongerechtigheden te bedekken. Zij bevrijdt ons geweten van vrees, ontzetting en verschrikking en geeft ons zo vrijmoedigheid om tot God te naderen, zonder te doen als onze eerste vader Adam, die zich bevend met vijgebladeren wilde bedekken[7]. En werkelijk, als wij voor God moesten verschijnen, terwijl wij, in hoe geringe mate ook, op onszelf of op enig ander schepsel zouden steunen — ach, wij zouden vergaan[8]! Daarom moet ieder met David zeggen: *Here, ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft, is voor U rechtvaardig* (Ps. 143 : 2).

[1] 1 Joh. 2 : 1 Mijn kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt. En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de rechtvaardige.

[2] 2 Kor. 5 : 18, 19 En dit alles is uit God, die door Christus ons met zich verzoend heeft en ons de bediening der verzoening heeft, welke immers hierin bestaat, dat God in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende was, door hun hun overtredingen niet toe te rekenen, en dat Hij ons het woord der verzoening heeft toevertrouwd.

Ef. 2 : 8 Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God.

1 Tim. 2 : 6 die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen; en daarvan wordt getuigt te juister tijd.

[3] Ps. 115 : 1 Niet ons, o HERE, niet ons,
maar uw naam geef eer,
om uw goedertierenheid, om uw trouw.

Openb. 7 : 10—12 En zij riepen met luider stem en zeiden:
De zaligheid is van onze God, die op de troon gezeten is, en van het lam!
En al de engelen stonden rondom de troon en de oudsten en de vier dieren, en zij wierpen zich op hun aangezicht voor de troon en aanbaden God, zeggende:
Amen, de lof en de heerlijkheid, en de wijsheid en de dankzegging, en de eer en de macht en de sterkte zij onze God tot in alle eeuwigheden! Amen.

4 1 Kor. 4 : 4 Want ik ben mij van niets bewust, maar daardoor ben ik niet gerechtvaardigd; Hij, die mij beoordeelt is de Here.

Jak. 2 : 10 Want wie de gehele wet houdt, maar op een punt struikelt, is schuldig geworden aan alle (geboden).

5 Hand. 4 : 12 En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

Hebr. 10 : 20 langs de nieuwe en levende weg, die Hij ons ingewijd heeft, door het voorhangsel, dat is, zijn vlees.

6 Rom. 4 : 23—25 Echter niet om zijnentwil alleen werd geschreven: het werd hem toegerekend, maar ook om onzentwil, wie het zal worden toegerekend, ons, die ons geloof vestigen op Hem, die Jezus, onze Here, uit de doden opgewekt heeft, die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om zijn rechtvaardiging.

7 Gen. 3 : 7 Toen werden hun beider ogen geopend, en zij bemerkten, dat zij naakt waren; zij hechtten vijgebladeren aaneen en maakten zich schorten.

Ef. 3 : 11 Ten dien dage zult gij u niet behoeven te schamen over al de daden waarmede gij tegen Mij hebt overtreden, want dan zal Ik uit uw midden uw hoogmoedig juichenden verwijderen. En voortaan zult gij niet meer overmoedig zijn op mijn heilige berg.

Hebr. 4 : 16 Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan, tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te gelegener tijd.

1 Joh. 4 : 17—19 Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, dat wij vrijmoedigheid hebben op de dag des oordeels, want gelijk Hij is, zijn ook wij in deze wereld. Er is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees uit; want de vrees houdt verband met straf

en wie vreest, is niet volmaakt in de liefde. Wij hebben lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.

[8] Luc. 16 : 15 En Hij zeide tot hen: Gij zijt het, die voor rechtvaardig wilt doorgaan voor de mensen, maar God kent uw harten. Want wat hoog is bij de mensen, is een gruwel voor God.

Filip. 3 : 4—9 Ofschoon ik voor mij wel reden zou hebben om ook op vlees vertrouwen te stellen.
Indien een ander meent op vlees te kunnen vertrouwen, ik nog meer: besneden ten achtste dage, uit het volk Israël, van de stam Benjamin, een Hebreeër uit de Hebreeën, naar de wet een Farizeeër, naar mijn ijver een vervolger van de gemeente, naar de gerechtigheid der wet onberispelijk. Maar alles wat mij winst was, heb ik om Christus' wil schade geacht. Voorzeker, ik acht zelfs alles schade, omdat de kennis van Christus Jezus, mijn Here, dat alles te boven gaat. Om zijnentwil heb ik dit alles prijsgegeven en houd het voor vuilnis, opdat ik in Christus moge winnen, en in Hem moge blijken niet een eigen gerechtigheid, uit de wet, te bezitten ,maar de gerechtigheid door het geloof in Christus, welke uit God is op grond van het geloof.

ARTIKEL 24

De heiliging

Wij geloven dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest[1], hem opnieuw geboren doet worden en hem tot een nieuwe mens maakt[2]. Dit ware geloof doet hem leven in een nieuw leven en bevrijdt hem uit de slavernij van de zonde[3].

Daarom is er geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven[4]. Integendeel, zonder dit geloof zullen wij nooit iets doen uit liefde tot God[5], maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees veroordeeld te worden. Het is dan ook onmogelijk dat dit heilig geloof in de mens niets zou uitwerken. Wij spreken immers niet van onvruchtbaar geloof, maar van geloof waarvan de Schrift zegt, *dat het door de liefde werkt* (Gal. 5 : 6). Het beweegt de mens ertoe, zich te oefenen in de werken die God in zijn Woord geboden heeft. Als deze werken voortkomen uit de goede wortel van het geloof, zijn ze goed en voor God aangenaam, omdat zij alle door zijn genade geheiligd zijn.

Toch worden zij niet in rekening gebracht, als het gaat om onze rechtvaardiging. Wij worden immers gerechtvaardigd door het geloof in Christus, zelfs vóór wij goede werken doen[6]. Anders zouden deze werken niet goed kunnen zijn, evenmin als de vrucht van een boom goed kan zijn, voordat de boom goed is[7]. Wij doen dus goede werken, maar niet om daarmee iets te verdienen. Trouwens, wat zouden wij kunnen verdienen? Wij zijn veeleer aan God dank verschuldigd voor de goede werken die wij doen, en Hij niet aan ons[8]. Want *Hij is het die om zijn welbehagen zowel het willen als het werken in ons werkt* (Filip. 2 : 13). Laten wij dus ter harte nemen wat geschreven staat: *Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn nutteloze slaven; wij hebben slechts gedaan wat wij moesten doen* (Luc. 17 : 10). Toch willen wij niet ontkennen dat God de goede werken beloont[9], maar door zijn genade kroont Hij zijn gaven.

En verder, al doen wij goede werken, toch funderen wij daar ons heil niet op. Want wij kunnen geen enkel werk doen of het is besmet doordat wij zondaren zijn, en verdient daarom gestraft te worden[10]. En al konden we op één goed werk wijzen, dan is toch de gedachte aan één zonde genoeg om het verwerpelijk te maken voor Gods ogen[11]. Op deze wijze zouden wij altijd in twijfel leven, heen en weer geslingerd, zonder enige zekerheid, en ons arme geweten zou altijd gekweld worden, indien het niet steunde op de verdienste van het lijden en sterven van onze Heiland[12].

[1] Hand. 16 : 14 En een zekere vrouw, met name Lydia, een purperverkoopster uit de stad Tyatira, die God vereerde, hoorde toe, en de Here

opende haar hart, zodat zij aandacht schonk aan hetgeen door Paulus gezegd werd.

Rom. 10 : 17 Zo is dan het geloof uit het horen, en het horen door het woord van Christus.

1 Kor. 12 : 3 Daarom maak ik u bekend, dat niemand, door de Geest Gods sprekende zegt: Vervloekt is Jezus; en dat niemand kan zeggen: Jezus is Here, dan door de Heilige Geest.

2 Ezech. 36 : 26, 27 een nieuw hart zal Ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal Ik uit uw lichaam verwijderen en Ik zal u een hart van vlees geven.

Joh. 1 : 12, 13 Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in zijn naam geloven; die niet uit het bloed, noch uit de wil des vlezes, noch uit de wil eens mans, doch uit God geboren zijn.

Joh. 3 : 5 Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan.

Ef. 2 : 4—6 God echter, die rijk is aan erbarming heeft, om zijn grote liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, ons, hoewel wij dood waren door de overtredingen mede levend gemaakt met Christus — door genade zijt gij behouden —, en heeft ons mede opgewekt en ons mede een plaats gegeven in de hemelse gewesten, in Christus Jezus.

Tit. 3 : 5 heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest.

1 Petr. 1 : 23 als wedergeboren, en niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende woord van God.

3 Joh. 5 : 24 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie mijn Woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven.

Joh. 8 : 36 Wanneer dan de Zoon u vrijgemaakt heeft, zult gij werkelijk vrij zijn.

Rom. 6 : 4, 6 Wij zijn dan met hem begraven door de doop in de dood, opdat gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen.
Dit weten wij immers, dat onze oude mens medegekruisigd is, opdat aan het lichaam der zonde zijn kracht zou ontnomen worden en wij niet langer slaven der zonde zouden zijn.

1 Joh. 3 : 9 Een ieder, die uit God geboren is, doet geen zonde; want het zaad (Gods) blijft in hem en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren.

4 Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.

Tit. 2 : 12 om ons op te voeden, zodat wij, de goddeloosheid en wereldse begeerten verzakenden, bezadigd, rechtvaardig en godvruchtig in deze wereld leven.

5 Joh. 15 : 5 Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken. Wie in mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen.

Rom. 14 : 23 Maar wie twijfelt, wanneer hij eet, is veroordeeld, omdat hij het niet uit geloof doet. En al wat niet uit geloof is, is zonde.

1 Tim. 1 : 5 En het doel van (alle) vermaning is liefde uit een rein hart, uit een goed geweten en een ongeveinsd geloof.

Hebr. 11 : 4, 6 Door het geloof heeft Abel Gode een beter offer gebracht dan Kain; hierdoor werd van hem getuigd, dat hij rechtvaardig was, daar God getuigenis gaf aan zijn gaven, en hierdoor spreekt hij nog, nadat hij gestorven is.
Maar zonder geloof is het onmogelijk (Hem) welgevallig te zijn. Want wie tot God komt, moet geloven, dat Hij bestaat en een beloner is voor wie Hem ernstig zoeken.

6 Rom. 4 : 5 Hem echter, die niet werkt, maar zijn geloof vestigt op Hem, die de goddeloze rechtvaardigd, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid.

7 Matt. 7 : 17 Zo brengt iedere goede boom goede vruchten voort, maar de slechte boom brengt slechte vruchten voort.

8 1 Kor. 1 : 30, 31 Maar uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en verlossing, opdat het zij, gelijk geschreven staat:
Wie roemt, roeme in de Here.

1 Kor. 4 : 7 Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt? En indien gij het dan ontvangen hebt, wat beroemt gij u, alsof gij het niet ontvangen hadt.

Ef. 2 : 10 Want zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om

goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.

9 Rom. 2 : 6, 7 die een ieder vergelden zal naar zijn werken: hun, die, in het goeddoen volhardende, heerlijkheid, eer en onvergankelijkheid zoeken, het eeuwige leven.

1 Kor. 3 : 14 Indien het werk, dat hij erop gebouwd heeft, standhoudt, zal hij loon ontvangen.

2 Joh. : 8 Let op uzelf, dat gij niet verliest wat wij verricht hebben, maar uw loon ten volle ontvangt.

Openb. 2 : 23 En haar kinderen zal ik de dood doen sterven en alle gemeenten zullen inzien, dat Ik het ben, die nieren en harten doorzoek; en Ik zal u vergelden, een ieder naar uw werken.

10 Rom. 7 : 21 Zo vind ik dan deze regel: als ik het goede wens te doen, is het kwade bij mij aanwezig.

11 Jak. 2 : 10 Want wie de gehele wet houdt, maar op een punt struikelt, is schuldig geworden aan alle (geboden).

12 Hab. 2 : 4 Zie, opgeblazen, niet recht, is zijn ziel in hem, maar de rechtvaardige zal door zijn geloof leven.

Matt. 11 : 28 Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.

Rom. 10 : 11 Immers, het schriftwoord zegt: Al wie op Hem zijn geloof bouwt, zal niet beschaamd uitkomen.

ARTIKEL 25

Christus de vervulling van de wet

Wij geloven dat de schaduwachtige eredienst van het oude verbond en de gebruiken die door de wet waren voorgeschreven, met de komst van Christus hebben afgedaan en dat zo aan al deze schaduwen een einde is gekomen[1]. Daarom moeten de christenen die niet langer handhaven. Toch blijft voor ons de waarheid en de inhoud ervan in Christus Jezus, in wie zij hun vervulling hebben[2].
Wel maken wij nog gebruik van de getuigenissen uit de Wet en de Profeten, om ons in het Evangelie te bevestigen en ook om overeenkomstig Gods wil ons leven in alle eerbaarheid in te richten tot zijn eer[3].

[1] Matt. 27 : 51 En zie, het voorhangsel van de tempel scheurde van boven tot beneden in tweeën, en de aarde beefde, en de rotsen scheurden.

Rom. 10 : 4 Want Christus is het einde der wet, tot gerechtigheid voor een ieder, die gelooft.

Hebr. 9 : 9, 10 Dit was een zinnebeeld voor de tegenwoordige tijd, in zoverre gaven en offers gebracht werden, die niet bij machte waren hem, die (God daarmede) dient, voor zijn besef te volmaken, daar zij met hun spijzen en dranken en onderscheiden wassingen slechts bepalingen voor het vlees zijn, opgelegd tot de tijd van het herstel.

[2] Matt. 5 : 17 Meent niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.

Gal. 3 : 24 De wet is dus een tuchtmeester voor ons geweest tot Christus, opdat wij uit geloof gerechtvaardigd zouden worden.

Kol. 2 : 17 dingen, die slechts een schaduw zijn van hetgeen komen moest, terwijl de werkelijkheid van Christus is.

[3] Rom. 13 : 8—10 Zijt niemand iets schuldig dan elkander lief te hebben; want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld. Want de geboden: gij zult niet echtbreken, gij zult niet doodslaan, gij zult niet stelen, gij zult niet begeren en welk ander gebod er ook zij, worden samengevat in dit woord: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. De liefde doet de naaste geen kwaad; daarom is de liefde de vervulling der wet.

Rom. 15 : 4 Al wat namelijk tevoren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven, opdat wij in de weg der volharding en van de vertroosting der Schriften de hoop zouden vasthouden.

2 Petr. 1 : 19 En wij achtten het profetische woord (daarom) des te vaster, en gij doet wel, er acht op te geven als op een lamp, die schijnt op een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw harten.

2 Petr. 3 : 2 om aan de woorden te denken, die door de heilige profeten tevoren gesproken zijn, en aan het gebod uwer apostelen van de Here en Heiland.

ARTIKEL 26

Christus onze enige Voorspraak

Wij geloven dat wij geen toegang hebben tot God dan alleen door de enige Middelaar[1] en Voorspraak Jezus Christus, de rechtvaardige[2]. Hiertoe is Hij mens geworden en heeft Hij de goddelijke en menselijke natuur verenigd, om ons mensen toegang te geven tot de goddelijke majesteit[3]. Anders zou de toegang voor ons gesloten zijn. Maar deze Middelaar, die de Vader ons gegeven heeft tussen Zich en ons, moet ons door zijn verhevenheid niet afschrikken, zodat wij een andere, naar eigen inzicht, zouden gaan zoeken. Want er is niemand onder de schepselen in de hemel of op aarde die ons meer liefheeft dan Jezus Christus[4], *die hoewel Hij in de gestalte Gods was, Zichzelf ontledigd heeft en de gestalte van een dienstknecht heeft aangenomen* (Filip. 2 : 6, 7) *en aan zijn broeders in alle opzichten gelijk geworden is* (Hebr. 2 : 17).
Indien wij een andere middelaar moesten zoeken, die ons gunstig gezind zou zijn, wie zouden wij dan kunnen vinden, die ons meer liefheeft dan Hij die zijn leven voor ons gegeven heeft, zelfs *toen wij zijn vijanden waren* (Rom. 5 : 8, 10)? En als wij iemand moesten zoeken die macht en aanzien heeft, wie is zo machtig en aanzienlijk als Hij die gezeten is aan de rechterhand van zijn Vader[5] en *die alle macht heeft in hemel en op aarde* (Matt. 28 : 18)? En wie zal eerder verhoord worden dan de eigen zeer geliefde Zoon van God[6]?
Het is dus enkel gebrek aan vertrouwen dat geleid heeft tot de gewoonte om de heiligen te onteren in plaats van hen te eren. Want men doet wat zij nooit gedaan of begeerd hebben, maar wat zij onophoudelijk volgens hun plicht verworpen hebben[7], zoals uit hun geschriften blijkt.
Men moet onze onwaardigheid hier niet tegen inbrengen, want er is geen sprake van dat wij onze gebeden op grond van onze waardigheid voor God zouden brengen, maar wij doen dat alleen op grond van de uitnemendheid en waardigheid van onze Here Jezus Christus[8]; zijn gerechtigheid is immers de onze door het geloof[9]. Daarom zegt de Schrift ons, als zij deze dwaze vrees of liever dit gebrek aan vertrouwen van ons wil wegnemen, *dat Jezus Christus in alle opzichten aan zijn broeders is gelijk geworden, opdat Hij een barmhartig en getrouw Hogepriester zou worden bij God, om de zonden van het volk te verzoenen. Want doordat Hij zelf in verzoekingen geleden heeft, kan Hij hun die verzocht worden, te hulp komen* (Hebr. 2 : 17, 18). En om ons nog meer moed te geven om tot Hem te gaan, zegt de Schrift verder: *Daar wij nu een grote Hogepriester hebben, die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen Hogepriester die niet kan meevoelen met onze zwakheden, maar een die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht gweest, doch zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te ge-*

legener tijd[10] (Hebr. 4 : 14—16). In dezelfde brief zegt de Schrift, *dat wij volle vrijmoedigheid bezitten om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus; laten wij dan toetreden in volle verzekerdheid van het geloof* (Hebr. 10 : 19, 22). Eveneens: *Christus heeft een priesterschap dat op geen ander kan overgaan; daarom kan Hij ook volkomen behouden wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten*[11] (Hebr. 7 : 24,25).

Wat hebben wij dan nog meer nodig, daar Christus zelf uitdrukkelijk zegt: *Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij* (Joh. 14 : 6)? Waarom zouden wij een andere advocaat zoeken, daar het God behaagd heeft ons zijn Zoon te geven om voor ons te pleiten? Laten wij Hem niet loslaten om een ander te nemen, of liever, om een ander te zoeken, zonder die ooit te vinden. Want toen God Hem aan ons gaf, wist Hij heel goed dat wij zondaars waren. Daarom roepen wij naar het gebod van Christus de hemelse Vader aan door Christus, onze enige Middelaar[12], zoals ons in het gebed des Heren geleerd is[13]. En wij zijn er zeker van *dat de Vader ons zal geven al wat wij Hem bidden in Christus' naam*[14] (Joh. 16 : 23).

[1] 1 Tim. 2 : 5 Want er is een God en ook een middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

[2] 1 Joh. 2 : 1 Mijn kinderkens, dit schrijf ik u, opdat gij niet tot zonde komt. En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de rechtvaardige.

[3] Ef. 3 : 12 in wie wij de vrijmoedigheid en de toegang met vertrouwen hebben door het geloof in Hem.

[4] Matt. 11 : 28 Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijn en Ik zal u rust geven.

Joh. 15 : 13 Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden.

Ef. 3 : 19 en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot alle volheid Gods.

1 Joh. 4 : 10 Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden.

[5] Hebr. 1 : 3 Deze, de afstraling zijner heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen, die alle dingen draagt door het woord zijner kracht, heeft, na de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge.

Hebr. 8 : 1 De hoofdzaak van ons onderwerp is, dat wij zulk een hogepriester hebben, die gezeten is aan de rechterzijde van de troon der majesteit in de hemelen.

6 Matt. 3 : 17 En zie, een stem uit de hemelen zeide: Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb.

Joh. 11 : 42 Zelf wist Ik, dat Gij Mij altijd verhoort, maar ter wille van de schare, die rondom mij staat, heb Ik gesproken, opdat zij geloven, dat Gij Mij gezonden hebt.

Ef. 1 : 6 tot lof van de heerlijkheid zijner genade, waarmede Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde.

7 Hand. 10 : 26 Maar Petrus richtte hem op en zeide: Sta op, ik ben zelf ook een mens.

Hand. 14 : 15 uitroepende: Mannen, wat doet gij daar? Ook wij zijn maar zwakke mensen, zoals gij en verkondigen u, dat gij u van dit ijdel bedrijf moet bekeren tot de levende God, die de hemel, de aarde, de zee en al wat erin is gemaakt heeft.

8 Jer. 17 : 5, 7 Zo zegt de HERE: Vervloekt is de man die op een mens vertrouwt en vlees tot zijn arm stelt, wiens hart van de HERE wijkt. Gezegend is de man die op de HERE vertrouwt, wiens betrouwen de HERE is.

Hand. 4 : 12 En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden.

9 1 Kor. 1 : 30 Maar uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiliging en verlossing.

10 Joh. 10 : 9 Ik ben de deur; als iemand door Mij binnenkomt, dan zal hij behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden.

Ef. 2 : 18 want door Hem hebben wij beiden in een Geest de toegang tot de Vader.

Hebr. 9 : 24 Want Christus is niet binnengegaan in een heiligdom met handen gemaakt, een afbeelding van het ware, maar in de hemel zelf, om thans, ons ten goede, voor het aangezicht Gods te verschijnen.

11 Rom. 8 : 34 Wie zal oordelen? Christus Jezus is de gestorvene, wat

meer is, de opgewekte, die ter rechterhand Gods is, die ook voor ons pleit.

[12] Hebr. 13 : 15 Laten wij dan door Hem Gode voortdurend een lofoffer brengen, namelijk de vrucht onzer lippen, die zijn naam belijden.

[13] Matt. 6 : 9—13 Bidt gij dan aldus:
Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede,
gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;
En leidt ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.
(Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.)

Luc. 11 : 2—4 Hij zeide tot hen: Wanneer gij bidt, zegt: Vader, uw naam worde geheiligd, uw Koninkrijk kome; geef ons elke dag ons dagelijks brood; en vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven een ieder, die ons iets schuldig is; en leidt ons niet in verzoeking.

[14] Joh. 14 : 13 en wat gij ook vraagt in mijn naam, Ik zal het doen, opdat de Vader in de Zoon verheerlijkt worde. Indien gij Mij iets vraagt, Ik zal het doen.

ARTIKEL 27

De katholieke of algemene kerk

Wij geloven en belijden één katholieke of algemene kerk[1]. Zij is een heilige vergadering[2] van de ware gelovigen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus[3], gewassen zijn door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest[4].
Deze kerk is er geweest vanaf het begin van de wereld en zal er zijn tot het einde toe. Want Christus is een eeuwig Koning, die niet zonder onderdanen kan zijn[5]. Deze heilige kerk wordt door God staande gehouden tegen het woeden van de hele wereld[6], hoewel zij soms een tijdlang zeer klein en ogenschijnlijk verdwenen is[7]. Zo heeft de Here gedurende de gevaarlijke tijd onder Achab zevenduizend mensen voor Zich bewaard, die hun knieën voor Baal niet gebogen hadden[8].
Ook is deze heilige kerk niet gevestigd in, gebonden aan, of beperkt tot een bepaalde plaats, of gebonden aan bepaalde personen, maar zij is verbreid en verstrooid over heel de wereld[9]. Toch is zij met hart en wil samengevoegd en verenigd in eenzelfde Geest, door de kracht van het geloof[10].

[1] Gen. 22 : 18 En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden, omdat gij naar mijn stem gehoord hebt.

Jes. 49 : 6 Hij zegt dan, het is te gering, dat gij Mij tot een knecht zoudt zijn om de stammen van Jakob weder op te richten en de bewaarden van Israël terug te brengen; Ik stel tot een licht der volken, opdat mijn heil reike tot het einde der aarde.

Ef. 2 : 17—19 En bij zijn komst heeft Hij vrede verkondigd aan u, die veraf waart, en vrede aan hen, die dichtbij waren; want door Hem hebben wij beiden in een Geest de toegang tot de Vader. Zo zijt gij dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods.

[2] Ps. 111 : 1 Halleluja. Ik zal de HERE van ganse harte loven,
in de kring der oprechten en in de vergadering.

Joh. 10 : 14, 16 Ik ben de goede herder en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij.
Nog andere schapen heb Ik, die niet van deze stal zijn; ook die moet Ik leiden en zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder.

Ef. 4 : 3—6 en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen.

Hebr. 12 : 22, 23 Maar gij zijt genaderd tot de berg Sion, tot de stad van de levende God, het hemelse Jeruzalem, en tot tienduizendtallen van engelen, en tot een feestelijke en plechtige vergadering van eerstgeborenen, die ingeschreven zijn in de hemelen, en tot God, de Rechter over allen, en tot de geesten der rechtvaardigen, die de voleinding bereikt hebben.

3 Joël 2 : 32 En het zal geschieden, dat ieder die de naam des HEREN aanroept, behouden zal worden, want op de berg Sion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn, zoals de HERE gezegd heeft; en tot de ontkomenen zullen zij behoren, die de HERE zal roepen.

Hand. 2 : 21 En het zal zijn, dat al wie de naam des Heren aanroept, behouden zal worden.

4 Ef. 1 : 13 In Hem zijt ook gij, nadat gij het woord der waarheid, het evangelie uwer behoudenis, hebt gehoord; in Hem zijt gij, toen gij gelovig werdt, ook verzegeld met de Heilige Geest der belofte.

Ef. 4 : 30 En bedroeft de Heilige Geest Gods niet, door wie gij verzegeld zijt tegen de dag der verlossing.

5 2 Sam. 7 : 16 Uw huis en uw koningschap zullen voor immer bestendig zijn voor uw aangezicht, uw troon zal vast staan voor altijd.

Ps. 89 : 37 Zijn nakroost zal voor altoos bestaan,
zijn troon zal als de zon voor mij zijn.

Ps. 110 : 4 De HERE heeft gezworen en het berouwt Hem niet:
Gij zijt priester voor eeuwig,
naar de wijze van Melchisedek.

Matt. 28 : 18, 20 En Jezus trad naderbij en sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in de hemel en op (de) aarde. En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.

Luc. 1 : 32 Deze zal groot zijn en Zoon des Allerhoogsten genoemd worden, en de Here God zal Hem de troon van zijn vader David geven.

6 Ps. 46 : 6 God is in haar midden, zij zal niet wankelen;
God zal haar helpen bij het aanbreken van de morgen.

Matt. 16 : 18 En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen.

7 Jes. 1 : 9 Indien de HERE der heerscharen ons niet enige weinige ont-

komenen had overgelaten, waren wij als Sodom geworden, aan Gomorra gelijk.

1 Petr. 3 : 20 die eertijds ongehoorzaam geweest waren, toen de lankmoedigheid Gods bleef afwachten, in de dagen van Noach, terwijl de ark in gereedheid werd gebracht, waarin weinigen, dat is acht zielen, door het water heen, gered werden.

Openb. 11 : 7 En wanneer zij hun getuigenis zullen voleindigd hebben, zal het beest, dat uit de afgrond opkomt, hun de oorlog aandoen en het zal hen overwinnen en hen doden.

8 1 Kon. 19 : 18 Doch Ik zal in Israël zevenduizend overlaten, alle knieën die zich niet gebogen hebben voor de Baäl, en elke mond die hem niet gekust heeft.

Rom. 11 : 4 Maar wat zegt de godsspraak tot hem? Ik heb mij zevenduizend man doen overblijven, die hun knie voor Baäl niet hebben gebogen.

9 Matt. 23 : 8 want een is uw Meester en gij zijt allen broeders.

Joh. 4 : 21—23 Jezus zeide tot haar: Geloof Mij, vrouw, de ure komt, dat gij noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden. Gij aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten, want het heil is uit de Joden; maar de ure komt en is nu, dat de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid; want de Vader zoekt zulke aanbidders.

Rom. 10 : 12, 13 Want er is geen onderscheid tussen Jood en Griek. Immers, een en dezelfde is Heer over allen, rijk voor allen, die Hem aanroepen; want al wie de naam des Heren aanroept, zal behouden worden.

10 Ps. 119 : 63 Ik ben een metgezel van allen die U vrezen,
en van hen die uw bevelen onderhouden.

Hand. 4 : 32 En de menigte van hen, die tot het geloof gekomen waren, was een van hart en ziel, en ook niet een zeide, dat iets van hetgeen hij bezat zijn persoonlijk eigendom was, doch zij hadden alles gemeenschappelijk.

Ef. 4 : 4 een lichaam en een Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping.

ARTIKEL 28

De roeping zich bij de kerk te voegen

Wij geloven dat niemand, welke positie hij ook heeft, zich van deze heilige vergadering afzijdig mag houden, om op zichzelf te blijven staan. In deze vergadering komen immers bijeen degenen die behouden worden, en buiten haar is er geen heil[1]. Daarom moet ieder zich bij haar voegen en zich met haar verenigen[2]. Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard; men onderwerpt zich aan haar onderwijzing en tucht[3], buigt de hals onder het juk van Jezus Christus[4] en dient de opbouw van de broeders[5] overeenkomstig de gaven die God aan allen verleend heeft, als leden van eenzelfde lichaam[6].

Om dit alles des te beter te kunnen onderhouden, is het volgens Gods Woord de roeping van alle gelovigen zich af te scheiden van hen die niet bij de kerk horen[7], en zich bij deze vergadering te voegen[8] op iedere plaats waar God haar gesteld heeft, zelfs al zouden de overheden en wetten van de vorsten zich daartegen verzetten en al zou er de dood of lijfstraf op staan[9].

Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of niet bij haar voegen, in strijd met Gods bevel.

[1] Matt. 16 : 18, 19 En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen. Ik zal u de sleutels geven van het Koninkrijk der hemelen, en wat gij op aarde binden zult, zal gebonden zijn in de hemelen, en wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen.

Hand. 2 : 47 en zij loofden God en stonden in de gunst bij het gehele volk. En de Here voegde dagelijks toe aan de kring die behouden werden.

Gal. 4 : 26 Maar het hemelse Jeruzalem is vrij; en dat is onze moeder.

Ef. 5 : 25—27 Mannen, hebt uw vrouw lief, evenals Christus zijn gemeente heeft liefgehad en Zich voor haar overgegeven heeft, om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord, en zo zelf de gemeente voor Zich te plaatsen, zonder vlek of rimpel of iets dergelijks, zo dat zij heilig is en onbesmet.

Hebr. 2 : 11, 12 want Hij, die heiligt, en zij, die geheiligd worden, zijn allen uit een; daarom schaamt Hij Zich niet hen broeders te noemen.

Hebr. 12 : 23 en tot een feestelijke en plechtige vergadering van eerstgeborenen, die ingeschreven zijn in de hemelen, en tot God, de Rechter over allen, en tot de geesten der rechtvaardigen, die de voleinding bereikt hebben.

[2] 2 Kron. 30 : 8 Weest thans niet hardnekkig zoals uw vaderen, geeft de HERE uw hand en komt tot zijn heiligdom, dat Hij voor altijd geheiligd heeft, en dient de HERE, uw God, opdat zijn brandende toorn zich van u afkere.

Joh. 17 : 21 opdat zij allen een zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt.

Kol. 3 : 15 En de vrede van Christus, tot welke gij immers in een lichaam geroepen zijt, regere in uw harten; en weest dankbaar.

[3] Hebr. 13 : 17 Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u (aan hen), want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen. Laten zij het met vreugde kunnen doen en niet al zuchtende, want dat zou u geen nut doen.

[4] Matt. 11 : 28—30 Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven; neemt mijn juk op u en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw zielen; want mijn juk is zacht en mijn last is licht.

[5] Ef. 4 : 12 om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus.

[6] 1 Kor. 12 : 7, 27 Maar aan een ieder wordt de openbaring van de Geest gegeven tot welzijn van allen.
Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden.

Ef. 4 : 16 En aan Hem ontleent het gehele lichaam als een welsluitend geheel en bijeengehouden door de dienst van al zijn geledingen naar de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei des lichaams, om zichzelf op te bouwen in de liefde.

[7] Num. 16 : 23—26 De HERE dan sprak tot Mozes: Spreek tot de vergadering: Trekt u terug uit de omtrek van de woning van Korach, Datan en Abiram. Toen maakte Mozes zich op en ging tot Datan en Abiram, en de oudsten van Israël volgden hem. En hij sprak tot de vergadering: Wijkt toch van de tenten dezer goddeloze mannen en raakt niets aan, dat hun toebehoort, opdat gij niet door al hun zonden wordt weggeraapt.

Jes. 52 : 11,12 Vertrekt, vertrekt, gaat uit vandaar; raakt het onreine niet aan, gaat weg uit haar midden, reinigt u, gij die de vaten des HEREN draagt. Want niet overhaast zult gij uittrekken en niet in vlucht heengaan: de HERE immers gaat voor u heen en uw achterhoede is de

God van Israël.

Hand. 2 : 40 En met nog meer andere woorden getuigde hij, en hij vermaande hen, zeggende: Laat u behouden uit dit verkeerde geslacht.

Rom. 16 : 17 Maar ik vermaan u, broeders, dat gij hen in het oog houdt, die, in afwijking van het onderwijs, dat gij hebt ontvangen, de onenigheden en de verleidingen veroorzaken, en mijdt hen.

Openb. 18 : 4 En ik hoorde een andere stem uit de hemel zeggen: Gaat uit van haar, mijn volk, opdat gij geen gemeenschap hebt aan haar zonden en niet ontvangt van haar plagen.

8 Ps. 122 : 1 Ik was verheugd, toen men mij zeide:
Laten wij naar het huis des HEREN gaan.

Jes. 2 : 3 en vele natiën zullen optrekken en zeggen: Komt, laten wij opgaan naar de berg des HEREN, naar het huis van de God Jakobs, opdat Hij ons lere aangaande zijn wegen en opdat wij zijn paden bewandelen. Want uit Sion zal de wet uitgaan en des Heren woord uit Jeruzalem.

Hebr. 10 : 25 Wij moeten onze eigen bijeenkomst niet verzuimen, zoals sommigen dat gewoon zijn, maar elkander aansporen, en dat des te meer, naarmate gij de dag ziet naderen.

9 Hand. 4 : 19, 20 Maar Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tot hen: Beslist zelf, of het recht is voor God, meer aan u dan aan God gehoor te geven; want wij kunnen niet nalaten te spreken van wat wij gezien en gehoord hebben.

ARTIKEL 29

De kenmerken van de ware kerk, van haar leden en van de valse kerk

Wij geloven dat men nauwgezet en met grote zorgvuldigheid, vanuit Gods Woord, behoort te onderscheiden welke de ware kerk is, omdat alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn, zich ten onrechte kerk noemen[1]. Wij spreken hier niet over de huichelaars, die zich in de kerk tussen de oprechte gelovigen bevinden en toch niet bij de kerk horen, al zijn zij voor het oog wel in de kerk[2]. Maar wij bedoelen dat men het lichaam en de gemeenschap van de ware kerk moet onderscheiden van alle sekten, die beweren dat zij de kerk zijn.

De kenmerken waaraan men de ware kerk kan kennen, zijn deze: dat de kerk de zuivere prediking van het evangelie onderhoudt[3]; dat zij de zuivere bediening van de sacramenten onderhoudt[4], zoals Christus die heeft ingesteld; dat de kerkelijke tucht geoefend wordt om de zonden te bestraffen[5]. Kortom, dat men zich richt naar het zuivere Woord van God[6], alles wat daarmee in strijd is verwerpt[7] en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd[8]. Hieraan kan men met zekerheid de ware kerk kennen en niemand heeft het recht zich van haar af te scheiden.

Zij die bij de kerk horen, zijn te kennen aan de kenmerken van de christenen, namelijk aan het geloof[9] en hieraan dat zij, na de enige Heiland Christus aangenomen te hebben, de zonde ontvluchten en de gerechtigheid najagen[10], de ware God en hun naaste liefhebben[11], niet naar rechts of links afwijken en hun oude mens met zijn werken kruisigen[12]. Dat wil echter niet zeggen dat er geen grote zwakheid meer in hen zou zijn, maar door de Geest strijden zij daar elke dag tegen, hun leven lang[13]. Zij nemen voortdurend hun toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van de Here Jezus, in wie zij vergeving van hun zonden hebben door het geloof in Hem[14].

Wat de valse kerk betreft, deze schrijft aan zichzelf en haar verordeningen meer gezag toe dan aan Gods Woord en wil zich niet aan het juk van Christus onderwerpen[15]. Zij bedient de sacramenten niet zoals Christus in zijn Woord geboden heeft, maar naar eigen goedvinden voegt zij eraan toe en laat zij eruit weg. Zij grondt zich meer op mensen dan op Christus. Zij vervolgt hen die heilig leven naar Gods Woord en die haar bestraffen over haar zonden, hebzucht en afgoderij[16].

Deze twee kerken zijn gemakkelijk te kennen en van elkaar te onderscheiden.

[1] Openb. 2 : 9 Ik weet uw verdrukking en armoede, hoewel gij rijk zijt, en de laster van hen, die zeggen, dat zij Joden zijn, doch het niet zijn, maar een synagoge des satans.

[2] Rom. 9 : 6 Maar het is niet mogelijk, dat het woord Gods zou vervallen zijn. Want niet allen, die van Israël afstammen, zijn Israël.

[3] Gal. 1 : 8 Maar ook al zouden wij, of een engel uit de hemel, (u) een evangelie verkondigen, afwijkend van hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt!

1 Tim. 3 : 15 Mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, een pijler en fundament der waarheid.

[4] Hand. 19 : 3—5 En hij zeide tot hen: Waarin zijt gij dan gedoopt? En zij zeiden: In de doop van Johannes.

1 Kor. 11 : 20—29 Wanneer gij dan bijeenkomt, is dat niet het eten van de maaltijd des Heren; want bij het eten neemt ieder vooraf zijn eigen deel, zodat de een hongerig is de ander dronken. Hebt gij dan geen huizen om te eten en te drinken? Of minacht gij (zozeer) de gemeente Gods, dat gij de behoeftigen beschaamd maakt? Wat zal ik tot u zeggen? Zal ik u prijzen? Op dit punt prijs ik niet. Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heren. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam niet onderscheid.

[5] Matt. 18 : 15—17 Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog één of twee met u mede, opdat op de verklaring van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar.

1 Kor. 5 : 4, 5, 13 Wanneer wij vergaderd zijn, gij en mijn geest met de kracht van onze Here Jezus, leveren wij in de naam van de Here Jezus die man aan de satan over tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest behouden worde in de dag des Heren.
Hen die buiten zijn, zal God oordelen. Doet, wie niet deugt, uit uw midden weg.

2 Tess. 3 : 6, 14 Maar wij bevelen u, broeders, in de naam van de Here Jezus Christus, dat gij u onttrekt aan elke broeder, die zich ongeregeld gedraagt, in strijd met de overlevering, die gij van ons ontvangen hebt.

Tit. 3 : 10 Een mens, die scheuring maakt, moet gij, na hem één en andermaal terechtgewezen te hebben, afwijzen.

6 Joh. 8 : 47 Wie uit God is, hoort de woorden Gods; daarom hoort gij niet omdat gij uit God niet zijt.

Joh. 17 : 20 En Ik bid niet alleen voor dezen, maar ook voor hen, die door hun woord in Mij geloven.

Hand. 17 : 11 en dezen onderscheiden zich gunstig van die te Tessalonica, daar zij het woord met alle bereidwilligheid aannemen en dagelijks de Schriften nagingen, of deze dingen zo waren.

Ef. 2 : 20 gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Christus Jezus zelf de hoeksteen is.

Kol. 1 : 23 indien gij slechts wel gegrond en standvastig blijft in het geloof en u niet laat afbrengen van de hoop van het evangelie, dat gij gehoord hebt en dat verkondigd is in de ganse schepping onder de hemel, en waarvan ik, Paulus, een dienaar geworden ben.

1 Tim. 6 : 3 Indien iemand een andere leer verkondigt en zich niet voegt naar de gezonde woorden van onze Here Jezus Christus en de leer der Godsvrucht.

7 1 Tess. 5 : 21 maar toetst alles en behoudt het goede.

1 Tim. 6 : 20 O Timoteüs, bewaar wat u is toevertrouwd, houd u buiten het bereik van de onheilige, holle klanken en de tegenstellingen der ten onrechte zo genoemde kennis.

Openb. 2 : 6 Doch dit hebt gij, dat gij de werken der Nikolaïeten haat, welke ook Ik haat.

8 Joh. 10 : 14 Ik ben de goede herder en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij.

Ef. 5 : 23 want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente; Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt.

Kol. 1 : 18 En Hij is het hoofd van het lichaam, de gemeente. Hij is het begin, de eerstgeborene uit de doden, zodat Hij onder alles de eerste geworden is.

9 Joh. 1 : 12 Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij

macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in zijn naam geloven.

1 Joh. 4 : 2 Hieraan onderkent gij de Geest Gods; iedere geest die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God.

[10] Rom. 6 : 2 Volstrekt niet! Immers, hoe zullen wij, die der zonde gestorven zijn, daarin nog leven?

Filip. 3 : 12 Niet, dat ik het reeds zou verkregen hebben of reeds volmaakt zou zijn, maar ik jaag ernaar, of ik het ook grijpen mocht, omdat ik ook door Christus Jezus gegrepen ben.

[11] 1 Joh. 4 : 19—21 Wij hebben lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. Indien iemand zegt: Ik heb God lief, doch zijn broeder haat, dan is hij een leugenaar; want wie zijn broeder, die hij gezien heeft, niet liefheeft, kan (ook) God, die hij niet gezien heeft, niet liefhebben. En dit gebod hebben wij van Hem: Wie God liefheeft, moet ook zijn broeder liefhebben.

[12] Gal. 5 : 24 Want wie Christus Jezus toebehoren, hebben het vlees met zijn hartstochten en begeerten gekruisigd.

[13] Rom. 7 : 15 Want wat ik uitwerk, weet ik niet; want ik doe niet wat ik wens, maar waar ik een afkeer van heb, dat doe ik.

Gal. 5 : 17 Want het begeren van het vlees gaat in tegen de Geest en dat van de Geest tegen het vlees — want deze staan tegenover elkander — zodat gij niet doet wat gij maar wenst.

[14] Rom. 7 : 24, 25 Ik, ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? Gode zij dank door Jezus Christus, onze Here!

1 Joh. 1 : 7—9 maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, hebben wij gemeenschap met elkander; en het bloed van Jezus, zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde. Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, misleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid.

[15] Hand. 4 : 17, 18 maar om te voorkomen, dat het nog meer onder het volk verbreid wordt, laat ons hun dreigend gebieden tot niemand meer te spreken op gezag van deze naam. En toen zij hen binnengeroepen hadden, bevalen zij hun in het geheel niet meer te spreken over of te leren op gezag van de naam van Jezus.

2 Tim. 4 : 3, 4 Want er komt een tijd, dat (de mensen) de gezonde leer niet (meer) zullen verdragen, maar omdat hun gehoor verwend is, naar hun eigen begeerte zich (tal van) leraars zullen bijeenhalen, dat zij hun oor van de waarheid zullen afkeren en zich naar de verdichtsels keren.

2 Joh. : 9 Een ieder, die verder gaat en niet blijft in de leer van Christus, heeft God niet; wie in de leer blijft, deze heeft zowel de Vader als de Zoon.

16 Joh. 16 : 2 Men zal u uit de synagoge bannen; ja, de ure komt, dat een ieder, die u doodt, zal menen Gode een heilige dienst te bewijzen.

ARTIKEL 30

De regering van de kerk

Wij geloven dat deze ware kerk geestelijk geregeerd moet worden op de wijze die onze Here ons in zijn Woord geleerd heeft[1]. Er moeten dienaren of herders zijn, om Gods Woord te prediken en de sacramenten te bedienen[2], ook opzieners[3] en diakenen[4], om met de herders een raad van de kerk te vormen[5]. Op die manier moeten zij de ware godsdienst onderhouden en zorgen dat de ware leer voortgang heeft, dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft en in toom gehouden worden, en dat de armen en zij die in moeite verkeren, geholpen en getroost worden naarmate zij het nodig hebben[6].
Op deze wijze zal alles in de kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die trouw zijn[7], overeenkomstig de regel die de apostel Paulus daarvoor geeft in de brief aan Timoteüs[8].

[1] Hand. 20 : 28 Ziet dan toe op uzelf en op de gehele kudde, waarover de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, die Hij Zich door het bloed van zijn Eigene verworven heeft.

Ef. 4 : 11, 12 En Hij heeft zowel apostelen als profeten gegeven, zowel evangelisten als herders en leraars, om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus.

1 Tim. 3 : 15 Mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, een pijler en fundament der waarheid.

Hebr. 13 : 20, 21 De God nu des vredes, die onze Here Jezus, de grote herder der schapen door het bloed van een eeuwig verbond heeft teruggebracht uit de doden, bevestige u in alle goed, om zijn wil te doen, terwijl Hij aan ons doe, wat in zijn ogen welbehagelijk is door Jezus Christus. Hem zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen.

[2] Luc. 1 : 2 gelijk ons hebben overgeleverd degenen, die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord geweest zijn.

Luc. 10 : 16 Wie naar u hoort, hoort naar Mij; en wie u verwerpt, verwerpt Mij; en wie Mij verwerpt, verwerpt Hem, die Mij gezonden heeft.

Joh. 20 : 23 Wie gij hun zonden kwijtscheld, die zijn ze kwijtgescholden; wie gij ze toerekent, die zijn ze toegerekend.

Rom. 10 : 14 Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in wie zij niet geloofd hebben? Hoe geloven in Hem, van wie zij niet gehoord hebben? Hoe horen zonder prediker?

1 Kor. 4 : 1 Zo moet men ons beschouwen: als dienaren van Christus, aan wie het beheer van de geheimenissen Gods is toevertrouwd.

2 Kor. 5 : 19, 20 welke immers hierin bestaat, dat God in Christus de wereld met zichzelf verzoenende was, door hun hun overtredingen niet toe te rekenen, en dat Hij ons het woord der verzoening heeft toevertrouwd.
Wij zijn dus gezanten van Christus, alsof God door onze mond u vermaande; in naam van Christus vragen wij u: laat u met God verzoenen.

2 Tim. 4 : 2 verkondig het woord, dring erop aan, gelegen of ongelegen, wederleg, bestraf en bemoedig met alle lankmoedigheid en onderrichting.

3 Hand. 14 : 23 En nadat zij voor hen in elke gemeente oudsten hadden aangewezen, droegen zij hen onder bidden en vasten aan de Here op, in wie zij geloofd hadden.

Tit. 1 : 5 Ik heb u op Kreta achtergelaten met de bedoeling, dat gij in orde zoudt brengen hetgeen nog verbetering behoefde, en dat gij, zoals ik u opdroeg, in alle steden zoudt aanstellen mannen.

4 1 Tim. 3 : 8—10 Evenzo moeten de diakenen waardig zijn , niet met twee tongen sprekende, niet verzot op veel wijn, niet op winstbejag uit, maar het geheimenis des geloofs bewaren in een rein geweten. Laten ook dezen eerst op de proef gesteld worden, om daarna, als zij onberispelijk blijken, hun dienst te vervullen.

5 Filip. 1 : 1 Paulus en Timoteüs, dienstknechten van Christus Jezus, aan al de heiligen in Christus Jezus, die te Filippi zijn, tezamen met hun opzieners en diakenen.

1 Tim. 4 : 14 Veronachtzaam de gave in u niet, die u krachtens een profetenwoord geschonken is onder handoplegging van de gezamenlijke oudsten.

6 Hand. 6 : 1—4 En toen in die dagen de discipelen talrijker werden, ontstond er gemor bij de Grieks sprekenden tegen de Hebreeën, omdat hun weduwen bij de dagelijkse verzorging verwaarloosd werden. En de twaalven riepen de menigte der discipelen bijeen en zeiden: Het bevredigt niet, dat wij met veronachtzaming van het woord Gods de tafels bedienen. Ziet dan uit, broeders, naar zeven mannen onder u, die goed bekend staan, vol van Geest en wijsheid, opdat wij hen voor deze taak aanstellen; maar wij zullen ons houden aan het gebed en de bediening van het woord.

Tit. 1 : 7—9 Want een opziener moet onberispelijk zijn als een beheerder van het huis Gods, niet aanmatigend, niet driftig, niet aan de wijn verslaafd, niet opvliegend, niet op oneerlijke winst uit, maar gastvrij, met liefde voor wat goed is, bezadigd, rechtvaardig, vroom, ingetogen, zich houdende aan het betrouwbare woord naar de leer, zodat hij ook in staat is te vermanen op grond van de gezonde leer en de tegensprekers te weerleggen.

7 1 Kor. 4 : 2 Voor zulke beheerders is dit tenslotte het vereiste: betrouwbaar te blijken.

8 1 Tim. 3 Dit is een betrouwbaar woord: indien iemand staat naar het opzienersambt, dan begeert hij een voortreffelijke taak. Een opziener dan moet zijn onbesproken, de man van een vrouw, nuchter, bezadigd, beschaafd, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen, niet aan de wijn verslaafd, niet opvliegend, maar vriendelijk, niet strijdlustig of geldzuchtig, een goed bestierder van zijn eigen huis, die met alle waardigheid zijn kinderen onder tucht houdt; indien echter iemand zijn eigen huis niet weet te bestieren, hoe zal hij voor de gemeente Gods zorgen? Hij mag niet een pas bekeerde zijn, omdat hij niet door opgeblazenheid in het oordeel des duivels valle. Hij moet ook gunstig bekend staan bij de buitenstaanden, opdat hij niet in opspraak kome en in een strik des duivels valle. Evenzo moeten de diakenen waardig zijn, niet met twee tongen sprekende, niet verzot op veel wijn, niet op winstbejag uit, maar het geheimenis des geloofs bewaren in een rein geweten. Laten ook dezen eerst op de proef gesteld worden, om daarna, als zij onberispelijk blijken, hun dienst te vervullen. Evenzo moeten (hun) vrouwen zijn: waardig, geen kwaadspreeksters, nuchter, betrouwbaar in alles. Diakenen moeten mannen van een vrouw zijn, hun kinderen en hun eigen huis goed bestieren. Want zij die hun dienst goed hebben vervuld, verwerven zich een ereplaats en veel vrijmoedigheid om te spreken door het geloof in Christus Jezus.
Dit schrijf ik u, hoewel ik vrij spoedig tot u hoop te komen. Mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, een pijler en fundament der waarheid. En buiten twijfel, groot is het geheimenis der godsvrucht:

Die Zich geopenbaard heeft in het vlees,
is gerechtvaardigd door de Geest,
is verschenen aan de engelen,
is verkondigd onder de heidenen,
geloofd in de wereld,
opgenomen in heerlijkheid.

ARTIKEL 31

De ambten in de kerk

Wij geloven dat de dienaren van Gods Woord, de ouderlingen en de diakenen tot hun ambt behoren gekozen te worden in de weg van wettige verkiezing door de kerk, onder aanroeping van Gods naam en in goede orde, zoals Gods Woord leert[1].
Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten, zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar hij moet de tijd afwachten dat hij door God geroepen wordt, om daarin het overtuigend bewijs te hebben dat zijn roeping van de Here komt[2].
Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, waar zij ook staan, gelijke macht en gelijk gezag, omdat zij allen dienaren van Jezus Christus zijn[3], de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk[4].
Bovendien, de heilige verordening van God mag niet geschonden worden of in verachting raken; daarom zeggen wij dat ieder voor de dienaren des Woords en de ouderlingen van de kerk bijzondere achting moet hebben om het werk dat zij doen[5]. Ieder moet zonder morren, twist of tweedracht, zoveel mogelijk in vrede met hen leven.

[1] Hand. 1 : 23, 24 En zij stelden er twee voor: Jozef, genaamd Barsabbas, die de bijnaam Justus had, en Mattias. En zij baden en zeiden: Wijs Gij, Here, die aller harten kent, die ene aan, die Gij van deze twee hebt uitgekozen.

Hand. 6 : 2, 3 En de twaalven riepen de menigte der discipelen bijeen en zeiden: Het bevredigt niet, dat wij met veronachtzaming van het Woord Gods de tafels bedienen. Ziet dan uit, broeders, naar zeven mannen onder u, die goed bekend staan, vol van Geest en wijsheid, opdat wij hen voor deze taak aanstellen.

[2] Hand. 13 : 2 En terwijl zij vastten bij de dienst des Heren, zeide de Heilige Geest: Zondert mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe Ik hen geroepen heb.

1 Kor. 12 : 28 En God heeft sommigen aangesteld in de gemeente, ten eerste apostelen, ten tweede profeten, ten derde leraars, verder krachten, daarna gaven van genezing, (bekwaamheid) om te helpen, om te besturen, en verscheidenheid van tongen.

1 Tim. 4 : 14 Veronachtzaam de gave in u niet, die u krachtens een profetenwoord geschonken is onder handoplegging van de gezamenlijke oudsten.

1 Tim. 5 : 22 Leg niemand overijld de handen op, heb ook geen deel aan de zonden van anderen, houd u rein.

Hebr. 5 : 4 En niemand matigt zichzelf die waardigheid aan, doch men wordt ertoe geroepen door God, zoals immers ook Aaron.

3 2 Kor. 5 : 20 Wij zijn dus gezanten van Christus, alsof God door onze mond u vermaande; in naam van Christus vragen wij u: laat u met God verzoenen.

1 Petr. 5 : 1—4 De oudsten onder u vermaan ik dan als medeoudste en getuige van het lijden van Christus, die ook een deelgenoot ben van de heerlijkheid, welke zal geopenbaard worden. En wanneer de opperherder verschijnt, zult gij de onverwelkelijke krans der heerlijkheid verwerven.

4 Matt. 23 : 8, 10 want een is uw Meester en gij zijt allen broeders. Laat u ook geen leidslieden noemen, want één is uw Leidsman, de Christus.

Ef. 1 : 22 En Hij heeft alles onder zijn voeten gesteld en Hem als hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeente.

Ef. 5 : 23 want de man is het hoofd van zijn vrouw, evenals Christus het hoofd is zijner gemeente; Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt.

5 1 Tess. 5 : 12, 13 Wij verzoeken u, broeders, hen, die onder u zich moeite getroosten, die u leiden in de Here en u terechtwijzen, te erkennen, en hen zeer hoog te schatten in liefde, om hun werk. Houdt vrede onder elkander.

1 Tim. 5 : 17 De oudsten, die goede leiding geven, komt dubbel eerbewijs toe, vooral hun, die zich belasten met prediking en onderricht.

Hebr. 13 : 17 Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u (aan hen), want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen. Laten zij het met vreugde kunnen doen en niet al zuchtende, want dat zou u geen nut doen.

ARTIKEL 32

De orde en de tucht in de kerk

Wij geloven dat, hoewel het nuttig en goed is dat de regeerders van de kerk onderling een vaste orde instellen en handhaven om het lichaam van de kerk in stand te houden, zij zich er toch voor moeten wachten af te wijken van wat Christus, onze enige Meester, ons geboden heeft[1].
Daarom verwerpen wij alle menselijke bedenksels en alle wetten die men zou willen invoeren om God te dienen en daardoor het geweten te binden en te dwingen, op welke wijze dan ook[2]. Wij aanvaarden dus alleen wat kan dienen om eendracht en eenheid te bevorderen en te bewaren, en allen te doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God[3].
Hiervoor is vereist de uitsluiting uit de gemeenschap van de kerk overeenkomstig Gods Woord, en wat daarmee verbonden is[4].

[1] 1 Tim. 3 : 15 Mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van de levende God, een pijler en fundament der waarheid.

[2] Jes. 29 : 13 En de Here zeide: Omdat dit volk Mij slechts met woorden nadert en met zijn lippen eert, terwijl het zijn hart verre van Mij houdt, en hun ontzag voor Mij een aangeleerd gebod van mensen is.

Matt. 15 : 9 Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die geboden van mensen zijn.

Gal. 5 : 1 Opdat wij waarlijk vrij zouden zijn, heeft Christus ons vrijgemaakt. Houdt dus stand en laat u niet weder een slavenjuk opleggen.

[3] 1 Kor. 14 : 33 want God is geen God van wanorde, maar van vrede.

[4] Matt. 16 : 19 Ik zal u de sleutels geven van het Koninkrijk der hemelen, en wat gij op aarde binden zult, zal gebonden zijn in de hemelen, en wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen.

Matt. 18 : 15—18 Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog één of twee met u mede, opdat op de verklaring van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en de tollenaar.
Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel, en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel.

Rom. 16 : 17 Maar ik vermaan u, broeders, dat gij hen in het oog

houdt, die, in afwijking van het onderwijs, dat gij hebt ontvangen, de onenigheden en de verleidingen veroorzaken, en mijdt hen.

1 Kor. 5 Inderdaad men spreekt van hoererij onder u, en zulk een hoererij, als zelfs onder de heidenen niet (voorkomt), dat iemand leeft met de vrouw van zijn vader. En gij zijt opgeblazen in plaats van u veeleer te bedroeven, en dus de bedrijver van die daad uit uw midden te verwijderen? Want mijnerzijds heb ik, hoewel lichamelijk niet, maar naar de geest wel aanwezig, reeds, als aanwezig, vonnis geveld over hem, die op zulk een wijze zo iets heeft begaan. Wanneer wij vergaderd zijn, gij en mijn geest met de kracht van onze Here Jezus, leveren wij in de naam van de Here Jezus die man aan de satan over tot verderf van zijn vlees, opdat zijn geest behouden worde in de dag des Heren.
Uw roem deugt niet: Weet gij niet, dat een weinig zuurdeeg het gehele deeg zuur maakt? Doet het oude zuurdeeg weg, opdat gij een vers deeg moogt zijn; gij zijt immers ongezuurd. Want ook ons paaslam is geslacht: Christus. Laten wij derhalve feest vieren, niet met oud zuurdeeg, noch met zuurdeeg van slechtheid en boosheid, maar met het ongezuurde brood van reinheid en waarheid.
Ik schreef u reeds in mijn brief, dat gij niet moest omgaan met hoereerders; niet met de hoereerders uit deze wereld in het algemeen of met de geldgierigen en oplichters of afgodendienaars, want dan zou men wel uit de wereld moeten gaan. Nu evenwel schrijf ik u, dat gij niet moet omgaan met iemand, die, al heet hij een broeder, een hoereerder, geldgierige, afgodendienaar, lasteraar, dronkaard, of oplichter is; met zo iemand moet gij zelfs niet samen eten. Staat het soms aan mij, hen te oordelen, die buiten zijn? Oordeelt ook gij niet (alleen) hen, die in uw kring zijn? Hen, die buiten zijn, zal God oordelen. Doet, wie niet deugt, uit uw midden weg.

1 Tim. 1 : 20 Tot hen behoren Hymeneus en Alexander, die ik aan de satan heb overgegeven, opdat hun het lasteren worde afgeleerd.

ARTIKEL 33

De sacramenten

Wij geloven dat onze goede God, omdat Hij met ons onverstand en de zwakheid van ons geloof rekening houdt, voor ons de sacramenten heeft ingesteld. Zo wil Hij ons zijn beloften verzegelen en ons onderpanden van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons in handen geven. Ook wil Hij zo ons geloof voeden en onderhouden[1]. Hij heeft de sacramenten gevoegd bij het Woord van het evangelie[2], om ons door middel van onze zintuigen des te beter duidelijk te maken, zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft, als wat Hij van binnen in ons hart doet.
Zo bekrachtigt Hij in ons het heil waaraan Hij ons deel geeft. Want de sacramenten zijn zichtbare tekenen en zegels van een inwendige en onzichtbare zaak. Door middel daarvan werkt God in ons door de kracht van de Heilige Geest[3]. Daarom zijn de tekenen niet krachteloos en zonder inhoud, zodat zij ons zouden misleiden, want Jezus Christus is de waarheid ervan en zonder Hem zouden zij niets zijn.
Voorts hebben wij genoeg aan het aantal sacramenten dat Christus, onze Meester, voor ons heeft ingesteld, namelijk niet meer dan twee: het sacrament van de heilige doop[4]en dat van het heilig avondmaal van Jezus Christus[5].

[1] Gen. 17 : 9—14 Voorts zeide God tot Abraham: En wat u aangaat, gij zult mijn verbond houden, gij en uw nageslacht, in hun geslachten. Dit is mijn verbond, dat gij zult houden tussen Mij en u en uw nageslacht; dat bij u al wat mannelijk is besneden worde; gij zult het vlees van uw voorhuid besnijden, en dat zal tot een teken van het verbond zijn tussen Mij en u. Wie acht dagen oud is, zal bij u besneden worden, al wat mannelijk is in uw geslachten: zowel wie in uw huis geboren is, als wie van enige vreemdeling voor geld is gekocht, doch niet van uw nageslacht is. Wie in uw huis geboren is en wie door u voor geld gekocht is, moet voorzeker besneden worden; zo zal mijn verbond in uw vlees zijn tot een eeuwig verbond. En de onbesnedene, de man namelijk, die het vlees van zijn voorhuid niet laat besnijden, die mens zal uitgeroeid worden uit zijn volksgenoten; hij heeft mijn verbond verbroken.

Ex. 12

Rom. 4 : 11 En het teken der besnijdenis ontving hij als het zegel der gerechtigheid van dat geloof, dat hij in zijn staat bezat. Zo kon hij een vader zijn van alle onbesneden gelovigen, opdat hun (de) gerechtigheid zou worden toegerekend.

[2] Matt. 28 : 19 Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen

en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.

Ef. 5 : 26 om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord.

3 Rom. 2 : 28, 29 Want niet hij is een Jood, die het uiterlijk is, en niet dat is besnijdenis, wat uiterlijk, aan het vlees, geschiedt, maar hij is een Jood, die het in het verborgen is, en de (ware) besnijdenis is die van het hart, naar de Geest, niet naar de letter. Dan komt zijn lof niet van mensen, maar van God.

Kol. 2 : 11, 12 In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vlezes, in de besnijdenis van Christus, daar gij met Hem begraven zijt in de doop. In Hem zijt gij ook mede opgewekt door het geloof aan de werking Gods, die Hem uit de doden heeft opgewekt.

4 Matt. 28 : 19 Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.

5 Matt. 26 : 26—28 En terwijl zij aten, nam Jezus een brood, sprak de zegen uit, brak het en gaf het aan zijn discipelen en zeide: Neemt, eet, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun die en zeide: Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden.

1 Kor. 11 : 23—26 Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt.

ARTIKEL 34

De heilige doop

Wij geloven en belijden dat *Jezus Christus, die het einde van de wet is* (Rom. 10 : 4), door het vergieten van zijn bloed een eind gemaakt heeft aan elke andere bloedstorting die men zou kunnen of willen doen tot verzoening en voldoening voor onze zonden. Hij heeft de besnijdenis, waarbij bloed vloeide, afgeschaft en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld[1].

Hierdoor worden wij in de kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om helemaal het eigendom te zijn van Hem[2], van wie wij het merk en veldteken dragen. Dit dient ons tot een getuigenis dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

Daarom heeft Christus geboden al de zijnen te dopen *in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest* (Matt. 28 : 19), met gewoon water. Daarmee geeft Hij ons te verstaan: evenals het water waarmee de dopeling overgoten en voor aller ogen besprenkeld wordt, de onreinheid van het lichaam afwast, zo bewerkt het bloed van Christus hetzelfde van binnen, in de ziel, door de Heilige Geest[3]; het besprenkelt de ziel en zuivert haar van zonden[4] en doet ons van kinderen des toorns opnieuw geboren worden tot kinderen van God[5].

Wij worden evenwel niet door het water als zodanig van onze zonden gereinigd[6], maar door de besprenkeling met het kostbaar bloed van de Zoon van God[7]. Hij is onze Rode Zee[8], waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao — dat is de duivel — en binnen te gaan in het geestelijk Kanaän.

De dienaren van hun kant geven ons alleen het sacrament, dat zichtbaar is, maar onze Here geeft wat door het sacrament wordt aangeduid, namelijk de onzichtbare genadegaven. Hij wast onze ziel en reinigt haar grondig van alle onreinheden en ongerechtigheden[9]. Hij vernieuwt ons hart, schenkt ons volkomen troost en geeft ons vaste zekerheid van zijn vaderlijke goedheid. Hij doet ons de nieuwe mens aan en Hij trekt ons de oude uit met al zijn werken[10].

Daarom geloven wij dat wie tot het eeuwige leven wil komen, maar eenmaal gedoopt moet worden[11]. De doop mag niet herhaald worden, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop immers is niet alleen van waarde voor ons wanneer wij hem ontvangen en het water op ons is, maar gedurende ons hele leven.

Daarom verwerpen wij de dwaling van de wederdopers, die niet tevreden zijn met de eens ontvangen doop en die bovendien de doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften die aan onze kinderen gedaan zijn[12]. Christus heeft zijn bloed

even zeker vergoten om de kleine kinderen van de gelovigen te wassen, als Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen[13]. Daarom behoren zij het teken en sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de HERE in de wet gebood hun kort nadat zij geboren waren, deel te geven aan het sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam[14]. Dat was een sacrament van Jezus Christus.
Bovendien doet de doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk. Daarom noemt de apostel Paulus de doop: *de besnijdenis van Christus* (Kol. 2 : 11).

[1] Kol. 2 : 11 In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vlezes, in de besnijdenis van Christus.

[2] Ex. 12 : 48 Maar wanneer een vreemdeling bij u vertoeft en de HERE het Pascha wil vieren, dan zal ieder van het mannelijk geslacht, die bij hem behoort, besneden worden; eerst dan mag hij naderen om het te vieren; hij zal gelden als in het land geboren. Maar geen enkele onbesnedene mag ervan eten.

1 Petr. 2 : 9 Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk (Gode) ten eigendom, om de grote daden te verkondigen van Hem, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.

[3] Matt. 3 : 11 Ik doop u met water tot bekering, maar Hij, die na mij komt, is sterker dan ik; ik ben niet waardig zijn schoenen hem na te dragen; die zal u dopen met de heilige Geest en met vuur.

1 Kor. 12 : 13 want door een Geest zijn wij allen tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met een Geest gedrenkt.

[4] Hand. 22 : 16 En nu, wat aarzelt gij nog? Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen, onder aanroeping van zijn naam.

Hebr. 9 : 14 hoeveel te meer zal het bloed van Christus, die door de eeuwige geest zichzelf als een smetteloos offer aan God gebracht heeft, ons bewustzijn reinigen van dode werken, om de levende God te dienen?

1 Joh. 1 : 7 maar indien wij in het licht wandelen, gelijk Hij in het licht is, hebben wij gemeenschap met elkander; en het bloed van Jezus, zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

Openb. 1 : 5b Hem, die ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost heeft door zijn bloed.

[5] Tit. 3 : 5 heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest.

[6] 1 Petr. 3 : 21 Als tegenbeeld daarvan redt u thans de doop, die niet is een afleggen van lichamelijke onreinheid, maar een bede van een goed geweten tot God, door de opstanding van Jezus Christus.

[7] Rom. 6 : 3 Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn.

1 Petr. 1 : 2 de uitverkorenen naar de voorkennis van God, de Vader, in heiliging door de Geest, tot gehoorzaamheid en besprenging met het bloed van Jezus Christus: genade en vrede worde u vermenigvuldigd.

1 Petr. 2 : 24 die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven; en door zijn striemen zijt gij genezen.

[8] 1 Kor. 10 : 1—4 Want ik stel prijs op, broeders, dat gij weet, dat onze vaderen allen onder de wolk waren, allen door de zee heengingen, allen zich in Mozes lieten dopen in de wolk en in de zee, allen hetzelfde geestelijke voedsel aten, en allen dezelfde geestelijke drank dronken, want zij dronken uit een geestelijke rots, welke met hen medeging, en die rots was de Christus.

[9] 1 Kor. 6 : 11 En sommigen uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door de naam van de Here Jezus Christus en door de Geest van onze God.

Ef. 5 : 26 om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord.

[10] Rom. 6 : 4 Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen.

Gal. 3 : 27 Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed.

[11] Matt. 28 : 19 Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.

Ef. 4 : 5 een Here, een geloof, een doop.

[12] Gen. 17 : 10—12 Dit is mijn verbond, dat gij zult houden tussen Mij en u en uw nageslacht; dat bij u al wat mannelijk is besneden worde; gij zult het vlees van uw voorhuid laten besnijden, en dat zal tot een teken van het verbond zijn tussen Mij en u. Wie acht dagen oud is, zal bij u besneden worden, al wat mannelijk is in uw geslachten: zowel wie in uw huis geboren is, als wie van enige vreemdeling voor geld is gekocht, doch niet van uw nageslacht is.

Matt. 19 : 14 Maar Jezus zeide: Laat de kinderen geworden en verhindert ze niet tot Mij te komen, want voor zodanigen is het Koninkrijk der hemelen.

Hand. 2 : 39 Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God, ertoe roepen zal.

[13] 1 Kor. 7 : 14 Want de ongelovige man is geheiligd in zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd in de broeder. Anders zouden immers uw kinderen onrein zijn, doch nu zijn zij heilig.

[14] Lev. 12 : 6 Als de dagen van haar reiniging vervuld zijn, zal zij voor een zoon of voor een dochter een eenjarig schaap ten brandoffer, een jonge duif of tortelduif ten zondoffer, naar de ingang van de tent der samenkomst tot de priester brengen.

ARTIKEL 35

Het heilig avondmaal

Wij geloven en belijden dat onze Heiland Jezus Christus het sacrament van het heilig avondmaal voorgeschreven en ingesteld heeft[1], om te voeden en te onderhouden degenen die Hij reeds opnieuw geboren deed worden en in zijn huisgezin, dat is zijn kerk, heeft ingelijfd.
Nu hebben zij die opnieuw geboren zijn, tweeërlei leven in zich[2]. Het ene is lichamelijk en tijdelijk: zij hebben het van hun eerste geboorte meegebracht en alle mensen bezitten het. Het andere is geestelijk en hemels: het wordt hun gegeven in de tweede geboorte, die geschiedt door het Woord van het evangelie[3] in de gemeenschap met het lichaam van Christus. Dit leven bezitten slechts Gods uitverkorenen. Zo heeft God voor de instandhouding van het lichamelijke en aardse leven gewoon, aards brood voorgeschreven, dat allen ontvangen, zoals het leven zelf. Maar voor het onderhouden van het geestelijke en hemelse leven, dat de gelovigen bezitten, heeft Hij hun *een levend brood gezonden, dat uit de hemel neergedaald is* (Joh. 6 : 51), namelijk Jezus Christus[4]. Hij voedt en onderhoudt het geestelijke leven van de gelovigen[5], als Hij gegeten wordt, dat wil zeggen geestelijk toegeëigend en door het geloof ontvangen[6].
Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden, heeft Christus een aards en zichtbaar brood voorgeschreven als sacrament van zijn lichaam en de wijn als sacrament van zijn bloed[7]. Hiermee verzekert Hij ons ervan: zo zeker als wij het sacrament ontvangen en in onze handen houden en het eten en drinken met onze mond, om ons leven in stand te houden, zo zeker ontvangen wij in onze ziel door het geloof[8] — dat de hand en mond van onze ziel is — het ware lichaam en het ware bloed van Christus, onze enige Heiland, om ons geestelijke leven in stand te houden.
Nu is het volstrekt zeker dat Jezus Christus ons zijn sacramenten niet voor niets heeft voorgeschreven. Hij werkt dan ook in ons alles wat Hij ons door deze heilige tekenen voor ogen stelt, hoewel de wijze waarop dit geschiedt, ons verstand te boven gaat, evenals de werking van de Heilige Geest verborgen is en niet te begrijpen[9].
Toch vergissen wij ons niet, als wij zeggen dat wat door ons gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijke lichaam en het eigen bloed van Christus is. Maar de wijze waarop wij deze nuttigen, is niet met de mond, maar geestelijk, door het geloof. Zo blijft Jezus Christus altijd gezeten aan de rechterhand van God, zijn Vader, in de hemel[10] en deelt Hij Zichzelf toch aan ons mee door het geloof. Bij dit geestelijke feestmaal geeft Christus ons deel aan Zichzelf met al zijn schatten en gaven en doet Hij ons zowel Zichzelf als de verdiensten van zijn lijden en sterven genieten[11]. Hij voedt, sterkt en troost onze arme, verslagen ziel door ons te eten te geven van zijn lichaam, en verkwikt en vernieuwt haar door ons te drinken te geven van zijn bloed.
Verder, hoewel het sacrament met de zaak waarvan het een teken is, ver-

bonden is, worden beide toch niet door allen ontvangen[12]. De goddeloze ontvangt wel het sacrament, tot zijn veroordeling, maar niet de waarheid van het sacrament, evenals Judas en Simon de tovenaar beiden wel het sacrament ontvingen, maar niet Christus, die daardoor voorgesteld wordt[13]. Hij wordt alleen het deel van de gelovigen[14].

Tenslotte, wij ontvangen dit heilig sacrament in de samenkomst van Gods volk[15] met ootmoed en eerbied. Daarbij gedenken wij samen met dankzegging de dood van Christus, onze Heiland, en doen wij belijdenis van ons geloof en van de christelijke godsdienst[16]. Daarom behoort niemand aan het avondmaal te gaan zonder *zichzelf eerst* op de juiste wijze *beproefd te hebben,* om, als hij van dit brood eet en uit de beker drinkt, niet *tot zijn eigen oordeel te eten en te drinken* (1 Kor. 11 : 28, 29). Kortom, we worden door het gebruik van dit heilig sacrament bewogen tot een vurige liefde jegens God en onze naaste.

Daarom verwerpen wij als ontheiliging van de sacramenten alle toevoegingen en vervloekte verzinsels die de mensen erin aangebracht en ermee vermengd hebben. En wij verklaren dat men zich tevreden moet stellen met wat Christus en zijn apostelen ons voorgeschreven hebben en dat men daarover moet spreken zoals zij erover gesproken hebben.

[1] Matt. 26 : 26—28 En terwijl zij aten, nam Jezus een brood, sprak de zegen uit, brak het en gaf het aan zijn discipelen en zeide: Neemt, eet, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun die en zeide: Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden.

Mark. 14 : 22—24 En terwijl zij aten, nam Hij een brood, sprak de zegen uit, brak het, gaf het hun en zeide: Neemt, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit, en gaf hun die en zij dronken allen daaruit. En Hij zeide tot hen: Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt.

Luc. 22 : 19, 20 En Hij nam een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en gaf het hun, zeggende: Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo de beker, na de maaltijd, zeggende: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, die voor u uitgegoten wordt.

1 Kor. 11: 23—26 Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood

eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt.

[2] Joh. 3 : 5, 6 Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan. Wat uit het vlees geboren is, is vlees, en wat uit de Geest geboren is, is geest.

[3] Joh. 5 : 25 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, de ure komt en is nu, dat de doden naar de stem van de Zoon van God zullen horen, en die haar horen, zullen leven.

[4] Joh. 6 : 48—51 Ik ben het brood des levens. Uw vaderen hebben in de woestijn het manna gegeten en zij zijn gestorven: dit is het brood, dat uit de hemel nederdaalt, opdat wie ervan eet, niet sterve. Ik ben het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is. Indien iemand van dit brood eet, hij zal in eeuwigheid leven; en het brood dat ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven der wereld.

[5] Joh. 6 : 63 De Geest is het, die levend maakt, het vlees doet geen nut; de woorden, die Ik tot u gesproken heb, zijn geest en zijn leven.

Joh. 10 : 10b Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed.

[6] Joh. 6 : 40, 47 Want dit is de wil mijns Vaders, dat een ieder, die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, eeuwig leven hebbe, en Ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie gelooft, heeft eeuwig leven.

[7] Joh. 6 : 55 Want mijn vlees is ware spijs en mijn bloed is ware drank.

1 Kor. 10 : 16 Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus?

[8] Opdat Christus door het geloof in uw harten woning make. Geworteld en gegrond in de liefde.

[9] Joh. 3 : 8 De wind blaast waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, vanwaar hij komt en waar hij heengaat, zo is een ieder, die uit de Geest geboren is.

[10] Mark. 16 : 19 De Here (Jezus) dan werd, nadat Hij tot hen gesproken had, opgenomen in de hemel en heeft Zich gezet aan de rechterhand

Gods.

Hand. 3 : 21 Hem moest de hemel opnemen tot de tijden van de wederoprichting aller dingen, waarvan God gesproken heeft bij monde van zijn heilige profeten, van oudsher.

11 Rom. 8 : 32 Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken?

1 Kor. 10 : 3, 4 allen hetzelfde geestelijke voedsel aten, en allen dezelfde geestelijke drank dronken, want zij dronken uit een geestelijke rots, welke met hen medeging, en die rots was de Christus.

12 1 Kor. 2 : 14 Doch een ongeestelijk mens aanvaart niet hetgeen van de Geest Gods is, want het is hem dwaasheid en hij kan niet verstaan, omdat het slechts geestelijk te beoordelen is.

13 Luc. 22 : 21, 22 Doch zie, de hand van hem, die Mij verraadt, is met Mij aan de tafel. Want de Zoon des Mensen gaat wel heen, naar hetgeen beschikt is, doch wee die mens, door wie Hij verraden wordt!

Hand. 8 : 13, 21 En ook Simon zelf kwam tot geloof, en na gedoopt te zijn, bleef hij voortdurend bij Filippus, verbijsterd door die grote tekenen en grote krachten, die hij zag geschieden.
Gij hebt part noch deel aan deze zaak, want uw hart is niet recht voor God.

14 Joh. 3 : 36 Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; doch wie aan de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

15 Hand. 2 : 42 En zij bleven volharden bij het onderwijs der apostelen en de gemeenschap, het breken van het brood en de gebeden.

Hand. 20 : 7 En toen wij op de eerste dag van de week samengekomen waren om brood te breken, hield Paulus een toespraak tot hen en, daar hij van plan was de volgende dag te vertrekken, zette hij zijn rede voort tot middernacht.

16 Hand. 2 : 46 en voortdurend waren zij elke dag eendrachtig in de tempel, braken het brood aan huis, en gebruikten hun maaltijden met blijdschap en eenvoud des harten.

1 Kor. 11 : 26 Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt.

ARTIKEL 36

De taak van de overheid

Wij geloven dat onze goede God om de verdorvenheid van het menselijk geslacht geboden heeft, dat er koningen, vorsten en overheden zullen zijn[1]. Hij wil namelijk dat de wereld geregeerd wordt door wetten en staatsregelingen[2], zodat de ongebondenheid van de mensen bedwongen wordt en alles in goede orde onder hen toegaat[3]. Hiertoe *heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot bestraffing van de slechte* en bescherming van de goede *mensen* (Rom. 13 : 4). Haar taak is niet alleen zorg te dragen voor de openbare orde en daarover te waken, maar ook de heilige dienst van de kerk te beschermen*, en te bevorderen dat het koninkrijk van Jezus Christus komt en het Woord van het evangelie overal gepredikt wordt[4], zodat God door ieder geëerd en gediend wordt, zoals Hij in zijn Woord gebiedt.
Verder is ieder, welke positie hij ook heeft, verplicht zich aan de overheid te onderwerpen, belasting te betalen, haar eer en eerbied te bewijzen, haar gehoorzaam te zijn[5] in alles wat niet in strijd is met Gods Woord[6], en voor haar te *bidden* dat de Here haar bestuurt op al haar wegen, *zodat wij een stil en rustig leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid* (1 Tim. 2 : 1, 2).
Op dit punt wijzen wij de wederdopers en andere oproerige mensen af en in het algemeen allen die overheid en gezag verwerpen, de rechtsorde omver willen werpen[7] door het invoeren van gemeenschap van goederen, en die de goede zeden die God onder de mensen heeft ingesteld, verstoren.

* De Generale Synode van Utrecht 1905 verwijderde op deze plaats de volgende woorden: ,,om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, om het rijk van den antichrist te gronde te werpen''.

[1] Spr. 8 : 15 Door mij regeren de koningen en verordenen de machtshebbers recht.

Dan. 2 : 21 Hij toch verandert tijden en stonden, Hij zet koningen af en stelt koningen aan, Hij verleent wijsheid aan wijzen en kennis aan hen die inzicht hebben.

Joh. 19 : 11 Jezus antwoordde: Gij zoudt geen macht tegen Mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware: daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd, groter zonde.

Rom. 13 : 1 Ieder mens moet zich onderwerpen aan de overheden, die boven hem staan. Want er is geen overheid dan door God en die er zijn, zijn door God gesteld.

[2] Ex. 18 : 20 Voorts moet gij hun de inzettingen en de wetten Gods inscherpen, en hun de weg bekend maken, die zij te gaan, en het werk dat zij te volbrengen hebben.

[3] Deut. 1 : 16 En ik gebood toendertijd aan uw rechters: hoort (de geschillen) tussen uw broeders en oordeelt rechtvaardig tussen de een en de ander, of dit diens broeder is dan wel de vreemdeling die bij hem woont.

Deut. 16 : 19 Gij zult het recht niet buigen; gij zult de persoon niet aanzien en geen geschenk aannemen; want een geschenk verblindt de ogen der wijzen en verdraait de woorden der onschuldigen.

Richt. 21 : 25 In die dagen was er geen koning in Israël; ieder deed wat goed was in zijn ogen.

Ps. 82 Een psalm van Asaf.
God staat in de vergadering der goden,
Hij houdt gericht te midden der goden.
Hoelang zult gij onrechtvaardig richten,
en de goddelozen gunst bewijzen?
Richt de geringe en de wees,
doet recht de ellendige en de behoeftige,
bevrijdt de geringe en de arme,
redt hem uit der goddelozen hand.
Zij weten niets en begrijpen niets,
in duisternis wandelen zij rond;
alle grondvesten der aarde wankelen.
Wel heb ik gezegd: Gij zijt goden,
ja, allen zonen des Allerhoogsten;
nochtans zult gij sterven als mensen,
als een der vorsten zult gij vallen.
Sta op, o God, richt de aarde,
want Gij bezit alle volken.

Jer. 21 : 12 o huis van David: Zo zegt de HERE: oefent ten spoedigste recht en bevrijdt de beroofde uit de macht van de verdrukker, opdat mijn gramschap niet als een vuur uitsla en onuitblusbaar brande, om de boosheid uwer handelingen.

Jer. 22 : 3 zo zegt de HERE: doet recht en gerechtigheid, bevrijdt de beroofde uit de macht van de verdrukker, doet vreemdeling, wees en weduwe schade noch geweld aan en vergiet geen onschuldig bloed op deze plaats.

1 Petr. 2 : 13, 14 Onderwerpt u aan alle menselijke instellingen, om des Heren wil: hetzij aan de keizer als opperheer, hetzij aan stadhouders, als door hem gezonden tot bestraffing van boosdoeners, maar tot

lof van wie goed doen.

4 Ps. 2 Waarom woelen de volken
en zinnen de natiën op ijdelheid?
De koningen der aarde scharen zich in slagorde
en de machthebbers spannen samen
tegen de HERE en zijn gezalfde:
Laat ons hun banden verscheuren
en hun touwen van ons werpen!

Die in de hemel zetelt, lacht:
de Here spot met hen.
Dan spreekt Hij tot hen in zijn toorn,
en verschrikt hen in zijn gramschap:
Ik heb immers mijn koning gesteld
over Sion, mijn heilige berg.

Ik wil gewagen van het besluit des Heren:
Hij sprak tot mij: Mijn zoon zijt gij;
Ik heb u heden verwekt.
Vraag Mij en Ik zal volken geven tot uw erfdeel,
de einden der aarde tot uw bezit.
Gij zult hen verpletteren met een ijzeren knots,
hen stukslaan als pottenbakkerswerk.

Nu dan, gij koningen, weest verstandig,
laat u gezeggen, gij richters der aarde.
Dient de HERE met vreze
en verheugt u met beving.
Kust de zoon, opdat hij niet toorne
en gij onderweg niet te gronde gaat,
want zeer licht ontbrandt zijn toorn.
Welzalig allen die bij Hem schuilen!

Rom. 13 : 4a Zij staan immers in dienst van God, u ten goede.

1 Tim. 2 : 1—4 Ik vermaan u dan allereerst smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen te doen voor alle mensen, voor koningen en alle hooggeplaatsten, opdat wij een stil en rustig leven mogen leiden in alle godsvrucht en waardigheid. Dit is goed en aangenaam voor God, onze Heiland, die wil dat alle mensen behouden worden en tot erkentenis der waarheid komen.

5 Matt. 17 : 27 Maar opdat wij hun geen aanstoot geven, ga gij naar de zee, werp een vishaak uit en de eerste vis, die bovenkomt, grijpt die. En

wanneer gij zijn bek open doet, zult gij een zilverstuk vinden. Neemt dat en geeft het hun voor Mij en voor u.

Matt. 22 : 21 Zij zeiden: Van de keizer. Toen zeide Hij tot hen: Geeft de keizer wat des keizers is, en Gode wat Gods is.

Rom. 13 : 7 Betaalt aan allen het verschuldigde, belasting aan wie belasting, tol aan wie tol, ontzag aan wie ontzag, eerbetoon aan wie eer toekomt.

Tit. 3 : 1 Herinner hen eraan, dat zij zich aan overheid en gezag onderwerpen, gehoorzaam, tot alle goed werk bereid zijn.

1 Petr. 2 : 17 Eert allen, hebt de broederschap lief, vreest God, eert de keizer.

6 Hand. 4 : 19 Maar Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tot hen: Beslist zelf, of het recht is voor God, meer aan u dan aan God gehoor te geven.

Hand. 5 : 29 Maar Petrus en de apostelen antwoordden en zeiden. Men moet Gode meer gehoorzamen dan de mensen.

7 2 Petr. 2 : 10 vooral hen, die, begerig naar onreinheid, het vlees volgen en (hemelse) heerschappij verachten. Zulke vermetelen, vol van zelfbehagen, schromen niet de heerlijkheden te lasteren.

Judas : 8 Desgelijks bezoedelen ook deze dromenzieners hun vlees, verwerpen wat heerschappij heet en lasteren de heerlijkheden.

ARTIKEL 37

Het laatste oordeel

Tenslotte geloven wij in overeenstemming met Gods Woord, dat als de door de Here bepaalde tijd — die aan schepselen onbekend is — gekomen[1] en het getal van de uitverkorenen vol zal zijn[2], onze Here *Jezus Christus uit de hemel zal komen,* lichamelijk en zichtbaar[3], *op dezelfde wijze als Hij naar de hemel is opgevaren* (Hand. 1 : 11), met grote heerlijkheid en majesteit[4]. Hij zal zich openbaren als Rechter over levenden en doden[5], terwijl Hij deze oude wereld in vuur en vlam zet om haar te zuiveren[6].

Dan zullen voor deze grote Rechter persoonlijk verschijnen alle mensen die ooit geleefd hebben[7]: mannen, vrouwen en kinderen, gedagvaard door *door de stem van de aartsengel en het geklank van een goddelijke bazuin* (1 Tess. 4 : 16). Want al de gestorvenen zullen uit de aarde verrijzen[8] en de zielen zullen verenigd worden met het eigen lichaam waarin zij geleefd hebben. Zij die dan nog leven, zullen niet sterven zoals de anderen, maar in één ogenblik veranderd worden en van vergankelijk onvergankelijk worden[9]. *Dan zullen de boeken geopend worden en de doden geoordeeld worden* (Openb. 20 : 12) *naar wat zij* in deze wereld *gedaan hebben, hetzij goed, hetzij kwaad*[10] (2 Kor. 5 : 10). Ja, *de mensen zullen rekenschap moeten geven van elk ijdel woord dat zij gesproken hebben* (Matt. 12 : 36), al vindt de wereld zulk spreken slechts spel en tijdverdrijf. Dan zal wat door de mensen in het verborgen bedreven is, ook hun huichelarij, openlijk voor allen aan het licht gebracht worden.

Terecht is daarom de gedachte aan dit oordeel schrikwekkend en angstaanjagend voor de slechte en goddeloze mensen[11], maar de rechtvaardige en uitverkorenen verlangen er vurig naar en putten er rijke troost uit. Hun verlossing zal dan immers helemaal voltooid worden en zij zullen dan de vruchten van hun moeitevolle arbeid ontvangen[12]. Hun onschuld zal dan door allen worden erkend en zij zullen zien de verschrikkelijke manier waarop God Zich wreekt op de goddelozen, die hen in deze wereld getiranniseerd, verdrukt en gekweld hebben[13]. Die zullen tot erkenning van hun schuld gebracht worden door het getuigenis van hun eigen geweten. Zij zullen wel onsterfelijk worden, maar alleen om gepijnigd te worden *in het eeuwige vuur*[14], *dat voor de duivel en zijn engelen bereid is*[15] (Matt. 25 : 41).

De gelovigen en uitverkorenen daarentegen zullen gekroond worden met heerlijkheid en eer. *De Zoon van God zal hun naam belijden voor God, zijn Vader* (Matt. 10 : 32), en zijn uitverkoren engelen[16], *en God zal alle tranen van hun ogen afwissen*[17] (Openb. 21 : 4). Dan zal blijken dat hun zaak, die nu door veel rechters en overheden als ketters en goddeloos veroordeeld wordt, de zaak van de Zoon van God is. En als een genadige beloning zal de Here hun zo'n heerlijkheid doen bezitten als in het hart van een mens nooit zou kunnen opkomen[18].

Daarom verwachten wij die grote dag met sterk verlangen, om ten volle te genieten de beloften van God in Jezus Christus, onze Here.

[1] Matt. 24 : 36 Doch van die dag en die ure weet niemand, ook de engelen der hemelen niet, ook de Zoon niet, maar de Vader alleen.

Matt. 25 : 13 Waakt dan, want gij weet de dag noch het uur.

1 Tess. 5 : 1, 2 Maar over de tijden en gelegenheden, broeders, is het niet nodig dat u geschreven wordt: immers, gij weet zelf zeer goed, dat de dag des Heren zo komt, als een dief in de nacht.

[2] Hebr. 11: 39, 40 Ook deze allen, hoewel door het geloof een getuigenis aan hen gegeven is, hebben het beloofde niet verkregen, daar God iets beters met ons voor had, zodat zij niet zonder ons tot de volmaaktheid konden komen.

Openb. 6 : 11 En aan elk hunner werd een wit gewaad gegeven, en hun werd gezegd, dat zij nog een korte tijd moesten rusten, totdat ook het getal vol zou zijn van hun mededienstknechten en hun broeders, die gedood worden evenals zij.

[3] Openb. 1 : 7 Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorstoken: en alle stammen der aarde zullen over Hem weeklagen. Ja, amen.

[4] Matt. 24 : 30 En dan zal het teken van de Zoon des mensen verschijnen aan de hemel en dan zullen alle stammen der aarde zich op de borst slaan en zij zullen de Zoon des mensen zien komen op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid.

Matt. 25 : 31 Wanneer dan de Zoon des mensen komt in zijn heerlijkheid en al de engelen met Hem, dan zal Hij plaats nemen op de troon zijner heerlijkheid.

[5] Matt. 25 : 31—46 Wanneer dan de Zoon des mensen komt in zijn heerlijkheid en al de engelen met Hem, dan zal Hij plaats nemen op de troon zijner heerlijkheid. En al de volken zullen voor Hem verzameld worden, en Hij zal ze van elkander scheiden, zoals de herder de schapen scheidt van de bokken, en Hij zal de schapen zetten aan zijn rechterhand en de bokken aan zijn linkerhand. Dan zal de Koning tot hen, die aan zijn rechterhand zijn, zeggen: Komt, gij gezegenden mijns Vaders, beërft het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij gehuisvest, naakt en gij hebt Mij gekleed, ziek en Mij be-

zocht; Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot Mij gekomen. Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoordden, zeggende: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien en hebben wij U gevoed, of dorstig en hebben wij U te drinken gegeven? Wanneer hebben wij U als vreemdeling gezien en hebben U gehuisvest, of naakt, en hebben U gekleed? Wanneer hebben wij U ziek of in de gevangenis gezien en zijn tot U gekomen? En de Koning zal hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan een van deze mijn minste broeders hebt gedaan, hebt gij het Mij gedaan. Dan zal Hij ook tot hen, die aan zijn linkerhand zijn zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, naar het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bereid is. Want Ik heb honger geleden en gij hebt Mij niet te eten gegeven. Ik heb dorst geleden en gij hebt Mij niet te drinken gegeven. Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt Mij niet gehuisvest, naakt en gij hebt Mij niet gekleed, ziek en in de gevangenis geweest en gij hebt Mij niet bezocht. Dan zullen ook zij Hem antwoorden en zeggen: Here, wanneer hebben wij U hongerig gezien, of dorstig, of als vreemdeling, of naakt of ziek, of in de gevangenis gezien en hebben wij U niet gediend? Dan zal Hij hun antwoorden en zeggen: Voorwaar, Ik zeg u, in zoverre gij dit aan een van deze minsten niet gedaan hebt, hebt gij het ook aan Mij niet gedaan. En dezen zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven.

2 Tim. 4 : 1 Ik betuig u nadrukkelijk voor God en Christus Jezus, die levenden en doden zal oordelen, met beroep op zowel zijn verschijning als op zijn koningschap.

1 Petrus 4 : 5 maar zij zullen daarvan rekenschap moeten geven aan Hem, die gereed staat om levenden en doden te oordelen.

6 2 Petr. 3 : 10—13 Maar de dag des Heren zal komen als een dief. Op die dag zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan, en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden.
Daar al deze dingen aldus vergaan, hoedanig behoort gij dan te zijn in heilige wandel en godsvrucht, vol verwachting u spoedende naar de komst van de dag Gods, ter wille waarvan de hemelen brandende zullen vergaan en de elementen in vuur zullen wegsmelten. Wij verwachten echter naar zijn belofte nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.

7 Deut. 7 : 9—11 opdat gij zoudt weten, dat de HERE, uw God, de enige God is, de trouwe God, die het verbond en de goedertierenheid houdt jegens wie Hem liefhebben en zijn geboden onderhouden, tot in duizend geslachten; maar aan ieder persoonlijk van hen die Mij haten ,oefent

Hij vergelding door hem te gronde te richten; Hij stelt het niet uit voor wie Hem haat, aan hem persoonlijk vergeldt Hij het. Onderhoudt dus het gebod, de inzettingen en verordeningen, die ik u heden gebied na te komen.

Openb. 20 : 12, 13 En ik zag de doden, de groten en de kleinen, staande voor de troon, en er werden boeken geopend. En nog een ander boek werd geopend, het (boek) des levens; en de doden werden geoordeeld op grond van hetgeen in de boeken geschreven stond, naar hun werken. En de zee gaf de doden, die in haar waren, en de dood en het dodenrijk gaven de doden, die in hen waren, en zij werden geoordeeld, een ieder naar zijn werken.

[8] Dan. 12 : 2 Velen van hen die slapen in het stof der aarde, zullen ontwaken, dezen tot eeuwigen leven en genen tot versmading, tot eeuwig afgrijzen.

Joh. 5 : 28, 29 Verwondert u hierover niet, want de ure komt, dat allen die in de graven zijn, naar zijn stem zullen horen, en zij zullen uitgaan, wie het goede gedaan hebben, tot de opstanding ten leven, wie het kwade bedreven hebben, tot de opstanding ten oordeel.

[9] 1 Kor. 15 : 51, 52 Zie, ik deel u een geheimenis mede. Allen zullen wij niet ontslapen, maar allen zullen wij veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, bij de laatste bazuin, want de laatste bazuin zal klinken en de doden zullen onvergankelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden.

Filip. 3 : 20, 21 Want wij zijn burgers van een rijk in de hemelen, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als verlosser verwachten, die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt, naar de kracht, waarmede Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen.

[10] Hebr. 9 : 27 En zoals het de mensen beschikt is, eenmaal te sterven en daarna het oordeel.

Openb. 22 : 12 Zie, Ik kom spoedig en mijn loon is bij Mij om een ieder te vergelden, naardat zijn werk is.

[11] Matt. 11 : 22 Doch Ik zeg u, het zal voor Tyrus en Sidon draaglijker zijn in de dag des oordeels dan voor u.

Matt. 23 : 33 Slangen, adderengebroed, hoe zult gij ontkomen aan het oordeel der hel.

Rom. 2 : 5, 6 Maar in uw weerbarstigheid en onboetvaardigheid van

hart hoopt gij u toorn op tegen de dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods, die een ieder vergelden zal naar zijn werken.

Hebr. 10 : 27 maar een vreselijk uitzicht op het oordeel en de felheid van een vuur, dat de wederspannigen zal verteren.

2 Petr. 2 : 9 dan weet de Here de godvruchtigen uit de verzoeking te verlossen en de onrechtvaardigen te bewaren om hen op de dag des oordeels te straffen.

Judas : 15 om over allen de vierschaar te spannen en alle goddelozen te straffen voor al hun goddeloze werken, die zij goddeloos bedreven hebben, en voor al de harde taal, die de goddeloze zondaars tegen Hem gesproken hebben.

Openb. 14 : 7a en hij zeide met luider stem: Vreest God en geeft Hem eer, want de ure van zijn oordeel is gekomen.

[12] Luc. 14 : 14 En gij zult zalig zijn, omdat zij niets hebben om u terug te betalen. Want het zal u terugbetaald worden bij de opstanding der rechtvaardigen.

2 Tess. 1 : 3—10 Wij behoren God te allen tijde om u te danken, broeders, zoals gepast is, omdat uw geloof zeer toeneemt en u aller liefde jegens elkander sterker wordt, zodat wij zelf over u roemen bij de gemeenten Gods, vanwege uw volharding en uw geloof onder al uw vervolgingen en de verdrukkingen, die gij doorstaat: een bewijs van het rechtvaardige oordeel Gods, dat gij het koninkrijk Gods waardig geacht zijt, voor hetwelk gij ook lijdt, indien het inderdaad recht is bij God, aan uw verdrukkers verdrukking te vergelden, en aan u, die verdrukt wordt, verkwikking tezamen met ons, bij de openbaring van de Here Jezus van de hemel met de engelen zijner kracht, in vlammend vuur, als Hij straf oefent over hen, die God niet kennen en het evangelie van onze Here Jezus niet gehoorzamen. Dezen zullen boeten met een eeuwig verderf, ver van het aangezicht des Heren en van de heerlijkheid zijner sterkte, wanneer Hij komt, om op die dag verheerlijkt te worden in zijn heiligen en met verbazing aanschouwd te worden in allen, die tot het geloof gekomen zijn; want ons getuigenis heeft geloof gevonden bij u.

1 Joh. 4 : 17 Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, dat wij vrijmoedigheid hebben op de dag des oordeels, want gelijk Hij is, zijn ook wij in deze wereld.

[13] Openb. 15 : 4 Wie zou niet vrezen, Here, en uw naam niet verheerlijken? Immers, Gij alleen zijt heilig. Want alle volken zullen komen en

zullen voor u nedervallen in aanbidding, omdat uw gerichten openbaar zijn geworden.

Openb. 18 : 20 Wees vrolijk over haar, gij hemel en gij heiligen, en gij apostelen en profeten, want God heeft uw rechtszaak tegen haar berecht.

[14] Matt. 13 : 41, 42 De Zoon des mensen zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn Koninkrijk verzamelen al wat tot zonde verleidt en hen, die de ongerechtigheid bedrijven, en zij zullen hen in de vurige oven werpen; daar zal het geween zijn en het tandengeknars.

Mark. 9 : 48 waar hun worm niet sterft en het vuur niet wordt uitgeblust.

Luc. 16 : 23—28 Ook de rijke stierf en hij werd begraven. En toen hij in het dodenrijk zijn ogen opsloeg onder de pijnigingen, zag hij Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot. En hij riep en zeide: Vader Abraham, heb medelijden met mij en zend Lazarus, opdat hij de top van zijn vinger in water dope en mijn tong verkoele, want ik lijd pijn in deze vlam. Maar Abraham zeide: Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij hier vertroost en gij lijdt pijn. En bij dit alles, er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof, opdat zij, die vanhier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar niet aan onze kant zouden kunnen komen. Doch hij zeide: Dan vraag ik u, vader, dat gij hem naar het huis van mijn vader zendt, want ik heb vijf broeders. Laat hij hen dan ernstig waarschuwen, dat ook zij niet in deze plaats der pijniging komen.

Openb. 21 : 8 Maar de lafhartigen, de ongelovigen, de verfoeilijken, de moordenaars, de hoereerders, de tovenaars, de afgodendienaars en alle leugenaars — hun deel is in de poel, die brandt van vuur en zwavel: dit is de tweede dood.

[15] Openb. 20 : 10 en de duivel, die hem verleidde, werd geworpen in de poel van vuur en zwavel, waar ook het beest en de valse profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden in alle eeuwigheden.

[16] Openb. 3 : 5 Wie overwint, zal aldus bekleed worden met witte klederen: en Ik zal zijn naam geenszins uitwissen uit het boek des levens, maar Ik zal zijn naam belijden voor mijn vader en voor zijn engelen.

[17] Jes. 25 : 8 Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen, en de Here HERE zal de tranen van alle aangezichten afwissen en de smaad van zijn volk

zal Hij van de gehele aarde verwijderen, want de HERE heeft het gesproken.

Openb. 7 : 17 want het Lam, dat in het midden van de troon is, zal hen weiden en hen voeren naar waterbronnen des levens; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

18 Dan. 12 : 3 En de verstandigen zullen stralen als de glans van het uitspansel, en die velen tot gerechtigheid hebben gebracht als de sterren, voor eeuwig en altoos.

Matt. 5 : 12 Verblijdt u en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen; want alzo hebben zij de profeten voor u vervolgd.

Matt. 13 : 43 Dan zullen de rechtvaardigen stralen als de zon in het Koninkrijk huns Vaders. Wie oren heeft, die hore!

1 Kor. 2 : 9 Maar, gelijk geschreven staat: Wat geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord
en wat in geen mensenhart is opgekomen, al wat God heeft bereid voor degenen, die Hem liefhebben.

Openb. 21 : 9 — 22 : 5 En er kwam een van de zeven engelen met de zeven schalen, die vol waren van de laatste zeven plagen, en hij sprak met mij, zeggende: Kom hier, ik zal u tonen de bruid, de vrouw des Lams. En hij voerde mij weg in een geest op een grote en hoge berg en toonde mij de heilige stad, Jeruzalem, nederdalende uit de hemel, van God; en zij had de heerlijkheid Gods, en haar glans geleek op een zeer kostbaar gesteente, als de kristalheldere diamant. En zij had een grote en hoge muur en zij had twaalf poorten en op de poorten twaalf engelen, en namen op (de poorten) geschreven, welke zijn die van de twaalf stammen der kinderen Israels. Naar het oosten waren drie poorten en naar het noorden drie poorten en naar het zuiden drie poorten en naar het westen drie poorten. En de muur der stad had twaalf fundamenten en daarop de twaalf namen van de twaalf apostelen des Lams.
En hij, die met mij sprak, had een gouden meetstok om de stad op te meten, en haar poorten en haar muur. En de stad lag in het vierkant en haar lengte was evengroot als haar breedte; en hij mat de stad op met de stok: twaalfduizend stadiën; haar lengte en haar breedte en haar hoogte waren gelijk. En hij mat haar muur op: honderd vierenveertig el, mensenmaat, die engelenmaat is. En de bouwstof van haar muur was diamant; en de stad was zuiver goud, gelijk zuiver glas. En de fundamenten van de muur der stad waren met allerlei edelgesteente versierd. Het eerste fundament was diamant, het tweede lazuursteen, het derde robijn, het vierde smaragd, het vijfde sardonyx, het zesde sardius, het zevende topaas, het achtste beril, het negende chrysoliet, het tiende chry-

sopraas, het elfde saffier, het twaalfde ametist. En de twaalf poorten waren twaalf paarlen: iedere poort afzonderlijk was uit een parel, en de straat der stad was zuiver goud, gelijk doorschijnend glas.
En een tempel zag ik in haar niet, want de Here God, de Almachtige, is haar tempel, en het Lam. En de stad heeft de zon en de maan niet van node, dat die haar beschijnen, want de heerlijkheid Gods verlicht haar en haar lamp is het Lam. En de volken zullen bij haar licht wandelen en de koningen der aarde brengen hun heerlijkheid in haar; en haar poorten zullen nooit gesloten worden des daags, want daar zal geen nacht zijn; en de heerlijkheid en de eer der volken zullen in haar gebracht worden. En in haar zal niets onreins binnenkomen, en niemand, die gruwel en leugen doet, maar alleen zij, die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam.
En hij toonde mij een rivier van water des levens, helder als kristal, ontspringende uit de troon van God en van het Lam. Midden op haar straat en aan weerszijden van de rivier staat het geboomte des levens, dat twaalfmaal vrucht draagt, iedere maand zijn vrucht gevende; en de bladeren van het geboomte zijn tot genezing der volkeren. En niets vervloekt zal er meer zijn. En de troon van God en van het Lam zal daarin zijn en zijn dienstknechten zullen Hem vereren, en zij zullen zijn aangezicht zien en zijn naam zal op hun voorhoofden zijn. En er zal geen nacht meer zijn en zij hebben geen licht van een lamp of licht der zon van node, want de Here God zal hen verlichten en zullen als koningen heersen tot in alle eeuwigheden.